

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»

**Η Διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου στα επιμέρους τμήματα της
επιχείρησης**

Διπλωματική Εργασία

που υποβλήθηκε στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Ελληνικού
Μεσογειακού Πανεπιστημίου

ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης
στη Λογιστική και Ελεγκτική

από την

Ελευθερία Μανιώρου (Α.Μ. ΜΛ259)

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αγγελική Σαμαρά

Ηράκλειο 2020

Δήλωση αυθεντικότητας, ζητήματα Copyright

« Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικές, μη-κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός-ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κ.λ.π.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου».

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

« Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου, σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Οδηγό Σπουδών του ΠΜΣ «Λογιστική και Ελεγκτική». Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

- Σαμαρά Αγγελική (Επιβλέπουσα)
- Ταχυνάκης Παναγιώτης (Μέλος)
- Λαδάς Ανέστης (Μέλος)

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.»

Αφιέρωση

Η παρούσα εργασία αφιερώνεται στην οικογένεια μου,
για την υποστήριξη που είχα
κατά την διάρκεια των σπουδών μου.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύνολο των ακαδημαϊκών που συμμετείχαν στο Διδρυματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Λογιστικής και Ελεγκτικής» για τις πολύτιμες γνώσεις τους που μας μετέφεραν και για την ευκαιρία που μου δόθηκε να παρακολουθήσω ένα ποιοτικό πρόγραμμα σπουδών στην πόλη μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου Δρ. Σαμαρά Αγγελική, Επίκουρη Καθηγήτρια του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, για την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθεια της που μου προσέφερε κατά την διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα δύο μέλη της τριμελούς επιτροπής τον Δρ. Ταχυνάκης Παναγιώτης, Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και τον Δρ. Λαδάς Ανέστης, Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για τις εύστοχες παρατηρήσεις τους αλλά και για τις πολύτιμες γνώσεις τους που μας μετέφεραν κατά την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος. Επιπροσθέτως, θα ήθελα να ευχαριστήσω και την γραμματεία του μεταπτυχιακού προγράμματος κα. Μαστοράκη Άννα για την γρήγορα ανταπόκριση της.

Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την οικονομική και για την ψυχολογική υποστήριξη τους έτσι ώστε να ολοκληρώσω το μεταπτυχιακό και να αποκτήσω τον τίτλο του Μεταπτυχιακού Λογιστικής και Ελεγκτικής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εποχή που ζούμε, το επιχειρηματικό περιβάλλον διακατέχεται από μεταβολές ως προς τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Η κάθε επιχείρηση συνεπώς οφείλει να αναπτύξει τέτοιες στρατηγικές και τακτικές που θα τις επιτρέψουν να ανταποκριθεί σε ένα πολύπλοκο περιβάλλον και συνθήκες παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας. Έτσι, ένα σημαντικό εργαλείο για την επίβλεψη, την διαχείριση αλλά και για τον έλεγχο της επιχείρησης είναι ο εσωτερικός έλεγχος.

Για να εμβαθύνουμε στον εσωτερικό έλεγχο, θα πρέπει να αναλύσουμε την διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου που διενεργείτε στα επιμέρους τμήματα της επιχείρησης. Για αυτό τον λόγο, θα αναλυθούν οι ελεγκτικές διαδικασίες σε κάθε τμήμα της επιχείρησης.

Εκτός από τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου θα αναλύσουμε και άλλες σημαντικές πτυχές του. Έτσι, στην πρώτη ενότητα αναλύονται ο σκοπός της εργασίας, τα ερευνητικά ερωτήματα και η δομή των θεματικών ενοτήτων της εργασίας. Στην επόμενη ενότητα, η εργασία επικεντρώνεται στην βιβλιογραφική επισκόπηση όπου βασίζεται στα επιστημονικά άρθρα και μελέτες σε συσχέτιση με τον εσωτερικό έλεγχο. Έπειτα, στην ακόλουθη ενότητα της εργασίας αναλύεται η εννοιολογική προσέγγιση του εσωτερικού ελέγχου καθώς και το θεσμικό πλαίσιο που περιβάλλεται ο εσωτερικός έλεγχος (Κώδικας δεοντολογίας, Πρότυπα επαγγελματικής εφαρμογής εσωτερικού ελέγχου). Στη συνέχεια, στην τέταρτη ενότητα επικεντρωνόμαστε στον σχεδιασμό του εσωτερικού ελέγχου, στις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου και στην αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου με την βοήθεια των συστημάτων ERP. Στην τελευταία ενότητα καταλήγουμε στα συμπεράσματα από την έρευνα που διενεργήθηκε και τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Λέξεις-κλειδιά: εσωτερικός έλεγχος, ελεγκτικές διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου, κώδικας δεοντολογίας, δικλείδες ασφαλείας εσωτερικού ελέγχου

ABSTRACT

Nowadays, the business environment is occupied by changes in business activities. Every business must therefore develop such strategies and tactics that will enable it to respond to a complex environment and conditions of global economic activity. Thus, an important tool for the supervision, management and control of the company is the internal auditing.

To go deep into the internal auditing, we need to analyze the internal auditing process which are conducted in each part of the business. For this reason, the auditing procedures will be analyzed in each part of the company.

Besides internal auditing procedures, we will analyze other important aspects of internal auditing. Thus, in the first section are analyzed the purpose of the thesis, the research questions and the structure of the thematic units of the thesis are analyzed. In the next section, the thesis focuses on the literature review where it is based on scientific articles and studies related to internal auditing. Then, in the following section of the diploma thesis is analyzed the conceptual approach of internal auditing is analyzed and the institutional framework is surrounded by internal auditing (Code of Ethics, Standards for the professional practice of Internal Auditing). Also, in the fourth section we focus on the design of internal auditing, internal auditing processes and the effectiveness of internal auditing with the help of ERP systems. In the last section, we see the conclusions from the research conducted and the suggestions for future research.

Keywords: internal auditing, internal auditing procedures, code of ethics, safety valves of internal auditing

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:Εισαγωγή	1
1.1 Παρατηρήσεις	1
1.2 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας.....	1
1.3 Δομή εργασίας	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση	4
2.1 Εισαγωγή	4
2.2 Έρευνες για τον εσωτερικό έλεγχο	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Θεσμικό πλαίσιο	9
3.1 Εισαγωγή	9
3.2 Έννοια της ελεγκτικής	9
3.3 Διακρίσεις της ελεγκτικής	11
3.4 Έννοια εσωτερικού ελέγχου	12
3.5 Σύστημα εσωτερικού ελέγχου (Σ.Ε.Ε.).....	14
3.6 Σκοποί και αναγκαιότητα εσωτερικού ελέγχου.....	16
3.6.1 Σκοπός εσωτερικού ελέγχου.....	16
3.6.2 Αναγκαιότητα εσωτερικού ελέγχου.....	17
3.7 Δικλίδες ασφαλείας εσωτερικού ελέγχου	19
3.8 Φύλλα εργασίας	21
3.9 Εργαλεία ελέγχου.....	23
3.10 Δειγματοληπτικός έλεγχος.....	26
3.11 Κώδικας δεοντολογίας.....	28
3.12 Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου	34
3.13 Έκθεση ελέγχου	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου	44
4.1 Εισαγωγή	44
4.2 Σχεδιασμός εσωτερικού ελέγχου	44
4.2.1 Στόχοι του σχεδιασμού εσωτερικού ελέγχου	44
4.2.2 Ανάλυση του σχεδιασμού εσωτερικού ελέγχου	44
4.2.3 Τα βήματα του σχεδιασμού εσωτερικού ελέγχου	48
4.3 Ελεγκτικές διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου	51
4.3.1 Έλεγχος παγίων περιουσιακών στοιχείων.....	52
4.3.2 Έλεγχος αποθεμάτων	54
4.3.3 Έλεγχος χρεογράφων	55

4.3.4 Έλεγχος απαιτήσεων	56
4.3.5 Έλεγχος διαθεσίμων.....	57
4.3.6 Έλεγχος καθαρής θέσης	59
4.3.7 Έλεγχος υποχρεώσεων.....	60
4.3.8 Έλεγχος εσόδων.....	62
4.3.9 Έλεγχος εξόδων	63
4.3.10 Έλεγχος αμοιβών και εξόδων προσωπικού.....	64
4.4 Αποτελεσματικότητα εσωτερικού ελέγχου με βάση τα συστήματα ERP	65
4.4.1 Έννοια του πληροφοριακού συστήματος	65
4.4.2 Συστήματα Προγραμματισμού Επιχειρησιακών Πόρων (<i>Enterprise Resource Planning-ERP</i>)	69
4.4.3 Πλεονεκτήματα ERP (Επιχειρησιακά συστήματα σχεδιασμού ενδοεπιχειρησιακών πόρων)	71
4.4.4 Σχέση εσωτερικού ελέγχου και συστημάτων ERP	73
4.4.5 Διαδικασίες ελέγχου πληροφοριακών συστημάτων	80
4.4.6 Ασφάλεια πληροφοριακών συστημάτων.....	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Συμπεράσματα-Προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	84
5.1 Συμπεράσματα	84
5.2 Περιορισμοί της εργασίας.....	86
5.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	88
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	88
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	90

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:Εισαγωγή

1.1 Παρατηρήσεις

Οι πιο σύγχρονες επιστημονικές και οικονομικές εξελίξεις θέτουν επί τάπητος το ζήτημα της προσαυξημένης επίβλεψης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Αυτό σημαίνει ότι οι σύγχρονες επιχειρήσεις διακατέχονται από μια πολυπλοκότητα των δραστηριοτήτων τους. Επίσης, οι σύγχρονες επιχειρήσεις γίνονται ακόμα πιο περίπλοκες και σύνθετες σε ένα διεθνοποιημένο οικονομικοπολιτικό περιβάλλον. Έτσι, αναγκάζονται «να ανακαλύψουν» νέες μεθόδους και τεχνικές για την επίβλεψη των διαφόρων δραστηριοτήτων τους. Εκτός από το monitoring (διαρκής παρακολούθηση σε ζωντανό χρόνο) καθίστανται όσο ποτέ άλλοτε αναγκαίος ο εσωτερικός έλεγχος (σύστημα εσωτερικού ελέγχου).

Ως γνωστόν οι εταιρίες διακρίνονται ανάλογα το μέγεθος τους (μικρές, μεσαίες, μεγάλες, πολυεθνικές κλπ.) και την νομική τους μορφή (Ανώνυμη Εταιρία, Ομόρρυθμη Εταιρία, Ετερόρρυθμή Εταιρία, Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης, Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρία, μονοπρόσωπες εταιρίες κλπ.). Συνεπώς, τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου ποικίλουν ανάλογα με την νομική μορφή τους και το μέγεθός τους.

Η σωστή και αποτελεσματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου κρίνεται αναγκαία μέσα από την υιοθέτηση κανόνων και αρχών. Με την τήρηση των κανόνων και αρχών εξασφαλίζεται η εγκυρότητα και η αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων καθώς και η εγκυρότητα του έργου του ελεγκτή.

Επιπλέον, για να διεξαχθεί αποτελεσματικά ο εσωτερικός έλεγχος χρειάζεται ο εσωτερικός ελεγκτής να διαθέτει επιστημονικά και επαγγελματικά προσόντα. Καθώς είναι το πρόσωπο όπου θα διατελέσει το έργο του εσωτερικού ελέγχου. Πιο αναλυτικά, θα πρέπει να διαθέτει πολύπλευρες γνώσεις για την οργάνωση και την διοίκηση της εταιρίας, γνώσεις χρηματοοικονομικής αλλά και άλλους τομείς των οικονομικών.

1.2 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας

Σκοπός της εργασίας είναι να εξερευνήσει σε ένα γενικό επίπεδο, χωρίς να εξειδικεύσει σε συγκεκριμένη μορφή εταιρίας και χωρίς να ειδικεύει το μέγεθος της

εταιρίας (μικρή ή μεγάλη επιχείρηση) πως γίνεται ο εσωτερικός έλεγχος στα διάφορα επιμέρους τμήματα της.

Πρόκειται για μια θεωρητική προσέγγιση όπου αποσκοπεί στο να εξερευνήσει κάποιες παραμέτρους του εσωτερικού ελέγχου. Είναι αναγκαίος ο εσωτερικός έλεγχος; Και βέβαια είναι γιατί διαφυλάσσει την εταιρία από ατασθαλίες, λάθη και κινδύνους, βοηθάει στην επίτευξη των στόχων όπου έχει θέσει η οικονομική οντότητα και εξακριβώνεται η εφαρμογή των αποφάσεων της διοίκησης για το καθένα τμήμα της επιχείρησης.

Επίσης, με τον εσωτερικό έλεγχο βελτιώνεται η επιχείρηση ως προς την διαπίστωση της αποτελεσματικότητας των επιχειρηματικών στρατηγικών, την διαπίστωση της έγκαιρης διάγνωσης των επιχειρηματικών αναγκών σε ένα διαρκές, μεταβαλλόμενο περιβάλλον και εξακριβώνεται η σωστή καταχώρηση, λογιστική παρακολούθηση των στοιχείων της επιχείρησης στα λογιστικά της βιβλία.

Τέλος, ένας άλλος σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η βελτίωση της οικονομικής απόδοσης της επιχείρησης και της εικόνας της στο ανταγωνιστικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που δημιουργούνται όπου πρέπει να απαντηθούν είναι:

- Πως ορίζεται ο εσωτερικός έλεγχος;
- Ποια είναι η δομή και ο σκοπός του εσωτερικού ελέγχου;
- Από ποιες αρχές και κανόνες αποτελείται ο εσωτερικός έλεγχος;
- Ποιες είναι οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου ανά τμήμα της επιχείρησης;
- Από τι αποτελείται η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα συστήματα ERP;
- Σε τι αναφέρεται ο σχεδιασμός του εσωτερικού ελέγχου;

1.3 Δομή εργασίας

Η εργασία αυτή αποτελείται από πέντε τμήματα, τα οποία αντιστοιχούν σε ανάλογες θεματικές ενότητες.

Η δομή της παρούσας εργασίας αρχίζει με εισαγωγικές παρατηρήσεις. Στο ίδιο κεφάλαιο αναφέρεται ο σκοπός της εργασίας, τίθενται διάφορα ερευνητικά ερωτήματα και αναπτύσσεται η δομή των θεματικών ενότητων της συγκεκριμένης εργασίας.

Στη συνέχεια στο δεύτερο κεφάλαιο, η εργασία επικεντρώνεται στην βιβλιογραφική επισκόπηση η οποία βασίζεται σε επιστημονικά άρθρα και μελέτες που συσχετίζονται με τον εσωτερικό έλεγχο. Σκοπός του συγκεκριμένου κεφαλαίου είναι να παρουσιάσει τις διάφορες μελέτες και άρθρα τα οποία εξερεύνησαν με επιστημονικό τρόπο τον προβληματισμό τον οποίο επιδιώκουμε να αναπτύξουμε και εμείς.

Στο τρίτο κεφάλαιο επικεντρωνόμαστε στο θεσμικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου, όπως αυτός προδιαγράφεται και κωδικοποιείται με βάση τις αρχές και τους κανόνες του εσωτερικού ελέγχου. Εννοείται ότι θα κινηθούμε στα πλαίσια των καθιερωμένων εννοιολογικών και επιστημονικών προσεγγίσεων του εσωτερικού ελέγχου. Αναπτύσσεται μια επιχειρηματολογία που καταδεικνύει την αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου και τα διάφορα πλεονεκτήματα που απορρέουν από αυτόν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο η εργασία επικεντρώνεται στην περεταίρω ανάπτυξη του προβληματισμού και την εκτέλεση του εσωτερικού ελέγχου, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στον σχεδιασμό του εσωτερικού ελέγχου, στην εξειδίκευση των διαδικασιών ανά τμήμα του εσωτερικού ελέγχου και στην συσχέτιση της αποτελεσματικότητας του ελέγχου με βάση τα πληροφοριακά συστήματα ERP.

Η εργασία τελειώνει με κάποιες συμπερασματικές παρατηρήσεις και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση

2.1 Εισαγωγή

Με βάση την εξέλιξη της διεθνούς βιβλιογραφίας για τον εσωτερικό έλεγχο, και πιο συγκεκριμένα στα επιμέρους τμήματα των εταιριών, θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούμε σε μερικές επιστημονικές μελέτες και άρθρα ούτως ώστε να αποκτήσουμε μια γενική εικόνα της επιστημονικής προόδου πάνω στον τομέα αυτό.

2.2 Έρευνες για τον εσωτερικό έλεγχο

Πολλές μελέτες εστιάζουν στην σημασία του εσωτερικού ελέγχου . Ενδεικτικά, αναφέρουμε μερικές από αυτές. Οι Al-Twaijry, Brierley and Gwilliam (2003) με δεδομένα από την Σαουδική Αραβία καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι υφίστανται ανεπαρκής ο εσωτερικός έλεγχος, λαμβάνοντας υπόψη μεταξύ άλλων την ανεπάρκεια προσόντων του προσωπικού, την έλλειψη πόρων και τους περιορισμούς στην ανεξαρτησία του προσωπικού.

Αναλύοντας την περίπτωση των Ελληνικών επιχειρήσεων οι Ζαφυράκου-Ταχυνάκης (2007) επισημαίνουν τη σημασία του όπου δίνουν οι εν λόγω επιχειρήσεις στην διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου σαν ένα σημαντικό εργαλείο για την αποτελεσματική πορεία της επιχείρησης. Για τον Christ et al (2015) ο εσωτερικός έλεγχος θεωρείτε ακρογωνιαίος λίθος της επιχειρησιακής διαχείρισης και δίνει μεγάλη έμφαση στην χρηματοοικονομική πληροφόρηση που απαιτείται να έχουν τα στελέχη της επιχείρησης.

Την σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου για τον εντοπισμό και την παρακολούθηση του επιχειρησιακού κινδύνου ανέδειξαν οι Drogalas and Siopi (2017) με απώτερο στόχο την διαχείριση κινδύνου. Γιατί για αυτούς διασυνδέονται η προστιθέμενη αξία του εσωτερικού ελέγχου με την διαχείριση κινδύνου. Οι Pinto et al (2014) καταλήγουν σε παρόμοια συμπεράσματα, χαρακτηρίζοντας τις λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου ως ένα σημαντικό εργαλείο διευθυντικής βελτίωσης και την αναγκαιότητα της συνεχούς αξιολόγησης των στρατηγικών κινδύνων όπου ενισχύεται το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Την σημασία του μεγέθους της εταιρίας, την δέσμευση της διαχείρισης κινδύνου και την ύπαρξη επιτροπής ελέγχου ανέδειξαν σαν ερευνητικό αντικείμενο οι Rokko, Raananen and Vokkuri (2017) ως παράγοντες του εσωτερικού ελέγχου. Το αποτέλεσμα από την έρευνα τους ήταν η σπουδαιότητα της δομής της εταιρίας ως παράγοντας του εσωτερικού ελέγχου. Με δεδομένα από την Τζαμάικα οι Chevers, Chevers and Murnoe (2003) αναδεικνύουν την σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου στην επίτευξη της σωστής διακυβέρνησης, με απώτερο στόχο την επίτευξη μιας πιο αποτελεσματικής διακυβέρνηση στην Τζαμάικα. Τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου ως ένα αποτελεσματικό και σημαντικό μέσο για την διαχείριση της οντότητας μελέτησαν οι Karagiorgos et al (2010). Με βάση την βιβλιογραφική τους επισκόπηση συμπέρανα ότι ο εσωτερικός έλεγχος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματική διακυβέρνηση.

Στο κόστος και στα οφέλη του εσωτερικού ελέγχου στις ιδιωτικές εταιρίες αναφέρονται οι Vanstraelen and Schelleman (2017) εξερευνώντας τους διάφορους ανομοιογενείς παράγοντες που οδηγούν τελικά στην ζήτηση του εσωτερικού ελέγχου. Καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η βελτιωμένη ποιότητα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης καθώς και ο υποχρεωτικός έλεγχος δεν διασφαλίζει οπωσδήποτε την ποιότητα του ελέγχου. Επίσης, συμπεραίνουν ότι η εντολή ελέγχου δεν είναι οικονομικά αποδοτική.

Η Stanciu (2016) αμφιβάλλει για την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου στην εταιρική διακυβέρνηση. Βέβαια, επισημαίνει την τεράστια σημασία του εσωτερικού ελέγχου για την επίτευξη των εταιρικών σκοπών και την βελτίωση της αποτελεσματικής διαχείρισης κινδύνου. Με διάφορες παραλλαγές του ίδιου θέματος δηλαδή της διαδικασίας του εσωτερικού ελέγχου, έχουν ασχοληθεί και οι Arena and Azzone (2009), Newman and Comfort (2018), Yee et al(2008) οι οποίοι καταλήγουν σε παρόμοια συμπεράσματα.

Ειδικά, οι Arena and Azzone (2009) συσχετίζουν την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου με τον αριθμό των εργαζομένων στον εσωτερικό έλεγχο προς την ίδια κατεύθυνση. Επίσης, διαπιστώνουν ότι η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου μεταβάλλεται από τα χαρακτηριστικά της ομάδας του εσωτερικού ελέγχου,

από τις διαδικασίες και τις δραστηριότητες ελέγχου. Όπως επίσης, μεταβάλλεται και από την αλληλεπίδραση του εσωτερικού ελέγχου με την επιτροπή ελέγχου.

Οι Newman and Comfort (2018) και οι Yee et al (2008) ανέδειξαν την σημασία της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, οι Newman and Comfort (2018) εξέτασαν και την επίδραση της αποτελεσματικότητας του εσωτερικού ελέγχου στην χρηματοοικονομική απόδοση όπου συμπεράναν την αναγκαιότητα της χρηματοδότησης και της διοικητικής υποστήριξης στην υπηρεσία του εσωτερικού ελέγχου. Δεν παρέλειψαν να τονίσουν τη συμβολή της διοίκησης στους εσωτερικούς ελεγκτές για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών. Στο ίδιο μήκος κύματος κινούνται και οι Yee et al (2008) αναδεικνύουν τη σημασία του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση τον ρόλο και την αποτελεσματικότητα του όπου καταλήγουν ότι τα ανώτερα και τα κατώτερα στελέχη εκτιμούν τους εσωτερικούς ελεγκτές ενώ τα μεσαία στελέχη θεωρούν τις δραστηριότητες των εσωτερικών ελεγκτών αρνητικές.

Τη σημασία της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου για την επιχείρηση ανέδειξαν οι Ali et al (2008) και οι Mahzan and Yan (2014). Πιο συγκεκριμένα, οι Ali et al(2008) συμπεράναν την απόδοση του εσωτερικού ελέγχου ως προστιθέμενη αξία καθώς και ότι ο εσωτερικός έλεγχος βελτιώνει την οργάνωση και τις λειτουργίες της επιχείρησης. Επίσης, βελτιώνει την παροχή συμβουλευτικού ρόλου και την διαχείριση κινδύνου. Οι Mahzan and Yan (2014) συμπεράναν ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να βελτιώσουν τους τομείς διακυβέρνησης, την ανταγωνιστικότητα τους, την διαχείριση κινδύνου. Επιπλέον, συμπεράναν ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες είναι ενημερωμένες για την σημασία του εσωτερικού ελέγχου δεν τον υιοθετούν λόγω υψηλού κόστους. Ακόμη, οι λειτουργίες του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από την ανεξαρτησία και από την εμπειρογνωμοσύνη των εσωτερικών ελεγκτών ώστε να είναι αποτελεσματικές διαπιστώνουν οι Abbott et al (2016).

Τα προβλήματα του εσωτερικού ελέγχου εξερεύνησαν σε βάθος οι Askoy-Bazkus (2012), Ashbaugh-Skaife, Collins and Kinney (2007), δίνοντας έμφαση σε διάφορα επιμέρους ζητήματα. Οι Askoy-Bazkus (2012) εξερεύνησαν τη σημασία της αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ διοίκησης, επιτροπής ελέγχου και εσωτερικού ελέγχου με απώτερο στόχο να βοηθήσει στην πρόληψη χρηματοοικονομικών κρίσεων και στην διαχείριση κινδύνου. Οι Ashbaught-Skaife, Collins and Kinney (2007)

καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις που διακατέχονται από ανεπάρκεια εσωτερικού ελέγχου, διαθέτουν λιγότερους πόρους για τον εσωτερικό έλεγχο, έχουν σύνθετες λειτουργίες, οργανωτικές αλλαγές και μεγαλύτερο λογιστικό κίνδυνο.

Μια παρόμοια επιχειρηματολογία αναπτύσσουν οι Cheng, Dhaliwal and Zhang (2013) οι οποίοι αναδεικνύουν τη σημασία των υποεπενδύσεων των επιχειρήσεων και των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου. Έτσι, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η αποδοτικότητα των επενδύσεων βελτιώνεται μετά από αποκάλυψη των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου. Ένα κάπως διαφορετικό προβληματισμό ανέδειξαν οι Doyle, Ge and Mc Vay (2007) οι οποίοι στην έρευνα τους κατέληξαν ότι οι μικρότερες, οι νεοφυείς και οι οικονομικότερες ασθενέστερες επιχειρήσεις παρουσιάζουν τα περισσότερα προβλήματα εσωτερικού ελέγχου ενώ οι επιχειρήσεις με υγιή οικονομικά παρουσιάζουν λιγότερα προβλήματα. Επίσης, οι επιχειρήσεις με υγιή οικονομικά εμφανίζουν προβλήματα ελέγχου όταν διακατέχονται από περίπλοκες, γρήγορες και διαφορετικές λειτουργίες.

Τον εντοπισμό απάτης με την βοήθεια του εσωτερικού ελέγχου ανέδειξαν στα ερευνητικά τους αποτελέσματα οι Coram, Ferguson and Moroney (2006), Noguchi and Batiz-Lazo(2010) και Petrascu and Tieanu (2014) που καταλήγουν τελικά; Ότι ενδεχόμενες απάτες και παρατυπίες ανιχνεύονται, διαγιγνώσκονται έγκαιρα και πιο εύκολα αν υπάρχει αξιόλογος και αποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος. Με άλλα λόγια, οι εταιρίες που χρησιμοποιούν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να ανιχνεύσουν απάτες. Μια άλλη έρευνα για τα προβλήματα του εσωτερικού ελέγχου ανέδειξαν οι Shanmugam Ali and Che Haat (2012) όπου καταλήγουν ότι ο αποτελεσματικός έλεγχος προφυλάσσει την εταιρία από ενδεχόμενες απάτες με την χρήση κατάλληλων μέτρων καθώς βοηθάει και στην διαχείριση κινδύνου ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης.

Το πως συσχετίζονται ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος ανέδειξαν με την έρευνα τους οι Felix, Gramling and Maletta (2001) οι οποίοι διαπιστώνουν ότι υπάρχει μια αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Οι Hay, Knechel and Ling (2008) είναι της γνώμης ότι ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος είναι συμπληρωματικοί έλεγχοι. Την συσχέτιση των χαρακτηριστικών των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου με τα τέλη ελέγχου που δίδονται σε εξωτερικούς ελεγκτές διερεύνησαν οι Jokipii and Meo (2019) όπου

επηρεάζεται η εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου είτε είναι υποχρεωτική είτε είναι προαιρετική η εφαρμογή του. Οι οικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων αυξάνονται ανάλογα με την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου. Σε αυτό το συμπέρασμα καταλήγουν οι Nyakundj, Nyamita, Tinega (2014).

Για να υπάρξουν όμως ποιοτικοί και αποτελεσματικοί έλεγχοι, θα πρέπει τα μέλη της ελεγκτικής επιτροπής να είναι ανεξάρτητα και να ελέγχουν αποτελεσματικά σύμφωνα με τους Alzeban and Sawan (2015). Σύμφωνα με τους Feng, Li, Mc Vay (2009) η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου επιδρά σημαντικά στις εσωτερικές εκθέσεις διαχείρισης. Με άλλα λόγια, ο αναποτελεσματικός εσωτερικός έλεγχος οδηγεί σε εσφαλμένες εσωτερικές αναφορές διαχείρισης, με αποτέλεσμα την μη αποτελεσματική καθοδήγηση των εταίρων. Όσο πιο έμπειρη, πιο μεγάλη και εξειδικευμένη είναι μια επιτροπή ελέγχου τόσο πιο αποτελεσματική θα είναι. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξε ο Krishnan (2005).

Την σχέση των λειτουργιών εσωτερικού ελέγχου με την ποιότητα και την διαχείριση κερδών μελέτησαν οι Prawitt, Smith and Wood (2009) οι οποίοι συμπέραναν ότι συνδέονται με μετριοπάθεια ως προς την διαχείριση κερδών. Ακόμη, οι Sawalga and Qtish (2012) διερωτώνται εάν τα στοιχεία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος ελέγχου στην Ιορδανία. Έτσι, καταλήγουν ότι οι εταιρίες στην Ιορδανία δεν διαθέτουν την κατάλληλη εμπειρία ώστε να συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα του προγράμματος ελέγχου. Τέλος, οι Zhang, Zhou and Zhou (2007) ερευνούν την σχέση της ποιότητας της επιτροπής ελέγχου με τον εσωτερικό έλεγχο καθώς και τον εσωτερικό έλεγχο με την ανεξαρτησία του ελεγκτή.

Αντί ενός συμπεράσματος: όλοι οι ερευνητές συμφωνούν στην τεράστια σημασία που έχει ο εσωτερικός έλεγχος για την βελτίωση της οικονομικής αποτελεσματικότητας μιας επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Θεσμικό πλαίσιο

3.1 Εισαγωγή

Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναλυθεί το θεσμικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου το οποίο διέπει το έργο του αρμόδιου εσωτερικού ελεγκτή. Το θεσμικό πλαίσιο περιέχει την έννοια της ελεγκτικής, τις διακρίσεις της, την έννοια του εσωτερικού ελέγχου, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, τον σκοπό και την αναγκαιότητα του, τις δικλίδες ασφαλείας, τα φύλλα εργασίας, το κώδικα δεοντολογίας και τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα. Έτσι, το έργο του ελεγκτή δεν μπορεί να αμφισβητηθεί γιατί υπάρχουν προδιαγραμμένες αρχές και κανόνες που πρέπει να διέπουν τον ρόλο του ελεγκτή στον εσωτερικό έλεγχο.

3.2 Έννοια της ελεγκτικής

Η ελεγκτική είναι ένας ξεχωριστός κλάδος της λογιστικής και η λογιστική είναι κλάδος της οικονομίας των επιχειρήσεων. Η ελεγκτική παρουσιάζεται ως ένας από τους σπουδαιότερους θεσμούς των εταιριών όπου με βάση τους κανόνες, τις αρχές και τις προϋποθέσεις διενεργείται έλεγχος σε κάθε επιχείρηση με σκοπό την προστασία και την σωστή διαχείριση των οικονομικών πόρων, του ανθρώπινου δυναμικού και της ξένης περιουσίας. (Λουμιώτης, 2010, Παπαστάθης, 2003, 2014)

Σύμφωνα με τον Λουμιώτη (2010, σελ.8) «Ως ξένη περιουσία θεωρείτε η περιουσία οποιουδήποτε νομικού ή φυσικού προσώπου, έναντι των τρίτων που τη διαχειρίζονται.»

Επίσης, ο Νεγκάκης και ο Ταχυνάκης (2013) επισημαίνουν ότι η ελεγκτική συσχετίζεται με τις αρχές και τους κανόνες που αφορούν την ομαλή διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Αντικείμενο της ελεγκτικής είναι ο έλεγχος των διαδικασιών και των μεθόδων της επιχείρησης όπου εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια του έτους και διενεργείται ο έλεγχος από πρόσωπα ανεξάρτητα με την οικονομική μονάδα (ορκωτοί ελεγκτές- λογιστές).

Εκτός των προαναφερθέντων επισημάνσεων και ορισμών θα ήθελα να αναφέρω και τον ορισμό της ελεγκτικής σύμφωνα με την Αμερικανική Ένωση Λογιστικής (American Accounting Association), ο οποίος ορίζεται ως «μια συστηματική διαδικασία

αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων, για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες.» (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, σελ.4)

Το αντικείμενο της ελεγκτικής είναι ο έλεγχος των εταιριών με στόχο την πρόληψη, την αποκάλυψη εσκεμμένων ή μη εσκεμμένων λογιστικών λαθών και ενδεχομένων οικονομικών ατασθαλιών. Επιπλέον, ο έλεγχος αποσκοπεί στην πιστοποίηση της αξιοπιστίας των οικονομικών δεδομένων, της πιστοληπτικής ικανότητας και της σωστής εφαρμογής των φορολογικών διατάξεων μετά από τον συστηματικό έλεγχο και τις δοκιμαστικές επαληθεύσεις. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Ένας από τους κυριότερους σκοπούς του ελέγχου είναι ο εντοπισμός και η πρόληψη ακούσιων και εκούσιων λογιστικών λαθών όπως και η διερεύνηση, η αποκάλυψη, η καταστολή ηθελημένων και αθέλητων λαθών όσο αφορά τις διαδικασίες. Ένας άλλος βασικός σκοπός του ελέγχου είναι η έγκριση, η ανάλυση και ο σχολιασμός της ακρίβειας και της εγκυρότητας των διαφόρων οικονομικών καταστάσεων. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, Τσακλάγκανος, 2003)

Το περιεχόμενο της ελεγκτικής αποτελείται από τρία βασικά μέρη σύμφωνα με τον Λουμιώτη (2010), τον Παπαστάθη (2014) και τον Τσακλάγκανο (2005). Το πρώτο μέρος προσδιορίζει το αντικείμενο του ελέγχου. Σε αυτό το μέρος εξετάζεται τι ελέγχεται, γιατί είναι σημαντικός ο έλεγχος, ποιος σκοπός επιτυγχάνεται από τον έλεγχο και ποιοι ωφελούνται από την διενέργεια ελέγχου.

Το δεύτερο μέρος των περιεχομένων της ελεγκτικής αφορά το υποκείμενο του ελέγχου. Στο συγκεκριμένο μέρος εξετάζεται ποια πρόσωπα διενεργούν τον έλεγχο και από ποια προσόντα πρέπει να διακατέχονται οι ελεγκτές ώστε να μπορούν να φέρουν εις πέρας τα καθήκοντα τους. (Λουμιώτης, 2010, Παπαστάθης, 2014, Τσακλάγκανος, 2005)

Τέλος, το τρίτο μέρος των περιεχομένων της ελεγκτικής ορίζει τις ελεγκτικές διαδικασίες. Στο μέρος αυτό εξετάζεται ο τρόπος, η μεθοδολογία του ελέγχου και τα εργαλεία που πρέπει να χρησιμοποιούνται από τους ελεγκτές για το συγκεκριμένο ελεγκτικό αποτέλεσμα με βάση τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. (Λουμιώτης, 2010, Παπαστάθης, 2014, Τσακλάγκανος, 2005)

3.3 Διακρίσεις της ελεγκτικής

Υπάρχουν διάφορα είδη ελέγχου ανάλογα με το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο, με την έκταση, με την διάρκεια και με τον σκοπό. Παρακάτω αναλύονται οι κατηγορίες ελέγχου με βάση τα κριτήρια κατηγοριοποίησης τους σύμφωνα με τον Παπαστάθη (2003, 2014), τον Λουμιώτη (2010), τον Αληφαντή (2016, 2018), τον Τσακλάγκανο (2005), τον Νεγκάκη και τον Ταχυνάκη (2013).

Το πρώτο κριτήριο είναι ανάλογα με το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο, οι έλεγχοι κατηγοριοποιούνται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς. Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται από εσωτερικούς ελεγκτές (Internal Auditors) οι οποίοι είναι πρόσωπα εξαρτημένα από την ελεγχόμενη εταιρία με σκοπό την ορθότητα των εγγραφών και την αποτροπή από διαχειριστικές ατασθαλίες. Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται από ορκωτούς ελεγκτές λογιστές ή εξωτερικούς ελεγκτές (External Auditors) όπου δεν υπάρχει εξαρτώμενη σχέση με την ελεγχόμενη εταιρία και έχει ως σκοπό την πιστοποίηση της οικονομικής κατάστασης της εταιρίας μετά από πρόσκληση των μετόχων της.

Ένα άλλο κριτήριο κατηγοριοποίησης του ελέγχου είναι ανάλογα με την έκταση του προβλεπόμενου ελέγχου, οι έλεγχοι διακρίνονται σε γενικούς και ειδικούς. Οι γενικοί περιλαμβάνουν όλα τα θέματα μιας ολόκληρης διαχειριστικής περιόδου της οικονομικής οντότητας (π.χ. έλεγχος ισολογισμού και αποτελεσμάτων χρήσης). Οι ειδικοί έλεγχοι περιέχουν συγκεκριμένους ελέγχους για ένα τομέα ή θέμα (π.χ. έλεγχος πωλήσεων, επισφαλών πελατών).

Επίσης, ο έλεγχος κατηγοριοποιείται ανάλογα με την διάρκεια όπου οι έλεγχοι διακρίνονται σε μόνιμους ή διαρκείς ή συνεχείς ελέγχους, σε τακτικούς ή περιοδικούς και σε έκτακτους ή περιστασιακούς. Οι μόνιμοι ή διαρκείς ή συνεχείς έλεγχοι διενεργούνται σε μόνιμη βάση και διενεργούνται κατά την εκτέλεση της οικονομικής συναλλαγής όπου κατονομάζονται και ως προληπτικοί έλεγχοι. Οι τακτικοί ή περιοδικοί έλεγχοι διενεργούν ελέγχους σε τακτικά χρονικά διαστήματα π.χ. μία φορά το μήνα. Οι έκτακτοι ή περιστασιακοί έλεγχοι διενεργούνται σε τυχαίες χρονικές περιόδους και σε έκτακτες περιπτώσεις όπως συγκεκριμένες καταγγελίες (π.χ. υπόνοιες για σπατάλη, κατάχρηση) ή κατόπιν πρωτοβουλίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου ή με την σχετική εντολή της διοίκησης.

Τέλος, ο έλεγχος κατηγοριοποιείται σύμφωνα με τον σκοπό όπου οι έλεγχοι διακρίνονται σε προληπτικούς και σε κατασταλτικούς. Οι προληπτικοί είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται κατά την εκτέλεση της συναλλαγής όπου αποσκοπεί στην πρόληψη πιθανών λαθών. Οι κατασταλτικοί είναι οι έλεγχοι που διενεργούνται ύστερα από την εκτέλεση της συναλλαγής και έχει σκοπό την αποκάλυψη λαθών ή παραλείψεων.

Ο Νεγκάκης και ο Ταχυνάκης (2013) προσθέτουν 2 κριτήρια ακόμη με τα οποία γίνεται η διάκριση των ελέγχων. Το πρώτο κριτήριο είναι ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο όπου διακρίνονται σε υποχρεωτικούς και προαιρετικούς. Υποχρεωτικοί έλεγχοι είναι όσοι διενεργούνται σύμφωνα με τις νομοθετικές διατάξεις. Προαιρετικοί έλεγχοι είναι όσοι διενεργούνται από τη διοίκηση ή τους μετόχους.

Το δεύτερο κριτήριο είναι ανάλογα με τον τομέα που ελέγχουν και περιλαμβάνει τους διαχειριστικούς, τους διοικητικούς και τους φορολογικούς ελέγχους. Διαχειριστικοί ονομάζονται οι έλεγχοι που έχουν ως αντικείμενο την διαχείριση των οικονομικών της οντότητας. Μια άλλη κατηγορία ελέγχου είναι οι διοικητικοί όπου έχουν ως σκοπό την σωστή εφαρμογή των διαδικασιών. Τέλος, οι φορολογικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας και των φορολογικών υποχρεώσεων.

3.4 Έννοια εσωτερικού ελέγχου

Εδώ θα παραθέσουμε μερικές έννοιες του εσωτερικού ελέγχου.

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών έχει ορίσει τον εσωτερικό έλεγχο ως: « μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, διασφαλιστική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθάει τον οργανισμό να επιτύχει τους σκοπούς του, υιοθετώντας μια συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης.» (Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011)

Η Επιτροπή των Διεθνών Ελεγκτικών Οδηγιών αναφέρει τον ορισμό του εσωτερικού ελέγχου ως «το σύνολο των μεθόδων, διαδικασιών και πολιτικών τα οποία εφαρμόζει η οικονομική μονάδα μέσα στα πλαίσια της κατάλληλης οργανωτικής δομής για να εξασφαλίσει την ομαλή και αποδοτική λειτουργία της. Το πλέγμα αυτό των

πολιτικών και των μέτρων ελέγχου καλύπτει όλες τις δραστηριότητες, λειτουργικές και μη λειτουργικές.» (Παπάς, 1999)

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο των Αμερικανών Ορκωτών Λογιστών (AICPA) ορίζουν τον εσωτερικό έλεγχο ότι «αποτελούν το σχέδιο οργάνωσης και όλες οι συντονισμένες προσπάθειες, μέθοδοι και μέτρα που υιοθετούνται εντός μιας επιχείρησης, για τη διαφύλαξη και προστασία των περιουσιακών της στοιχείων, τον έλεγχο της ακρίβειας και αξιοπιστίας των λογιστικών στοιχείων, την προώθηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας και την ενθάρρυνση της διατήρησης της προδιαγραμμένης επιχειρηματικής πολιτικής.» (Τσακλάγκανος, 2005)

Τα πρόσωπα που διενεργούν τον εσωτερικό έλεγχο είναι οι εσωτερικοί ελεγκτές. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για στελέχη της ίδιας της επιχείρησης όπου από τον έλεγχο των διαδικασιών παρέχονται στην διοίκηση σημαντικές πληροφορίες ώστε να ληφθούν οι κατάλληλες αποφάσεις για την καλύτερη λειτουργία της εταιρίας. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Σύμφωνα, με τον Παπαστάθη (2003, σελ.28) «η επιτυχία του Εσωτερικού Ελέγχου είναι να προσδιορίζει και να αξιολογεί τους επιχειρηματικούς κινδύνους και η διοίκηση να τους διαχειρίζεται.»

Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται από υπαλλήλους της εταιρίας και αποτελείται από τον διοικητικό έλεγχο, τον λογιστικό και διαχειριστικό έλεγχο. Όπου ο διοικητικός έλεγχος ασχολείται με την αξιολόγηση των διαδικασιών, των μεθόδων και των συστημάτων ελέγχου της εταιρίας ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Ενώ ο λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος ασχολείται με τον έλεγχο των λογιστικών διαδικασιών και μεθόδων. (Μπαλής, 1998, Τσακλάγκανος, 2005)

Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη λειτουργία της επιχείρησης η οποία επιβαρύνεται με διαρκή έλεγχο των λειτουργιών, των δραστηριοτήτων και των συστημάτων οργάνωσης της οικονομικής οντότητας. Η συγκεκριμένη λειτουργία εντάσσεται στο MIS (Management Information System). (Κάντζος, 1995)

Σύμφωνα με τον Παπαστάθη (2014) όπου αναφέρει ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένας από τους τέσσερις πυλώνες διακυβέρνησης (Διοικητικό Συμβούλιο, Ανώτατα Στελέχη, Εσωτερικός Έλεγχος και Εξωτερικός Έλεγχος) ο οποίος διασφαλίζει την σωστή εφαρμογή των κανόνων που διέπουν την εταιρική διακυβέρνηση. Ο εσωτερικός έλεγχος αναφέρεται ως μια υψηλού επιπέδου παροχή ελεγκτικών υπηρεσιών.

Επίσης, ο Παπαστάθης (2014) παραθέτει μια σύγχρονη αντίληψη και πρακτική του εσωτερικού ελέγχου όπου είναι συσχετισμένη με τις πιο βασικές επιστήμες της διοίκησης (ελεγκτική, οικονομική των επιχειρήσεων, στατιστική, διοίκηση). Ο εσωτερικός έλεγχος παίρνει τις γνώσεις, τις τεχνικές, την μεθοδολογία και την πληροφόρηση ώστε να καταλήξει στο αποτέλεσμα του συγκεκριμένου ελέγχου.

3.5 Σύστημα εσωτερικού ελέγχου (Σ.Ε.Ε.)

Παρακάτω ακολουθούν μερικές εννοιολογικές προσεγγίσεις του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Η κάθε μορφή οντότητας διακατέχεται από ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο είναι η αδυναμία της διοίκησης να έχει την επίγνωση όλων των διαδικασιών και των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Πρέπει να λάβουμε επίγνωση της εξέλιξης των επιχειρήσεων ως προς το μέγεθος και την πολυπλοκότητα τους ώστε να θεσπιστούν οι διαδικασίες οι οποίες θα διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα της οικονομικής οντότητας. Με βάση τα παραπάνω, οι εταιρίες θα πρέπει να κατέχουν ένα χρήσιμο εργαλείο ελέγχου το οποίο θα περιλαμβάνει την εποπτεία των λειτουργιών τους. Το συγκεκριμένο εργαλείο ονομάζεται σύστημα εσωτερικού ελέγχου. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπάς, 1999)

Ο Παπαστάθης (2003) ορίζει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου (Internal Control System), ως ένα οργανωμένο και σωστά δομημένο σύνολο λειτουργιών, διαδικασιών που θεσπίζει η οικονομική οντότητα έτσι ώστε να εφαρμοστούν, να τηρηθούν οι αρχές και οι στρατηγικές της, με απώτερο σκοπό την εξασφάλιση των συμφερόντων της εταιρίας.

Σύμφωνα με τους Cook-Winkle (1976) παρομοιάζουν το Σ.Ε.Ε. σαν το νευρικό σύστημα του ανθρώπινου οργανισμού όπου επεκτείνεται μέσα στην επιχείρηση μεταδίδοντας όλα τα μηνύματα, τις εντολές και τις αντιδράσεις από και προς τη διοίκηση.

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου (Internal Control System) αποτελείται από ένα σύνολο διαδικασιών και ελέγχων όπου ενστερνίζεται η διοίκηση μιας εταιρίας έτσι ώστε να επιτευχθεί η σωστή λειτουργία της και οι στόχοι της. (Παπαστάθης, 2014)

Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006) το σύστημα εσωτερικού ελέγχου (Σ.Ε.Ε.) περιέχει την σωστή οργάνωση λειτουργιών της οικονομικής οντότητας, την οργάνωση

των χρηματοοικονομικών και των λογιστικών της, τον καταμερισμό των καθηκόντων, ευθυνών και όλα τα μέτρα έτσι ώστε να ασφαλίζονται τα περιουσιακά στοιχεία της. Εκτός την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της, αποσκοπεί στην ύπαρξη καλύτερης δυνατής αξιοπιστίας των οικονομικών στοιχείων της, στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων της και στην συμμόρφωση της εταιρίας με τις στρατηγικές της διοίκησης της.

Η αναγκαιότητα του Σ.Ε.Ε. είναι σίγουρη αλλά διαφέρει η μορφή, δηλαδή το σύστημα εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να προσαρμόζεται με τις ανάγκες της εταιρίας. Η ύπαρξη ενός οργανωμένου Σ.Ε.Ε. διαπιστώνεται μέσα από τις δικλίδες ασφαλείας του και την εξασφάλιση της σωστής λειτουργίας σε σχέση με την επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Ένας από τους στόχους του συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι η εφαρμογή των στρατηγικών στόχων της εταιρίας καθώς επίσης η ύπαρξη της δυνατότητας μέτρησης και σύγκρισης του αποτελέσματος σε σχέση με τους αρχικούς στόχους της. (Παπαστάθης, 2003, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013)

Ένας άλλος στόχος του Σ.Ε.Ε. είναι η αξιοποίηση, η σωστή διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, οικονομικών πόρων και η διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων από κλοπές ή καταστροφές. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013, Παπαστάθης, 2003, Καζαντζής, 2006)

Επίσης, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αποσκοπεί στην συμμόρφωση της επιχείρησης με τους νόμους τόσο σε διεθνή όσο και σε εθνικό επίπεδο. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013)

Επιπλέον, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου στοχεύει στον καταμερισμό αρμοδιοτήτων και υποχρεώσεων μεταξύ των τμημάτων με άριστο τρόπο. Επιπλέον, το Σ.Ε.Ε. ρυθμίζει τις σχέσεις των εργαζομένων και των τμημάτων ώστε να συνεργάζονται αποτελεσματικά. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013, Παπαστάθης, 2003)

Επιπροσθέτως, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου στοχεύει στην καθιέρωση των δικλίδων ασφαλείας ελέγχου ώστε να συμβάλλει στον συντονισμό και την ισορροπημένη συνύπαρξη μεταξύ των λειτουργιών του. (Παπαστάθης, 2003, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρόνη, 2013)

Τέλος, το σύστημα εσωτερικού ελέγχου έχει δομηθεί από κανόνες επιχειρησιακούς και επιχειρηματικής συμπεριφοράς ώστε να υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την

διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου με τον καλύτερο τρόπο. Έτσι, διασφαλίζεται η βιωσιμότητα της εταιρίας. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013, Παπαστάθης, 2003)

3.6 Σκοποί και αναγκαιότητα εσωτερικού ελέγχου

3.6.1 Σκοπός εσωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με τον Τσακλάγκανο (2005) σκοπός του εσωτερικού έλεγχου είναι η καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας μέσα από την αξιολόγηση της αποδοτικότητας του Management. Επιπροσθέτως, αποσκοπεί στην εφαρμογή των κανονισμών και των διαδικασιών.

Ο σκοπός του εσωτερικού ελεγκτή σύμφωνα με τον Αληφαντή (2016, 2018) αφορά τον δειγματοληπτικό έλεγχο του συστήματος εσωτερικών ελέγχων όπου αξιολογεί με βάση τους κανόνες λειτουργίας του και ενημερώνει την διοίκηση.

Σύμφωνα με τον Παπαστάθη (2014) ο αντικειμενικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι η επιδίωξη για μακροχρόνια οικονομική ενίσχυση μιας εταιρίας και η προστασία του εταιρικού συμφέροντος. Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος αποσκοπεί στην βοήθεια των στελεχών για να υπάρξει αποτελεσματικότερη άσκηση των καθηκόντων τους, μέσα από διάφορους επιστημονικούς τρόπους καθώς και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών με το ελάχιστο δυνατόν κόστος ώστε να αυξηθούν τα οφέλη της εταιρίας.

Ο Βασιλείου και οι υπόλοιποι (2017) αναφέρουν ότι ο εσωτερικός έλεγχος έχει ως σκοπό τον έλεγχο και την εκτίμηση της λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως προς την επάρκεια του. Επιπροσθέτως, ο εσωτερικός έλεγχος αποσκοπεί σε προτάσεις βελτιώσεων και διορθωτικών μέτρων έτσι ώστε να λειτουργεί η εταιρία σωστά με βάση τις πολιτικές διοίκησης της.

Όπως, τονίζει ο Παπαστάθης (2003), ο Βελέντζας, Κάρταλης και Μπρώνη (2013) ο αντικειμενικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου αποτελείται από την ειδικευμένη και την υψηλού επιπέδου παροχή υπηρεσιών προς την διοίκηση μέσα από την συνεχόμενη αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου ώστε να λειτουργεί αποτελεσματικά η εταιρία και να παρέχονται οι σχετικές συμβουλές με το ελάχιστο κόστος.

Πιο συγκεκριμένα, με βάση τον παραπάνω αντικειμενικό σκοπό του εσωτερικού ελέγχου ο εσωτερικός ελεγκτής διερευνά την οργάνωση του συστήματος καθώς και την επάρκεια του σε όλα τα επίπεδα της ιεραρχίας της εταιρίας. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής ερευνά εάν υπάρχουν διαδικασίες ως προς συναλλαγές και τις συνεργασίες με τρίτους. Μια άλλη ενέργεια που εξετάζει ο εσωτερικός ελεγκτής είναι η σωστή διαχείριση των μέσων και των πόρων για την παραγωγή. Ακόμα, ο εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί τις κερδοφόρες και μη δραστηριότητες μέσα από τον εντοπισμό των σημείων που χρειάζονται βελτίωση έτσι ώστε να εμφανιστούν θετικά αποτελέσματα. Τέλος, ο εσωτερικός ελεγκτής παρακολουθεί και αξιολογεί τον επιχειρηματικό κίνδυνο και πως θα αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά. (Παπαστάθης, 2003, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013)

Επιπροσθέτως, με βάση τον αντικειμενικό σκοπό του εσωτερικού ελέγχου που έχει αναφερθεί παραπάνω ο εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί την απόδοση των επενδύσεων με βάση τον αρχικό σχεδιασμό, διαπιστώνει την ακρίβεια, την πληρότητα και την εγκυρότητα των οικονομικών καταστάσεων-βιβλίων. Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος αξιολογεί κατά πόσο οι υπηρεσίες - τμήματα της οικονομικής οντότητας είναι κατάλληλα στελεχωμένα και κατά πόσο το ανθρώπινο δυναμικό αξιοποιείται με άριστο τρόπο. (Παπαστάθης, 2003, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013)

3.6.2 Αναγκαιότητα εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος έχει σημαντική αξία για την επιχείρηση αφού εξετάζει και αναλύει σε βάθος τη στρατηγική στόχευση της εταιρίας. Αν δηλαδή επιτυγχάνονται οι στόχοι και οι στρατηγικές της επιχείρησης που έχουν σχεδιαστεί από το management και αν υλοποιούνται από τους εργαζομένους. Επιπλέον, εξετάζεται εάν έχουν επιτευχθεί οι αναμενόμενες αποδόσεις, αν έχουν εκτιμηθεί σωστά οι αποκλίσεις και αν οι αρμόδιοι είναι ενημερωμένοι έτσι ώστε να έχουν πραγματοποιηθεί οι διορθωτικές ενέργειες. (Τσακλάγκανος, 2005, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013)

Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος μας παρέχει την σιγουριά ότι η τήρηση των λογιστικών βιβλίων, των στοιχείων και η κατάρτιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων εμφανίζουν την πραγματική εικόνα της εταιρίας με τον κατάλληλο και υπεύθυνο τρόπο. (Τσακλάγκανος, 2005, Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013)

Με βάση την συσχέτιση του εσωτερικού ελέγχου με την πολυπλοκότητα που διακατέχει τις μεγάλες βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις διαπιστώνεται η σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Όπου η παραπάνω διαπίστωση βοηθάει την διοίκηση των συγκεκριμένων εταιριών να λειτουργούν αποτελεσματικά και αποδοτικά ώστε να επιτυγχάνεται η υψηλή παραγωγικότητα. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013, Τσακλάγκανος, 2005)

Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος είναι σημαντικός και για τον εξωτερικό ανεξάρτητο Ορκωτό Λογιστή αφού καθορίζεται το πρότυπο και η διαδικασία εξωτερικού ελέγχου. Με βάση το παραπάνω οι ανεξάρτητοι ορκωτοί λογιστές εξετάζουν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου έτσι ώστε να διαπιστώσουν την εγκυρότητα των λογιστικών δεδομένων και να προσδιορίσουν το πρόγραμμα, το χρονοδιάγραμμα της ελεγκτικής διαδικασίας όπου είναι απαραίτητα για την έκθεση ελέγχου (έκφραση γνώμης των ορκωτών λογιστών) που θα διατυπώσουν. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013, Τσακλάγκανος, 2005)

Ένας άλλος λόγος αναγκαιότητας του εσωτερικού ελέγχου είναι οι υψηλού επιπέδου συμβουλευτικές υπηρεσίες όπου γίνεται αναγκαίος ο εσωτερικός έλεγχος. Πιο συγκεκριμένα, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στον εντοπισμό διαχείρισης αδυναμιών, στην πρόληψη των απρόβλεπτων γεγονότων πάντα με την υποστήριξη της διοίκησης όπου επιδρούν θετικά στην σωστή λειτουργία της επιχείρησης. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013, Παπαστάθης, 2003)

Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου έχει σχέση με τις ατασθαλίες, τις απάτες, τα λάθη και τις κλοπές όπου συσχετίζονται με τις αδυναμίες και τις ατέλειες του ανθρώπου. Ειδικότερα, οι συγκεκριμένες αδυναμίες είναι απίθανο να εξαλειφτούν άρα η λύση είναι η καταπολέμησή τους από τον εσωτερικό έλεγχο ώστε να περιορισθούν όπου είναι εφικτό αυτό. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013, Παπαστάθης, 2003)

Σύμφωνα με τους Βασιλείου και τους υπόλοιπους (2017) προσεγγίζουν την αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου με διαφορετικό τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει 2 κατηγορίες για την αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου, τους προφανείς λόγους και τους μη προφανείς λόγους.

Οι προφανείς λόγοι που καθιστούνε ένα εσωτερικό έλεγχο σημαντικό είναι η δραστηριοποίηση της εταιρείας σε πολύπλοκο περιβάλλον. Όπου με βάση το σύγχρονο και το πολύπλοκο επιχειρησιακό περιβάλλον καθιστά την εξειδίκευση και την

ανταγωνιστικότητα σε όλους τους τομείς της επιχείρησης υποχρεωτικές. Ένας άλλος προφανής λόγος είναι ο υψηλός όγκος συναλλαγών όπου είτε λόγω του όγκου των συναλλαγών είτε λόγω της πολυπλοκότητας των συναλλαγών, υπάρχει δυσκολία ως προς την διοίκηση και την εποπτεία των λειτουργιών της εταιρείας, για αυτό είναι απαραίτητος ο εσωτερικός έλεγχος.

Επίσης, άλλος ένας προφανής λόγος ορίζεται η εξασφάλιση της ορθολογικής λειτουργίας όλων των τμημάτων της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, η χρήση του εσωτερικού ελέγχου αποβλέπει στην επίβλεψη όλων των τομέων της επιχείρησης ώστε να διαπιστώνονται έγκαιρα οι αδυναμίες και να είναι ενήμερη η διοίκηση για να λάβει τα απαραίτητα μέτρα. Ακόμη, η αποτροπή και ο περιορισμός λαθών εντάσσονται με τους προφανείς λόγους όπου προκείμενου να αποφευχθούν λάθη εκούσια και ακούσια, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ο εσωτερικός έλεγχος ώστε να περιοριστούν.

Ένας τελευταίος προφανής λόγος είναι η συνεισφορά στο έργο των εξωτερικών ελεγκτών. Οι εξωτερικοί ελεγκτές στηρίζονται στον εσωτερικό έλεγχο με την προϋπόθεση ότι τα οικονομικά στοιχεία είναι αξιόπιστα ώστε να περιορίσουν την έκταση των ελέγχων τους. Επίσης, οι εξωτερικοί ελεγκτές αξιολογούν τον εσωτερικό έλεγχο αφού είναι απαραίτητη για τον σχεδιασμό και για την διαμόρφωση της μεθοδολογίας που θα ακολουθήσουν οι εξωτερικοί έλεγχοι. Καθώς επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος είναι αναγκαίος για την έκταση των ελέγχων που θα διενεργήσουν οι εξωτερικοί έλεγχοι.

Η δεύτερη κατηγορία αναγκαιότητας του εσωτερικού ελέγχου είναι οι μη προφανείς λόγοι όπου περιέχουν κρίσιμα ζητήματα (λήψη διοικητικών αποφάσεων, κίνδυνους των εταιρικών δραστηριοτήτων και διαχείριση των συγκεκριμένων κινδύνων από την διοίκηση μιας εταιρείας). Η συγκεκριμένη κατηγορία αναγκαιότητας εσωτερικού ελέγχου έχει ως σκοπό να παραμείνει ανταγωνιστική η επιχείρηση και να επιβιώσει στο χρόνο.

3.7 Δικλείδες ασφαλείας εσωτερικού ελέγχου

Η παρακάτω προσέγγιση των δικλίδων ασφαλείας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου αναλύεται σύμφωνα με τους Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013,2017).

Οι δικλείδες ασφαλείας του εσωτερικού ελέγχου αποσκοπούν στην σωστή λειτουργία της επιχείρησης. Αφορούν κυρίως τον εντοπισμό και την κατάλληλη αντιμετώπιση των κινδύνων που ίσως μπορεί να διατρέχει η επιχείρηση. Για να

επιτευχθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα θα πρέπει το προσωπικό της εταιρίας να έχει κατανοήσει και να έχει αποδεχτεί τις δικλίδες ασφαλείας.

Επίσης, οι δικλίδες ασφαλείας δρουν με τρεις τρόπους: οργανωτικά, προληπτικά και κατασταλτικά. Πιο συγκεκριμένα, οι οργανωτικές δικλίδες εσωτερικού ελέγχου αναφέρονται στην οργάνωση των δραστηριοτήτων της επιχείρησης και στην διερεύνηση των εσωτερικών διαδικασιών σε σχέση με τους στόχους, τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας κλπ.

Ακόμη, οι προληπτικές δικλίδες εσωτερικού ελέγχου αφορούν την ανάδειξη λαθών αναφορικά με την σωστή λειτουργία των διαδικασιών της εταιρίας. Ένας άλλος τρόπος που δρουν οι δικλίδες ασφαλείας είναι οι κατασταλτικές δικλίδες εσωτερικού ελέγχου. Ο συγκεκριμένος τρόπος αναφέρεται στην χρησιμότητα του εσωτερικού ελέγχου σε περιπτώσεις όπου θα ανακαλυφθούν αποκλίσεις από την σωστή λειτουργία της εταιρίας και σε μέτρα που μπορούν να παρθούν για να αντιμετωπιστούν οι αποκλίσεις.

Επιπλέον, υπάρχει μια διάκριση των δικλίδων ασφαλείας με βάση το εύρος και το πεδίο εφαρμογής του συστήματος εσωτερικού ελέγχου όπου διαχωρίζονται σε γενικές και σε εξειδικευμένες δικλίδες ασφαλείας. Οι γενικές δικλίδες ασφαλείας αποτελούνται από την γενική οργανωτική δομή όπου αφορά θέματα διαμόρφωσης και θέσπισης πολιτικών, διαδικασιών όπου διασφαλίζουν ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με ευθύνη και γίνονται αποδεχτές από όλη την εταιρία. Η κατηγορία της γενικής οργανωτικής δομής εκτός τα παραπάνω καλύβει και θέματα στελέχωσης της εταιρίας και τρόπους καταμερισμού ευθυνών. Δεύτερη υποκατηγορία των γενικών δικλίδων ασφαλείας είναι η οργανωτική δομή των υπηρεσιών όπου αναφέρεται σε υπηρεσίες οικονομικής φύσεως. Τέλος, η τρίτη υποκατηγορία είναι η προστασία των περιουσιακών στοιχείων, των πελατών και των λοιπών τρίτων όπου εξασφαλίζεται η περιουσία των μετόχων της εταιρίας καθώς και η αξιοπιστία της υπηρεσίας που παρέχεται.

Η άλλη κατηγορία των δικλίδων ασφαλείας όπως έχει αναφερθεί παραπάνω είναι οι εξειδικευμένες δικλίδες ασφαλείας όπου στοχεύουν στην διασφάλιση της αναγκαίας εξουσιοδότησης για πρόσβαση, στην σωστή λογιστική απεικόνιση και στην επαρκή προστασία των περιουσιακών στοιχείων.

3.8 Φύλλα εργασίας

Τα φύλλα εργασίας αποτελούν το αποδεικτικό υλικό που επικαλούνται οι ελεγκτές για κάθε διαδικασία ελέγχου. Έτσι, οι ελεγκτές στηρίζουν τα ευρήματα και τα συμπεράσματα του ελέγχου που έχουν διενεργήσει και επιλύουν τυχόν απορίες με τα σχετικά ευρήματα ελέγχου. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017, Τσακλάγκανος, 2005, Παπαστάθης, 2003, Κάντζος, 1995, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου δεν καταστρέφονται τα φύλλα εργασίας αλλά επισυνάπτονται στην έκθεση ελέγχου που μένει στο αρχείο. Έτσι, διαφυλάσσονται τα φύλλα εργασίας είτε για τυχόν διευκρινήσεις κατά την διάρκεια της συζήτησης της έκθεσης ελέγχου είτε μετά από πόρισμα αμφισβήτησης και επίρριψη ευθύνης. (Παπαστάθης, 2003)

Ένας από τους σκοπούς των φύλλων εργασίας είναι ο αποτελεσματικός προγραμματισμός και συντονισμός της ελεγκτικής εργασίας. Επίσης, τα φύλλα εργασίας αποτελούν το υλικό για την τεκμηρίωση της έκθεσης ελέγχου. Ακόμη, τα φύλλα εργασίας παρουσιάζονται ως μια βάση τεκμηρίων όπου ο ελεγκτής διαμορφώνει την γνώμη του. (Τσακλάγκανος, 2005, Παπαστάθης, 2003)

Ένας άλλος σκοπός των φύλλων εργασίας είναι η πηγή η οποία βοηθάει στην διαμόρφωση της γνώμης του ελεγκτή με σκοπό την διευκόλυνση της σύνταξης έκθεσης. Το πιο σημαντικό μέρος της σύνταξης της έκθεσης είναι οι υποδείξεις, τα συμπεράσματα και οι διαπιστώσεις της. Επίσης, σημαντικά είναι και τα τεκμήρια όπου με βάση αυτά ο ελεγκτής στηρίζει την γνώμη του σύμφωνα με τα ελεγκτικά standards τα οποία εμφανίζονται σε φύλλα εργασίας. (Κάντζος, 1995, Τσακλάγκανος, 2005)

Επιπλέον, τα φύλλα εργασίας διευκολύνουν τον καταμερισμό της εργασίας στα μέλη της ελεγκτικής ομάδας. Εκτός από τους παραπάνω σκοπούς τα φύλλα εργασίας τεκμηριώνουν την επαγγελματική ικανότητα του ελεγκτή ως ένα εργαλείο αξιολόγησης της δουλείας του που εμφανίζεται η ποσότητα και η ποιότητα της εργασίας του. (Παπαστάθης, 2003, Κάντζος, 1995)

Σύμφωνα με τον Παπαστάθη (2003) τα φύλλα εργασίας είναι χρήσιμο υλικό το οποίο μπορεί να χρησιμοποιήσει η διοίκηση για να αποδοθούν ευθύνες, δικαιοσύνη στις περιπτώσεις κλοπών, καταχρήσεων και ατασθαλιών κ.λ.π.

Σύμφωνα με τον Κάντζο (1995) τα διάφορα κονδύλια συσχετίζονται με τα αντίστοιχα φύλλα εργασίας έτσι ώστε να ελεγχθούν οι τελικές λογιστικές καταστάσεις στις οποίες καταλήγουν.

Εκτός από την παραπάνω συσχέτιση ο Κάντζος (1995) αναφέρει άλλους δύο σκοπούς όπως η χρησιμότητα των φύλλων εργασίας που συνδέεται με τον έλεγχο και με την εκπαίδευση νέων ελεγκτών εφόσον το υλικό αυτό αποτελείται από πραγματικές παραστάσεις της δουλειάς του ελεγκτή. Ο δεύτερος σκοπός των φύλλων εργασίας είναι ότι μπορούν να χρησιμεύσουν συνήθως σε δίκες οικονομικών υποθέσεων ως αποδεικτικά στοιχεία.

Σύμφωνα με τον Τσακλάγκανο (2005) θα μπορούσαμε να κατηγοριοποιήσουμε τα φύλλα εργασίας σε έξι κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία είναι τα σχέδια ελέγχου και τα φύλλα ημερησίας διάταξης όπου περιέχουν σημεία τα οποία πρέπει να συζητηθούν με τον πελάτη καθώς επίσης ποια πρόσωπα απασχολήθηκαν με τα συγκεκριμένα θέματα και αν υπάρχουν παραπομπές για την λύση των προβλημάτων.

Μια άλλη κατηγορία των φύλλων εργασίας είναι το πρόχειρο προσωρινό ισοζύγιο όπου αποτελείται από ένα πίνακα καταχωρήσεων των λογαριασμών του γενικού καθολικού του τρέχοντος και του προηγούμενου έτους. Επίσης, το πρόχειρο προσωρινό ισοζύγιο περιέχει στήλες οι οποίες εμφανίζονται οι διορθώσεις, οι ανακατατάξεις των ελεγκτών και τα ποσά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Η τρίτη κατηγορία των φύλλων εργασίας είναι οι διορθωτικές των ημερολογιακών εγγραφών και των εγγραφών αναταξινόμησης. Στην συγκεκριμένη κατηγορία οι ελεγκτές είναι τα πρόσωπα τα οποία διενεργούν ένα πλάνο με όλες τις διορθωτικές εγγραφές ή και τις εγγραφές αναταξινόμησης εάν διαπιστωθεί ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις περιέχουν λάθη. Σε περίπτωση που βρεθούν λάθη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις οι ελεγκτές διενεργούν τις διορθώσεις έτσι ώστε να είναι σωστά τα βιβλία των πελατών τους.

Επίσης, μια άλλη κατηγορία είναι οι πίνακες ταξινόμησης, αναλύσεων και φύλλο υπολογιστικής εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, απευθυνόμαστε στις αναλύσεις λογαριασμών και καθολικού όπου σκοπεύουν στην εμφάνιση των μεταβολών ενός λογαριασμού μιας περιόδου. Επιπλέον, οι πίνακες τεκμηρίωσης είναι ένας κατάλογος που αναγράφονται όλες οι λεπτομέρειες για το υπόλοιπο ενός λογαριασμού σε προκαθορισμένο χρόνο. Τέλος, τα φύλλα υπολογιστικής εργασίας είναι μια ελεγκτική

διαδικασία όπου διεξάγουν οι ελεγκτές για να τσεκάρουν τους δικούς τους υπολογισμούς σε σχέση με τους λογαριασμούς που έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία έτσι, διαπιστώνεται εάν εμφανίζονται τα κονδύλια σωστά.

Η πέμπτη κατηγορία των φύλλων εργασίας είναι τα αντίγραφα πρακτικών και άλλων. Αναλυτικότερα, οι ελεγκτές έχουν την δυνατότητα να συγκεντρώσουν εκτός από πίνακες, εγγραφές, αναλύσεις, ισοζύγια και το αποδεικτικό υλικό από αντίγραφα πρακτικών συνεδριάσεων Γενικών Συνελεύσεων, Διοικητικών Συμβουλίων και άλλα όπου είναι χρήσιμα στοιχεία για την σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Τελευταία κατηγορία των φύλλων εργασίας είναι οι επιστολές πελάτη και δικηγόρου. Οι επιστολές πελάτη και δικηγόρου χρησιμοποιούνται για την ενημέρωση των ελεγκτών σχετικά με τα βασικά θέματα, τις εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις και τα αμφισβητούμενα θέματα όπου επηρεάζουν την πορεία της επιχείρησης στο μέλλον.

Ένα από τα ελάχιστα περιεχόμενα των φύλλων εργασίας είναι η επικεφαλίδα όπου αναγράφεται η επωνυμία της εταιρίας, η διάρκεια της ελεγκτικής περιόδου και η ημερομηνία σύνταξης του φύλλου εργασίας, το όνομα του ελεγκτή και συνήθως με τα αρχικά γράμματα του ονόματός του. (Κάντζος, 1995, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Άλλο στοιχείο των φύλλων εργασίας είναι ο κωδικός σύνδεσης των φύλλων εργασίας μεταξύ τους όπου αναγράφεται στο άνω δεξιό άκρο. (Κάντζος, 1995) Επίσης, στα περιεχόμενα των φύλλων εργασίας συμπεριλαμβάνονται τα ευρήματα του ελέγχου και τα συμπεράσματα από τον έλεγχο. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Τέλος, στα ελάχιστα περιεχόμενα των φύλλων εργασίας συμπεριλαμβάνονται οι ελεγκτές που χρησιμοποιούν διάφορα σημεία-σύμβολα κωδικοποιημένα τα οποία υποδηλώνουν το είδος της ελεγκτικής εργασίας και το όνομα του λογαριασμού των λογιστικών καταστάσεων. (Κάντζος, 1995)

3.9 Εργαλεία ελέγχου

Σύμφωνα με τον Βασιλείου και τους υπόλοιπους (2017) ορίζουν τα εργαλεία ελέγχου ως τα μέσα που χρησιμοποιεί ο εσωτερικός ελεγκτής έτσι ώστε να επιτευχθεί σωστά και αποτελεσματικά ο εσωτερικός έλεγχος.

Εκτός από τα φύλλα εργασίας υπάρχουν και άλλα χρήσιμα εργαλεία για την διεκπεραίωση του εσωτερικού ελέγχου. Όπως το αρχείο της ισχύουσας νομοθεσίας για

την εταιρία. Το συγκεκριμένο αρχείο περιέχει κανόνες και νόμους ώστε να είναι ενήμερος ο εσωτερικός ελεγκτής για τις συγκεκριμένες νομοθετικές εξελίξεις και αποκτά συμβουλευτικό ρόλο σε συνεργασία πάντα με τον νομικό σύμβουλο της εταιρίας για τα απασχολούμενα πρόσωπα της εταιρίας σχετικά με την ρύθμιση αυτή. Ένα άλλο εργαλείο είναι το αρχείο εταιρίας όπου αποτελείται από νομιμοποιητικά έγγραφα για την σύσταση και την λειτουργία της οικονομικής οντότητας. Επίσης, υπάρχει το αρχείο εκθέσεων και φύλλων ελέγχων του εσωτερικού ελεγκτή όπου περιλαμβάνει τις τακτικές και τις έκτακτες εκθέσεις του εσωτερικού ελέγχου ανά χρονολογική ταξινόμηση. Θα ήταν καλό, στις προαναφερθέντες εκθέσεις εσωτερικού ελέγχου να επισυνάπτονται παρατηρήσεις του διοικητικού συμβουλίου προς τον εσωτερικό ελεγκτή. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Ένα επιπρόσθετο εργαλείο ελέγχου είναι το διάγραμμα ροής (Flow charts). Το διάγραμμα ροής αποτελείται από μια γραφική παράσταση που απεικονίζει τις διαδικασίες, τις δραστηριότητες και τις λειτουργίες της οικονομικής μονάδας στα επιμέρους τμήματα της, έτσι ώστε να εμφανίζεται πως λειτουργεί η κάθε διαδικασία από το αρχικό μέχρι το τελικό στάδιο. Για να δημιουργηθεί ένα διάγραμμα ροής ο ελεγκτής θα πρέπει να γνωρίζει καλά την οργάνωση, τα ελεγκτικά σύμβολα, τις διαδικασίες και τις δραστηριότητες της επιχείρησης. (Παπαστάθης, 2003, Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Το συγκεκριμένο εργαλείο χρησιμεύει όταν δεν υπάρχουν καταγεγραμμένες διαδικασίες και ο ελεγκτής θα πρέπει να εκτελέσει το έργο που του έχει ανατεθεί. Η χρήση του διαγράμματος ροής θα βοηθήσει τον ελεγκτή βγάζοντας τον από τη δύσκολη θέση. Επίσης, το διάγραμμα ροής χρησιμεύει και στους εξωτερικούς ελεγκτές ως προς την διαδικασία αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Το διάγραμμα ροής πλεονεκτεί από τα άλλα εργαλεία αφού γίνεται καταγραφή σύνθετων διαδικασιών. Επίσης, ένας άλλος λόγος που υπερτερεί είναι ότι διαπιστώνεται αν υπάρχουν αδυναμίες στις διαδικασίες. Τέλος, υπερτερεί λόγω του ότι υπάρχει καλύτερη κατανόηση πως λειτουργούν τα επιμέρους τμήματα και η ροή των διαδικασιών. (Παπαστάθης, 2003, Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Σύμφωνα με τον Παπαστάθη (2003) και τον Βασιλείου και τους υπόλοιπους (2017) οι φάκελοι ελέγχου θεωρούνται ως ένα ακόμα αποτελεσματικό εργαλείο του εσωτερικού ελεγκτή. Οι φάκελοι ελέγχου διακρίνονται από δύο κατηγορίες τους προσωρινούς φακέλους ελέγχου και τους μόνιμους φακέλους ελέγχου. Οι προσωρινοί φάκελοι ελέγχου

περιέχουν όλα τα φύλλα εργασίας που έχουν χρησιμοποιήσει οι εσωτερικοί ελεγκτές για να ελέγξουν τις διαδικασίες και τις λειτουργίες της εταιρίας κατά την διάρκεια ενός έτους. Ενώ οι μόνιμοι φάκελοι ελέγχου περιλαμβάνουν σημαντικά στοιχεία και πληροφορίες τα οποία είναι μη μεταβλητά στοιχεία για μεγάλη χρονική περίοδο. Έτσι, δεν χρειάζεται η συλλογή τους σε συχνή βάση αλλά θα χρειαστεί η ενημέρωσή τους σε κάθε μεταβολή τους. Ακόμη, οι μόνιμοι φάκελοι περιέχουν σημαντικά στοιχεία που συσχετίζονται με τον φορέα που εργάζεται ο ελεγκτής και με τις σχέσεις του συγκεκριμένου φορέα με τους άλλους φορείς.

Ο Βασιλείου και οι υπόλοιποι (2017) αναφέρονται και σε άλλα εργαλεία ελέγχου όπως είναι τα εγχειρίδια λειτουργίας. Πρόκειται για διαδικασίες και λειτουργίες της οικονομικής μονάδας όπου αναλύεται ο τρόπος καταμερισμού των αρμοδιοτήτων της διοίκησης, των τμημάτων της εταιρίας, των θέσεων εργασίας και των καθηκόντων των θέσεων εργασίας. Το συγκεκριμένο εργαλείο υπερτερεί ως προς την λεπτομερή ανάλυση στις λειτουργίες και στις διαδικασίες της επιχείρησης.

Σύμφωνα με τον Βασιλείου και τους υπόλοιπους (2017) αναφέρουν επιπρόσθετα εργαλεία ελέγχου όπως τα ερωτηματολόγια, το πρόγραμμα εσωτερικού ελέγχου, οι συνεντεύξεις και οι εκθέσεις ελέγχου. Η ανάλυση των προαναφερθέντων εργαλείων ελέγχου γίνεται παρακάτω.

Πιο συγκεκριμένα, τα ερωτηματολόγια είναι ένα εύχρηστο εργαλείο για τον εσωτερικό ελεγκτή όπου συσσωρεύονται πληροφορίες για τις ελεγχόμενες διαδικασίες, τις ευθύνες και την εφαρμογή των κανόνων της εταιρικής διοίκησης. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει μονολεκτικές απαντήσεις όπως ναι ή όχι ή και απαντήσεις ανοικτού τύπου δηλαδή χρειάζεται ο ερωτηθείς να αναπτύξει την απάντησή του για να απαντήσει στην ερώτηση.

Το πρόγραμμα εσωτερικού ελέγχου είναι τα βήματα που θα ακολουθήσουν οι εσωτερικοί ελεγκτές για να διενεργήσουν τον εσωτερικό έλεγχο. Επίσης, στο πρόγραμμα εσωτερικού ελέγχου γίνεται αναφορά σε όλες τις λειτουργίες, τα τμήματα και τους τομείς που θα εξεταστούν.

Οι συνεντεύξεις είναι μια μέθοδος όπου συλλέγει ο εσωτερικός ελεγκτής περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής των ελεγκτικών διαδικασιών. Επίσης, οι συνεντεύξεις θα συγκριθούν με τα συμπεράσματα του ελεγκτή μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου ώστε να διαπιστωθούν τυχόν αποκλίσεις ή όχι.

Η έκθεση ελέγχου είναι η γνώμη του εσωτερικού ελεγκτή σχετικά με τον έλεγχο που έχει διενεργήσει με τεκμηριωμένη άποψη και προτείνει κάποιες βελτιώσεις που μπορούν να γίνουν με την λήψη διορθωτικών μέτρων. Επιπλέον, η έκθεση ελέγχου συντάσσεται από τον εσωτερικό ελεγκτή μετά την ολοκλήρωση των ελεγκτικών εργασιών και έτσι τελειώνει το ελεγκτικό του έργο.

Ένα σημαντικό κομμάτι των εργαλείων ελέγχων είναι η ασφάλεια τους. Πιο συγκεκριμένα, στα εργαλεία ελέγχου θα επιτρέπεται η πρόσβαση μόνο στον εσωτερικό ελεγκτή ή στο διοικητικό συμβούλιο. Στο συμβούλιο δίνεται η δυνατότητα να εξουσιοδοτήσει κάποιο πρόσωπο το οποίο θα έχει πρόσβαση στα εργαλεία ελέγχου για λογαριασμό του. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής δεσμεύεται από το επαγγελματικό απόρρητο ενώ το διοικητικό συμβούλιο δεν διακατέχεται από απόρρητο έναντι των εποπτικών αρχών. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

3.10 Δειγματοληπτικός έλεγχος

Ο ορισμός της δειγματοληψίας αναφέρεται στην διαδικασία επιλογής ενός δείγματος όπου είναι αντιπροσωπευτικό στο σύνολο του. Έτσι, το δείγμα θα πρέπει να περιέχει τα ίδια χαρακτηριστικά με τον πληθυσμό ώστε να είναι έγκυρα και αξιόπιστα τα συμπεράσματα ως προς το σύνολο του πληθυσμού. Με τον ορισμό της δειγματοληψίας μπορεί να γίνει κατανοητό πως διενεργεί ο εσωτερικός ελεγκτής τους δειγματοληπτικούς ελέγχους. Πιο αναλυτικά, ο δειγματοληπτικός έλεγχος εφαρμόζεται σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα για να διενεργηθεί ο εσωτερικός έλεγχος όπου τα συμπεράσματα αυτά θεωρούνται ως γνώμη του ελεγκτή παρά ως κατηγορηματική πιστοποίηση. (Παπαστάθης, 2003)

Η εφαρμογή του δειγματοληπτικού ελέγχου είναι αναγκαία για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Αυτό ισχύει λόγω του μεγάλου μεγέθους των εταιριών, του μεγάλου όγκου συναλλαγών και του χρόνου που χρειάζεται για την διενέργεια του ελέγχου όλων των στοιχείων της οικονομικής μονάδας. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Όσο αφορά τις κατηγορίες της δειγματοληψίας αποτελούνται από την στατιστική δειγματοληψία και την μη στατιστική δειγματοληψία ή «κατά κρίση» δειγματοληψία. Η στατική δειγματοληψία αφορά την επιλογή ενός δείγματος αντιπροσωπευτικού εφαρμόζοντας τις στατιστικές μεθόδους και τους κανόνες πιθανοτήτων. Ενώ η μη

στατική δειγματοληψία ή «κατά κρίση» δειγματοληψία αναφέρεται στην τυχαία επιλογή του δείγματος όπου δεν υπάρχει επιστημονική προσέγγιση. (Παπαστάθης, 2003, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Η κάθε κατηγορία δειγματοληψίας έχει πλεονεκτήματα όπως η μη στατιστική δειγματοληψία διακατέχεται από την προσωπική γνώμη του εσωτερικού ελεγκτή για τον προσδιορισμό του μεγέθους του δείγματος και την επιλογή ελέγχου για μονάδες υψηλής αξίας ή υψηλού κινδύνου. Ένα άλλο πλεονέκτημα της συγκεκριμένης κατηγορίας δειγματοληψίας είναι ότι μπορεί να σχεδιαστεί αποτελεσματικά και αποδοτικά με λιγότερο κόστος. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Η στατιστική δειγματοληψία προσφέρει τα πλεονεκτήματα μέσω των οποίων μπορεί ο ελεγκτής να επιλέξει το μικρότερο δείγμα για να επιτευχθούν οι στόχοι των ελεγκτικών διαδικασιών. Ένα άλλο πλεονέκτημα της στατιστικής δειγματοληψίας είναι ότι μπορεί να μετρηθεί ποσοτικά ο κίνδυνος της δειγματοληψίας καθώς και τα αποτελέσματα της δειγματοληψίας. Επίσης, η στατιστική δειγματοληψία δίνει την δυνατότητα στον ελεγκτή να προσδιορίσει ένα επίπεδο σημαντικότητας και ένα βαθμό ακριβείας. Ακόμη, η συγκεκριμένη κατηγορία δειγματοληψίας παρέχει τη βάση ώστε να γίνουν προτάσεις για βελτίωση, να αποδίδει επάρκεια ως προς τις πληροφορίες και τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν. Τέλος, η στατιστική δειγματοληψία είναι εύκολη στην εφαρμογή όταν υπάρχουν κατάλληλα μηχανογραφικά προγράμματα. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Κατά την διάρκεια της επιλογής του δείγματος ο ελεγκτής πρέπει να λάβει υπόψιν του το μέγεθος του πληθυσμού σε σχέση με τον αριθμό των μονάδων και το διαχωρισμό της αξίας μεταξύ των μονάδων του πληθυσμού ώστε να επιτευχθεί η κάλυψη του πληθυσμού. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Το μέγεθος του δείγματος είναι σημαντικός παράγοντας για την ακρίβεια και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων του ελέγχου. Πιο αναλυτικά, ο προσδιορισμός του μεγέθους του δείγματος έχει σημασία στην εξέλιξη του αποτελέσματος. Όσο πιο μεγάλο δείγμα τόσο καλύτερη αξιοπιστία και ακρίβεια του αποτελέσματος ελέγχου. (Παπαστάθης, 2003)

Για τον σχεδιασμό του δειγματοληπτικού ελέγχου θα πρέπει να οριστούν ο σκοπός, ο τρόπος ελέγχου και η μεθοδολογία που θα εφαρμοστεί (στατιστική ή εμπειρική μέθοδος). Επίσης, για την εφαρμογή του δειγματοληπτικού ελέγχου θα πρέπει να

προσδιοριστούν τα χαρακτηριστικά τα οποία θα έχει το δείγμα. Ένα άλλο βήμα του σχεδιασμού του δειγματοληπτικού ελέγχου είναι η επιλογή του κατάλληλου μέγεθος του δείγματος με βάση την σοβαρότητα του θέματος και τον πληθυσμό του. Τέλος, το δείγμα θα αξιολογείται ως προς το τυπικό σφάλμα του και τα αποτελέσματα του δειγματοληπτικού ελέγχου θα ερμηνεύονται με βάση το δείγμα. (Παπαστάθης, 2003)

3.11 Κώδικας δεοντολογίας

Ο κώδικας δεοντολογίας εσωτερικού ελέγχου αποσκοπεί στην διασφάλιση και στην κατοχύρωση του επαγγέλματος του εσωτερικού ελεγκτή. Επίσης, ο κώδικας δεοντολογίας αποσκοπεί στην ανάδειξη των κανόνων επαγγελματικής συμπεριφοράς του εσωτερικού ελεγκτή. Ακόμη, σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών όπου αναφέρει ότι «στόχος του Κώδικα Δεοντολογίας είναι να προάγει την επαγγελματική δεοντολογία στο επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου». (Βελέντζας, Κάρταλης και Μπρώνη, 2013, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Τσακλάγκανος, 2005, Παπαστάθης, 2003, Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011)

Ο σκοπός του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνής Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants-IFAC) «είναι η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και η προώθηση της αξίας των ελεγκτικών υπηρεσιών των Ορκωτών Ελεγκτικών Λογιστών». (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, 2017)

Ο κώδικας δεοντολογίας αναφέρεται στον κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς των εσωτερικών ελεγκτών και στις βασικές αρχές για την εκτέλεση των καθηκόντων του εσωτερικού ελεγκτή και των λοιπών ατόμων που συνεισφέρουν στο έργο του. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπαστάθης, 2003)

Ο Παπαστάθης(2003) τονίζει την ευθύνη των ελεγκτών απέναντι στον εαυτό τους, στη διοίκηση, στο φορέα που εργάζονται, στους συναδέλφους, την ευθύνη απέναντι στους τρίτους που συνεργάζονται με την οικονομική οντότητα και απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

Επίσης, οι εργαζόμενοι που εργάζονται στον εσωτερικό έλεγχο θα πρέπει να έχουν υψηλό επίπεδο αυτοπειθαρχίας αφού έχουν πρώτα αποδεχτεί τις αρχές του Κώδικα Δεοντολογίας. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Σύμφωνα με τον Τσακλάγκανο (2005) ο κώδικας δεοντολογίας είναι πολύ σημαντικός γιατί συμβάλλει στην ομαδοποίηση των βασικών χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου επαγγέλματος. Εκτός αυτού ο κώδικας δεοντολογίας προσδιορίζει με σαφήνεια τις κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες συνεισφέρουν και αναδεικνύουν μια ορισμένη επαγγελματική στάση. Επιπρόσθετα, ο κώδικας δεοντολογίας εξυψώνει το κύρος του επαγγέλματος και με την βοήθεια του συγκεκριμένου κώδικα επισημαίνονται οι παρεκκλίσεις που παρατηρούνται κατά την ελεγκτική διαδικασία.

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ο Κώδικας Δεοντολογίας περιέχει τις ακόλουθες αρχές όπως ακεραιότητα, αντικειμενικότητα, εμπιστευτικότητα (εχεμύθεια) και επάρκεια.(Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011, Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας) Όσο αφορά την ακεραιότητα, ο εσωτερικός ελεγκτής υποστηρίζει την κρίση του εκτελώντας το έργο που του έχει ανατεθεί με εντιμότητα, επιμέλεια και υπευθυνότητα. Ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να τηρεί τους νόμους σύμφωνα με την νομοθεσία και να σέβεται τους αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής δεν θα πρέπει να εμπλέκεται συνειδητά σε δραστηριότητες οι οποίες μπορούν να του δημιουργήσουν πρόβλημα ως προς το επάγγελμα του και τον οργανισμό.(Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος)

Μια άλλη αρχή του κώδικα δεοντολογίας είναι η αντικειμενικότητα. Αναλυτικότερα, ο εσωτερικός ελεγκτής εκτελεί την δουλειά του με αντικειμενικότητα όπου αναλαμβάνει καθήκοντα μόνο για τα οποία είναι αρμόδιος και δεν συμμετέχει σε ενέργειες που πιθανώς να βλάψουν τα συμφέροντα της εταιρίας καθώς και την κρίση του κατά την διάρκεια του ελέγχου. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής δεν δέχεται αμοιβή ή δώρα από πελάτες, προμηθευτές ή εταιρίες όπου ελέγχει αφού μπορεί να θεωρηθεί ότι επηρεάστηκε η επαγγελματική του κρίση. Ο εσωτερικός ελεγκτής αξιολογεί όλα τα δεδομένα χωρίς να επηρεάζεται από τα ατομικά του συμφέροντα ή των τρίτων έτσι ώστε να εκφράσει μια ισορροπημένη εκτίμηση του ελέγχου που έχει διενεργήσει. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011)

Επιπλέον, η εχεμύθεια ή εμπιστευτικότητα είναι μια από τις τέσσερις αρχές του κώδικα δεοντολογίας. Πιο συγκεκριμένα, η αρχή αυτή αφορά την χρήση και την προστασία των πληροφοριών που αποκτά ο εσωτερικός ελεγκτής όταν εκτελεί τα καθήκοντα του. Εννοείτε ότι ο εσωτερικός ελεγκτής δεν θα γνωστοποιεί πληροφορίες χωρίς να υπάρχει η κατάλληλη εξουσιοδότηση με εξαίρεση στην περίπτωση της νομικής ή επαγγελματικής υποχρέωσης. Ο εσωτερικός ελεγκτής δεν θα πρέπει να χρησιμοποιεί πληροφορίες για προσωπικό όφελος ή οποιονδήποτε τρόπο έτσι ώστε να αντίκειται στο θεσμικό πλαίσιο και στα συμφέροντα της εταιρίας.(Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011, Νεγκάκης και Ταχυνάκης,2013,2017, Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος)

Τέλος, η επάρκεια είναι μια αρχή που ο εσωτερικός ελεγκτής χρησιμοποιεί κατάλληλα μέσα όπως γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες όπου χρειάζονται για την παροχή των υπηρεσιών του εσωτερικού ελέγχου. Τα κατάλληλα μέσα θα πρέπει να είναι σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα για την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου, με την κείμενη νομοθεσία και με τις αποφάσεις της διοίκησης. Επίσης, οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να βελτιώνουν συνέχεια την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών τους.(Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011, Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος)

Σύμφωνα με τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας του Αμερικανικού Ινστιτούτου Ορκωτών Λογιστών (ΑΙΟΛ) αποτελείται από τέσσερα μέρη. Το πρώτο μέρος με τίτλο «Έννοιες Επαγγελματικής Δεοντολογίας» περιέχει μια γενική παρουσίαση της σημαντικότητας που αποτελούν τα χαρακτηριστικά των ελεγκτών. Αυτά είναι η ανεξαρτησία, η ακεραιότητα, η αντικειμενικότητα, η επαγγελματική επάρκεια, τα τεχνικά πρότυπα και η ευθύνη προς τους πελάτες. (Καζαντζής, 2006, Τσακλάγκανος, 2005)

Το δεύτερο μέρος με τίτλο «Κανόνες Συμπεριφοράς» περιλαμβάνει κανόνες που πρέπει να τηρούνται υποχρεωτικά από τα μέλη του Ινστιτούτου. Επειδή, η συγκεκριμένη ενότητα έχει χαρακτήρα αναγκαστικής επιβολής για αυτό και η διατύπωση της είναι περισσότερη ακριβής από τις υπόλοιπες. (Καζαντζής, 2006, Τσακλάγκανος, 2005)

Το τρίτο μέρος με τίτλο «Ερμηνεία των Κανόνων Συμπεριφοράς» αποτελείται από τις διερμηνείες των κανόνων συμπεριφοράς που έχει εκδώσει η Εκτελεστική Επιτροπή

του τμήματος επαγγελματικής δεοντολογίας του Α.Ι.Ο.Λ. Στην περίπτωση αυτή κάθε ερμηνεία είναι με βάση την σύμφωνη γνώμη της επιτροπής η οποία αποτελείται από επαγγελματίες λογιστές ελεγκτές. (Καζαντζής, 2006, Τσακλάγκανος, 2005)

Το τέταρτο μέρος του κώδικα δεοντολογίας του ΑΙΟΛ με τίτλο «Αποφάσεις επί θεμάτων Επαγγελματικής Δεοντολογίας» περιέχει αποφάσεις όπου έχουν εκδοθεί από την Εκτελεστική Επιτροπή του τμήματος της επαγγελματικής δεοντολογίας για συγκεκριμένες περιπτώσεις επαγγελματικής δεοντολογίας. (Καζαντζής, 2006, Τσακλάγκανος, 2005)

Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006) η παράβαση των κανόνων συμπεριφοράς μπορεί να σημαίνει την διαγραφή ή την αποβολή του Ορκωτού Λογιστή Ελεγκτή από το Α.Ι.Ο.Λ. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα μια σοβαρή κοινωνική και επαγγελματική μείωση αλλά δεν στερείται το δικαίωμα στον τιμωρημένο ελεγκτή να ασκεί τις επαγγελματικές του δραστηριότητες. Από την πλευρά του Συμβουλίου Λογιστικής της κάθε πολιτείας της Αμερικής μπορεί να επιβάλλει ποινή απώλειας της άσκησης άδειας επαγγέλματος στον παραβάτη. Η συγκεκριμένη ποινή έχει ως συνέπεια ο ελεγκτής να ασκεί το επάγγελμα του με συμπεριφορά σύμφωνη με τους κανόνες επαγγελματικής συμπεριφοράς.

Σύμφωνα με τον Τσακλάγκανο (2005) μια συνοπτική προσέγγιση της συμπεριφοράς του Ορκωτού Λογιστή του Αμερικανικού Ινστιτούτου Ορκωτών Λογιστών περιλαμβάνει τις πέντε έννοιες, οι οποίες αναφέρονται ως «Θετικές Δεοντολογικές Αρχές». Οι σχετικές έννοιες είναι οι ακόλουθες:

Ανεξαρτησία, ακεραιότητα και αντικειμενικότητα όπου ο Ορκωτός Λογιστής πρέπει να διακατέχεται από ακεραιότητα και αντικειμενικότητα ως προς την επαγγελματική του δραστηριότητα. Επίσης, ο Ορκωτός Λογιστής πρέπει να είναι ανεξάρτητος από εκείνους που παρέχει τις υπηρεσίες του.

Επαγγελματική ικανότητα και τεχνικά πρότυπα όπου ο Ορκωτός Λογιστής πρέπει να τηρεί τα τεχνικά πρότυπα του κλάδου, να βελτιώνει τις επαγγελματικές του ικανότητες και την ποιότητα των υπηρεσιών του.

Ευθύνη προς τους πελάτες όπου ο Ορκωτός Λογιστής πρέπει να είναι δίκαιος και ειλικρινής με τους πελάτες του, να δείχνει επαγγελματικό ενδιαφέρον για τα συμφέροντα τους και να είναι συνεπής με τις ευθύνες του απέναντι στο κοινό.

Ευθύνη προς τους συναδέλφους όπου ο Ορκωτός Λογιστής πρέπει να έχει πνεύμα ομαδικότητας και καλές σχέσεις μεταξύ των μελών του επαγγελματικού κλάδου.

Άλλες ευθύνες και επαγγελματική πρακτική όπου ο Ορκωτός Λογιστής πρέπει να συμπεριφέρεται με τέτοιο τρόπο ώστε να προάγει το επίπεδο του κλάδου και την ικανότητα εξυπηρέτησης του κοινού.

Σύμφωνα με τον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants-IFAC) ορίζει ότι «Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές και οι ελεγκτικές εταιρείες υπόκεινται στις αρχές επαγγελματικής δεοντολογίας του παρόντος Κώδικα που θεμελιώνουν την ιδιότητά τους ως προστατών του δημοσίου συμφέροντος, με ακεραιότητα, αντικειμενικότητα, επαγγελματική ικανότητα και τη δέουσα επιμέλεια.» (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, 2017)

Ο συγκεκριμένος κώδικας αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελείται από τις θεμελιώδεις αρχές για την άσκηση του επαγγέλματος καθώς επίσης περιέχει ένα εννοιολογικό πλαίσιο όπου πρέπει να εφαρμόζουν οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές. Στο δεύτερο και τρίτο μέρος ορίζεται ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται το προαναφερθέν εννοιολογικό πλαίσιο. (Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, 2017)

Ο Αληφαντής (2016,2018) αναπτύσσει τις αρχές του κώδικα δεοντολογίας των ελεγκτών. Μια από τις εννιά αρχές που αναφέρει ο συγγραφέας είναι η αρχή της ακεραιότητας. Αναλυτικότερα, οι ελεγκτές πρέπει να διακατέχονται από ειλικρίνεια ως προς τις επαγγελματικές σχέσεις τους και δίκαιη αντιμετώπιση στις πάσης φύσεως εκθέσεις. Οπότε με βάση την ακεραιότητα οι εκθέσεις ελέγχου δεν πρέπει να έχουν λάθη ή παραπλανητικές δηλώσεις, ανεύθυνες δηλώσεις ή πληροφορίες και παραλείψεις ή αποκρύψεις πληροφόρησης.

Η δεύτερη αρχή είναι η αρχή της αντικειμενικότητας όπου αναφέρεται στην υποχρέωση των ελεγκτών να εκφέρουν αμερόληπτη και ειλικρινής άποψη στην έκθεση ελέγχου. Οι ελεγκτές δεν θα πρέπει να λαμβάνουν δώρα από τον ελεγχόμενο γιατί μπορεί να δημιουργηθούν προβλήματα στην γνώμη τους και την κρίση τους. Επιπλέον, ο ελεγκτής και ο ελεγχόμενος δεν πρέπει να έχουν καμία οικονομική σχέση εκτός από την σχέση που προκύπτει από την ιδιότητα του ελεγκτή.

Η τρίτη αρχή είναι η αρχή της σύγκρουσης συμφερόντων όπου αναφέρεται στα κατάλληλα μέτρα που οφείλει να πάρει ο ελεγκτής έτσι ώστε να μην προκαλείται σύγκρουση συμφερόντων του κατά την άσκηση καθηκόντων του. Για παράδειγμα, όταν ένα μέλος της οικογένειας του ελεγκτή ή ο ελεγκτής συμμετέχει σε εταιρία ανταγωνιστική της ελεγχόμενης εταιρίας. Σε περίπτωση που συμβεί το προαναφερθέν ο ελεγκτής θα πρέπει να ενημερώσει τις ελεγχόμενες εταιρίες για να λάβει την έγκρισή τους.

Η τέταρτη αρχή είναι η αρχή της ανεξαρτησίας. Πιο συγκεκριμένα, ο ελεγκτής που εκφέρει την άποψη του στην έκθεση ελέγχου θα πρέπει να ενισχύσει την εμπιστοσύνη εκείνων που θα χρησιμοποιήσουν την έκθεση του. Αυτό προϋποθέτει ανεξαρτησία σκέψης δηλαδή ο ελεγκτής να μπορεί να εκφέρει την άποψη του χωρίς να επηρεαστεί από τρίτους ή να περιορίσει την επαγγελματική του κρίση. Επίσης, η αμερόληπτη άποψη του ελεγκτή προϋποθέτει ανεξαρτησία στην εμφάνιση δηλαδή ο ελεγκτής να μην ξεχάσει κάποιο γεγονός και κατάσταση ώστε κάποιος τρίτος να βγάλει συμπέρασμα ότι η ακεραιότητα και η αντικειμενικότητα του ελεγκτή έχουν περιοριστεί.

Η πέμπτη αρχή είναι η αρχή της επαγγελματικής επάρκειας και επιμέλειας όπου αναφέρεται στην επαγγελματική γνώση και στις δεξιότητες του ελεγκτή ώστε οι ελεγχόμενες εταιρίες να διασφαλίζονται ότι λαμβάνουν αξιόπιστες και έγκυρες επαγγελματικές υπηρεσίες. Επίσης, ο ελεγκτής θα πρέπει να ενεργεί με επιμέλεια και σύμφωνα με τα επαγγελματικά του προσόντα. Ακόμα, ο ελεγκτής για να διατηρήσει την επαγγελματική του άδεια, θα πρέπει να παρακολουθεί προγράμματα συνεχούς εκπαίδευσης.

Η έκτη αρχή είναι η αρχή της εχεμύθειας όπου αναφέρεται στην υποχρέωση του ελεγκτή της τήρηση του επαγγελματικού απόρρητου ώστε να μην αποκαλυφθούν πληροφορίες που απέκτησε κατά την εκτέλεση των επαγγελματικών του καθηκόντων. Ο ελεγκτής θα πρέπει να τηρεί την εχεμύθεια στο κοινωνικό του περιβάλλον και εντός της ελεγχόμενης επιχείρησης. Η παραπάνω υποχρέωση ισχύει και μετά από την λήξη του ελέγχου.

Η έβδομη αρχή είναι η αρχή της υπευθυνότητας. Αναλυτικότερα, ο ελεγκτής πρέπει να διακατέχεται από το αίσθημα ευθύνης κατά την διενέργεια του ελέγχου. Κατά την εκτέλεση του ελέγχου, ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για την γνώμη του επί των

οικονομικών καταστάσεων. Κατά την εκτέλεση του ελέγχου και την εκτίμηση των ευρημάτων του ελέγχου, ο ελεγκτής θα πρέπει να λάβει υπόψιν του τον κίνδυνο να υπάρχουν οικονομικές καταστάσεις με απατηλές ενέργειες ή λάθη ώστε να αποφευχθεί η παραπληροφόρηση του.

Η τελευταία αρχή είναι η αρχή των κωλυμάτων διορισμού όπου αναφέρεται στις περιπτώσεις που απαγορεύεται η ανάθεση ελέγχου σε ελεγκτή. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν.3148/2013 απαγορεύεται η πρόσληψη ορκωτού ελεγκτή ως σύμβουλος σε εταιρία που ελέγχθηκε από τον ίδιο την τελευταία διετία πριν από την πρόσληψη του. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν.3148/2013 απαγορεύεται η ανάθεση ελέγχου σε ορκωτό ελεγκτή ή σε εταιρία ελεγκτική στην οποία δουλεύει ορκωτός ο ελεγκτής που διενεργεί έλεγχο σε επιχειρήσεις οι οποίες οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο αξιών Αθηνών ή σε θυγατρικές εταιρίες αυτών ή δημιουργείται οποιαδήποτε σχέση με τις επιχειρήσεις αυτές που δημιουργούνται αμοιβαία συμφέροντα.

Άλλα κωλύματα διορισμού του ορκωτού ελεγκτή είναι η διασφάλιση της ανεξαρτησίας του ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου από τα μέλη του διοικητικού και διαχειριστικού οργάνου της ελεγχόμενης οντότητας.(άρθρο 34 παρ. 2 του Ν. 3693/2008) Επιπλέον, ο ελεγκτής δεν μπορεί να εργάζεται ως ελεγκτής για χρονική περίοδο άνω των πέντε συνεχών χρόνων και να επαναλαμβάνει τα συγκεκριμένα καθήκοντα μετά την παρέλευση των δύο συνεχών χρόνων. Ένας άλλο κώλυμα διορισμού είναι όταν ο ελεγκτής δεν μπορεί να αναλάβει θέση στην διοίκηση της ελεγχόμενης εταιρίας πριν από το πέρας των δύο χρόνων από την ημερομηνία που σταμάτησε να ενεργεί με την ιδιότητα αυτή.(άρθρο 38 παρ.2 και 3 του Ν. 3693/2008)

(Αληφαντής,2016,2018)

3.12 Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών αναφέρει τα Διεθνή «Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή Εσωτερικού Ελέγχου» όπου περιέχονται τα κριτήρια με βάση τα οποία αξιολογούνται οι λειτουργίες του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου. (Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011) Επίσης, τα προαναφερθέντα

πρότυπα είναι θεμελιώδη έτσι ώστε οι εσωτερικοί ελεγκτές να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους. (Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, 2017)

Τα Διεθνή Πρότυπα για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου (Standards for the Professional Practice of Internal Auditing) έχουν ως σκοπό να τονίσουν τις βασικές αρχές που περιέχουν οι πρακτικές του εσωτερικού ελέγχου. Επιπροσθέτως, τα Διεθνή Πρότυπα αποσκοπούν σε ένα πλαίσιο παροχής υπηρεσιών το οποίο παρέχει προστιθέμενη αξία στον εσωτερικό έλεγχο. Ένας άλλος στόχος των Διεθνή Προτύπων είναι ότι αποτελούν την βάση για την αξιολόγηση της απόδοσης του εσωτερικού ελέγχου(Quality Assessment of The Audit Activity). Τέλος, τα Διεθνή Πρότυπα βοηθούν στην βελτίωση των διαδικασιών και των λειτουργιών των μονάδων Εσωτερικού Ελέγχου. (Βελέντζας, Καρτάλης και Μπρώνη, 2013, Παπαστάθης, 2014, Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011, Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, 2017)

Ακόμη, τα Διεθνή Πρότυπα για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου βασίζονται σε συγκεκριμένες αρχές. Αναλυτικότερα, τα Διεθνή Πρότυπα στηρίζονται σε θεμελιώδεις απαιτήσεις για την άσκηση του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου και για την αξιολόγηση της απόδοσής του όπου είναι εφαρμόσιμα σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, τα Πρότυπα βασίζονται σε διερμηνείες οι οποίες διευκρινίζουν τους όρους ή τις έννοιες που περιλαμβάνονται στα πρότυπα. (Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, 2017)

Τα Διεθνή Πρότυπα για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου ομαδοποιούνται στις εξής κατηγορίες: στα πρότυπα χαρακτηριστικών ιδιοτήτων και στα πρότυπα διεξαγωγής ή απόδοσης. Τα πρότυπα των χαρακτηριστικών ιδιοτήτων (Attribute Standards) αναφέρονται στα χαρακτηριστικά των οργανισμών και των προσώπων που εφαρμόζουν τον εσωτερικό έλεγχο. Τα πρότυπα απόδοσης (Performance Standards) ή διεξαγωγής περιγράφουν τη μεθοδολογία των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου και περιλαμβάνουν τα κριτήρια για την αξιολόγηση της απόδοσης των συγκεκριμένων υπηρεσιών. (Παπαστάθης, 2014, Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, 2017, Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011)

Σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (2011) προσθέτει μια ακόμα κατηγορία στα Διεθνή Πρότυπα η οποία είναι τα πρότυπα εφαρμογής

(Implementation Standards). Τα πρότυπα εφαρμογής ειδικεύονται από τις δύο πρώτες κατηγορίες προτύπων σε ειδικούς τομείς δραστηριότητας.

Τα Πρότυπα Εφαρμογής έχουν εφαρμογή σε υπηρεσίες διαβεβαίωσης ή σε συμβουλευτικές υπηρεσίες. Πιο συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες διαβεβαίωσης συσχετίζονται με την αντικειμενική αξιολόγηση του εσωτερικού ελεγκτή σχετικά με τα τεκμήρια του εσωτερικού ελέγχου έτσι ώστε ο εσωτερικός ελεγκτής να εκφέρει απόψεις ή συμπεράσματα για μια οικονομική οντότητα, την λειτουργία, την δραστηριότητα ή άλλα θέματα. Το εύρος του έργου διαβεβαίωσης προσδιορίζεται από τον εσωτερικό ελεγκτή. Γενικά, τρία μέρη συμμετέχουν στις υπηρεσίες διαβεβαίωσης όπως ο κάτοχος της διαδικασίας, ο εσωτερικός ελεγκτής και ο χρήστης. (Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, 2017)

Όσο αφορά τα Πρότυπα Εφαρμογής που έχουν εφαρμογή σε συμβουλευτικές υπηρεσίες διενεργούνται μετά από αίτημα του πελάτη. Γενικά, στις συμβουλευτικές υπηρεσίες εμπλέκονται ο εσωτερικός ελεγκτής και ο πελάτης. Ο εσωτερικός ελεγκτής διενεργεί συμβουλευτικό έργο θα πρέπει να διακατέχεται από αντικειμενικότητα και να μην αναλαμβάνει ευθύνη διοικητικής φύσεως. (Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, 2017)

Σύμφωνα με τους Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013, 2017) τα πρότυπα εσωτερικού ελέγχου αποτελούνται από πέντε πρότυπα διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου τα οποία αφορούν την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα του εσωτερικού ελεγκτή σε σχέση με τις δραστηριότητες της επιχείρησης. Το δεύτερο πρότυπο είναι η σωστή επαγγελματική κατάρτιση του εσωτερικού ελεγκτή. Ένα άλλο πρότυπο είναι το πλαίσιο που δραστηριοποιείται ο εσωτερικός ελεγκτής. Το τέταρτο πρότυπο είναι η ποιότητα των διαδικασιών που ακολουθεί ο εσωτερικός ελεγκτής και το πέμπτο πρότυπο είναι ο τρόπος διοίκησης του εσωτερικού ελέγχου.

Παρακάτω αναφέρομαι εκτενέστερα στα πρότυπα διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τον Νεγκάκη και Ταχυνάκη (2013, 2017). Αρχικά σύμφωνα με το Επαγγελματικό Πρότυπο 100 ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να δρα με ανεξαρτησία σε σχέση με τις δραστηριότητες που ελέγχει έτσι ώστε να έχει αμερόληπτες απόψεις. Η ανεξαρτησία του εσωτερικού ελεγκτή επιτυγχάνεται από την οργανωτική διάρθρωση (Επαγγελματικό πρότυπο 110) του εσωτερικού ελέγχου και από την αντικειμενικότητα.

Πιο αναλυτικά, η ανεξαρτησία επιτυγχάνεται από την οργανωτική διάρθρωση του εσωτερικού ελέγχου όπου αναφέρεται στην άσκηση των καθηκόντων των ελεγκτών χωρίς παρεμβάσεις. Σύμφωνα με το Επαγγελματικό Πρότυπο 120, ο εσωτερικός ελεγκτής και οι βοηθοί του θα εκτελούν τα καθήκοντα τους με αντικειμενικότητα.

Η επαγγελματική κατάρτιση (Επαγγελματικό Πρότυπο 200) που πρέπει να διέπει τον εσωτερικό ελεγκτή συσχετίζεται με την στελέχωση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου (Επαγγελματικό Πρότυπο 210 και 220) όπου το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου είναι στελεχωμένο από άτομα με υψηλό επίπεδο γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στα καθήκοντα τους.

Επίσης, η επαγγελματική κατάρτιση συνδέεται με την εποπτεία. Η εποπτεία (Επαγγελματικό Πρότυπο 230) είναι μια διαδικασία η οποία αρχίζει με τον προγραμματισμό του ελεγκτικού έργου, συνεχίζει με την υλοποίηση του προγράμματος ελέγχου και τελειώνει με τα συμπεράσματα του ελέγχου.

Επιπλέον, άλλη υπηρεσία της επαγγελματικής κατάρτισης είναι η συμμόρφωση του εσωτερικού ελεγκτή με τον κώδικα δεοντολογίας όπου ο ελεγκτής πρέπει να πράττει το έργο του σύμφωνα με τις αρχές του κώδικα δεοντολογίας. (Επαγγελματικό Πρότυπο 240) Μια άλλη υπηρεσία της επαγγελματικής κατάρτισης είναι η γνώση, οι δεξιότητες και η εξειδίκευση. Πιο συγκεκριμένη η υπηρεσία αυτή περιέχει τα προσόντα της γνώσης από την πλευρά της ευθύνης του εσωτερικού του ελεγκτή και όχι από την πλευρά του διευθυντή εσωτερικού ελέγχου. (Επαγγελματικό Πρότυπο 250)

Οι τελευταίες υπηρεσίες είναι οι ανθρώπινες σχέσεις και επικοινωνία (Επαγγελματικό Πρότυπο 260) όπου πρέπει ο εσωτερικός ελεγκτής να έχει ικανότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας. Οι διαρκής επιμόρφωση (Επαγγελματικό Πρότυπο 270) όπου ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να μορφώνεται συνεχώς και να ενημερώνεται με τις εξελίξεις σχετικά με πρότυπα, διαδικασίες και τεχνικές ελέγχου. Ο επαγγελματισμός-συνέπεια (Επαγγελματικό Πρότυπο 280) όπου ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διακατέχεται από επαγγελματισμό και κατά την εκτέλεση του ελέγχου.

(Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 23013,2017)

Το τρίτο πρότυπο διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου αφορά το πλαίσιο δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου (Επαγγελματικό Πρότυπο 300) όπου αποτελείται

από την αξιοπιστία και την ειλικρίνεια της παρεχόμενης πληροφόρησης. Αναλυτικότερα, ο εσωτερικός ελεγκτής λαμβάνει υπόψη του τις πληροφορίες της εταιρίας και τις διοικητικές υπηρεσίες της οικονομικής οντότητας έτσι ώστε να ελεγχθεί για την αξιοπιστία και την ειλικρίνεια των συγκεκριμένων πληροφοριών. Ο εσωτερικός ελεγκτής ελέγχει τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν στις συγκεκριμένες πληροφορίες.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελεγκτή θα πρέπει να διαβεβαιώνεται η συμμόρφωση με τις οδηγίες, τους κανονισμούς, τα σχέδια δράσης και τους νόμους. Ο εσωτερικός ελεγκτής ελέγχει κατά πόσο οι διαδικασίες της εταιρίας είναι σύμφωνα με τους νόμους και με τα σχέδια δράσης. Επίσης, το τρίτο πρότυπο θα πρέπει να διασφαλίζονται τα περιουσιακά στοιχεία. Αναλυτικότερα, η διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων αναφέρεται στην αξιολόγηση της ύπαρξης των περιουσιακών στοιχείων με βάση τις καταμετρήσεις ή τις άλλες μεθόδους.

Τέλος, στο τρίτο πρότυπο διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου (πλαίσιο δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου) διαβεβαιώνεται η οικονομική και αποτελεσματική διαχείριση των πόρων όπως επίσης, και η εκπλήρωση των στόχων λειτουργίας. Πιο συγκεκριμένα, όσο αφορά την οικονομική και αποτελεσματική διαχείριση πόρων ο εσωτερικός ελεγκτής εξετάζει κατά πόσο οι πόροι της εταιρίας χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά. Όσο αφορά την εκπλήρωση στόχων λειτουργίας εννοούμε την διερεύνηση του εσωτερικού ελέγχου κατά πόσο τα αποτελέσματα της εταιρίας συμφωνούν με τους στόχους που είχαν τεθεί από την διοίκηση της.

(Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Το τέταρτο πρότυπο διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου είναι οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου (Επαγγελματικό Πρότυπο 400). Το συγκεκριμένο πρότυπο αναφέρεται στον σχεδιασμό του ελέγχου (Επαγγελματικό Πρότυπο 410) όπου ο εσωτερικός ελεγκτής πριν από την διενέργεια του ελέγχου συντάσσει το πρόγραμμα του ελέγχου το οποίο θέτει τους στόχους, την έκταση του, τον τρόπο της διενέργειας του ελέγχου και την καταγραφή των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, το πρότυπο περιέχει την αξιολόγηση της λαμβανόμενης πληροφόρησης (Επαγγελματικό Πρότυπο 420) όπου αναλύει και ερμηνεύει τις πληροφορίες που λαμβάνει ο εσωτερικός ελεγκτής έτσι ώστε να μπορεί να τεκμηριώσει τα αποτελέσματα ελέγχου.

Επιπροσθέτως, στο τέταρτο πρότυπο διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου (διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου) περιέχει την κοινοποίηση αποτελεσμάτων ελέγχου (Επαγγελματικό Πρότυπο 430) όπου τα αποτελέσματα του ελέγχου γνωστοποιούνται στην διοίκηση της εταιρίας με την υποβολή έκθεσης ελέγχου. Τέλος, το συγκεκριμένο πρότυπο διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει τους ελέγχους συμμόρφωσης (Επαγγελματικό Πρότυπο 440) όπου ο εσωτερικός έλεγχος διενεργεί ελέγχους για να ελέγξει αν οι ελεγχόμενοι έχουν συμμορφωθεί με τις παρατηρήσεις που αναφέρονταν στον έλεγχο του.

(Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Το πέμπτο πρότυπο διεξαγωγής ελέγχου είναι η εποπτεία-διοίκηση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου (Επαγγελματικό Πρότυπο 500) όπου αναφέρεται στους στόχους, στην εξουσία, στα καθήκοντα. Ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να φροντίσει οι στόχοι του εσωτερικού ελέγχου, η οργανωτική διάρθρωση και τα καθήκοντα των απασχολουμένων να είναι καταχωρημένα γραπτώς και ο κανονισμός του εσωτερικού ελέγχου να έχει εγκριθεί από την διοίκηση της εταιρίας. (Επαγγελματικό Πρότυπο 510)

Επίσης, το πρότυπο αναφέρεται στον σχεδιασμό (Επαγγελματικό Πρότυπο 520) όπου ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να έχει σχεδιάσει, πως θα δράσει με στόχο την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του. Εκτός από τα παραπάνω, το πρότυπο περιλαμβάνει τις αποφάσεις και τις οδηγίες (Επαγγελματικό Πρότυπο 530) όπου ο διευθυντής του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να έχει φροντίσει να υπάρχουν οι πολιτικές και οι διαδικασίες σε γραπτή μορφή.

Όσο αφορά το πρότυπο της εποπτείας-Διοίκησης του εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβάνει την διοίκηση προσωπικού (Επαγγελματικό Πρότυπο 540) όπου ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου περιγράφει την εργασία του κάθε ελεγκτή, εκπαιδεύει και καθοδηγεί το προσωπικό του. Ο διευθυντής του εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να επιλέξει το προσωπικό με βάση τις κατάλληλες δεξιότητες αλλά και να αξιολογεί την απόδοση του προσωπικού.

Επιπλέον, το πέμπτο πρότυπο (εποπτεία – διοίκηση του τμήματος εσωτερικού ελέγχου) περιλαμβάνει την σχέση με εξωτερικούς ελεγκτές (Επαγγελματικό Πρότυπο 550) όπου η εργασία του εσωτερικού και του εξωτερικού ελεγκτή θα πρέπει να είναι συντονισμένη έτσι ώστε να υπάρχει μια πλήρη κάλυψη του ελέγχου. Τέλος, το

συγκεκριμένο πρότυπο διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου περιέχει τον ποιοτικό έλεγχο (Επαγγελματικό Πρότυπο 560) με τον οποίο, ο διευθυντής εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να διαβεβαιώνει ότι ο εσωτερικός έλεγχος έγινε σύμφωνα με τα πρότυπα διεξαγωγής εσωτερικού ελέγχου, τους κανόνες και τις ισχύουσες νομοθεσίες.

(Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

3.13 Έκθεση ελέγχου

Μετά από την ολοκλήρωση του εσωτερικού ελέγχου (συλλογή τεκμηρίων αξιολόγησης και εκτίμηση των δεδομένων αυτών) ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να συντάξει την έκθεση ελέγχου για να ολοκληρωθεί ο κύκλος του ελέγχου. Η έκθεση ελέγχου περιέχει την ολοκληρωμένη και την τεκμηριωμένη άποψη του εσωτερικού ελεγκτή, τις προτάσεις για πιθανές βελτιώσεις, τις διορθωτικές ενέργειες και τις πληροφορίες που έχει συγκεντρώσει από την κάθε ελεγκτική διαδικασία του ελέγχου. Η έκθεση ελέγχου δίδεται στη διοίκηση της εταιρίας για να ενημερωθεί αλλά και για να συζητηθούν τα αποτελέσματα της έκθεσης. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017, Παπαστάθης, 2003)

Σκοπός του σχεδιασμού και της σύνταξης της έκθεσης ελέγχου είναι η σωστή παρουσία της, η οποία είναι μια σοβαρή εργασία. Θα πρέπει τα ευρήματα του εσωτερικού ελέγχου να αναγράφονται με επαγγελματικό τρόπο αφού είναι η βάση για συζήτηση και λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων. Με τον όρο σωστή παρουσίαση εννοείτε η τήρηση των βασικών κανόνων και αρχών σε όλα τα στάδια του ελέγχου καθώς και στην σύνταξη της έκθεσης. (Παπαστάθης, 2003)

Επίσης, από την σύνταξη της έκθεσης ελέγχου θα κριθεί το τμήμα του εσωτερικού ελέγχου για αυτό θα πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή. Όπως μας αναφέρει ο Παπαστάθης (2003, σελ.159) «η έκθεση ελέγχου είναι ο καθρέπτης του τμήματος, αντικατοπτρίζει τον εσωτερικό ελεγκτή.» Η έκθεση θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από την επιστημονική του χροιά, το προσεγμένο και συγκροτημένο κείμενο λόγω της σπουδαιότητας του ως το τελικό προϊόν του ελέγχου. (Παπαστάθης, 2003)

Επιπλέον, οι εκθέσεις πρέπει να είναι έγκαιρες, συνοπτικές, τεκμηριωμένες, αντικειμενικές, σαφείς, αμερόληπτες, ακριβείς, με επαγγελματικό τόνο και να αποφεύγονται οι υπερβολές. Στην έκθεση ελέγχου περιέχεται ο τρόπος σχεδιασμού του εσωτερικού ελέγχου, ο σκοπός του ελέγχου, ο τρόπος του συντονισμού, ο έλεγχος των ελεγκτικών διαδικασιών και ο τρόπος που οργανώθηκε. Ακόμα, η έκθεση ελέγχου περιέχει τις επιμέρους διαδικασίες ελέγχου του κάθε τμήματος, την άποψη του ελεγκτή, τα τυχόν λάθη που διαπιστώθηκαν, τις προτάσεις του εσωτερικού ελεγκτή για λήψη διορθωτικές ενεργειών και τα στοιχεία των ατόμων που συμμετείχαν στον έλεγχο. Τέλος, η έκθεση ελέγχου περιλαμβάνει τον αριθμό της έκθεσης, την ημερομηνία σύνταξης της, την υπογραφή των αρμόδιων ως σχόλια διοίκησης, τον τόπο διεξαγωγής των ελεγκτών και το πλαίσιο ελέγχου του προγραμματισμένου ελέγχου (ετήσιο πλάνο ελέγχου ή έκτακτος έλεγχος). (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017, Παπαστάθης, 2003)

Οι εκθέσεις ελέγχου διακρίνονται σε βαθμίδες όπως χωρίς χαρακτηρισμό, εμπιστευτική, απόρρητη και άκρως απόρρητη. Η βαθμίδες αυτές συσχετίζονται με το ελεγκτικό αντικείμενο, τη σοβαρότητα των ευρημάτων και εάν οι αδυναμίες που έχουν εντοπισθεί θα πρέπει να γίνουν γνωστές. Ακόμη, η διαβάθμιση των εκθέσεων ελέγχου συσχετίζεται με το ποιοι είναι οι αποδέχτες του ελέγχου. Πιο αναλυτικά, όταν πρόκειται για έκθεση χωρίς χαρακτηρισμό τα αποτελέσματα γνωστοποιούνται σε όλους, εάν πρόκειται για εμπιστευτική έκθεση είναι συγκεκριμένοι οι αποδέχτες και εάν πρόκειται για απόρρητη ή άκρως απόρρητη έκθεση τα αποτελέσματα αφορούν ελέγχους απάτης όπου τα συμπεράσματα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017, Παπαστάθης, 2003)

Σύμφωνα με τον Παπαστάθη (2003) οι εκθέσεις ελέγχου αποτελούνται από τρία μέρη το συνοπτικό, το αναλυτικό, και τα φύλλα εργασίας. Στην συνοπτική έκθεση αναγράφονται περιληπτικά όλα τα σημαντικά ευρήματα της αναλυτικής έκθεσης. Η ταξινόμηση των ευρημάτων γίνεται με βάση την σπουδαιότητα τους ξεκινώντας την ιεραρχία από τα σημαντικά προς τα ασήμαντα. Επίσης, η συνοπτική έκθεση έχει αποδέκτη την ανώτατη διοίκηση, τον επικεφαλής του τμήματος και τον ελεγκτή θα πρέπει να διακατέχονται από υψηλό επίπεδο ποιότητας αφού κάθε φορά κρίνεται το τμήμα για το περιεχόμενο του ελέγχου. Ο σκοπός του συνοπτικού πορίσματος είναι η παρουσίαση του στην διοίκηση ώστε να αναδειχθούν οι αποκλίσεις των διαδικασιών του ελέγχου.

Η αναλυτική έκθεση είναι «το επίκεντρο μεταξύ του συνοπτικού πορίσματος και των φύλλων εργασίας». (Παπαστάθης, 2003, σελ.167) Στην αναλυτική έκθεση αποτυπώνονται τα αποτελέσματα στα φύλλα εργασίας βήμα προς βήμα λεπτομερώς αφού πρώτα έχουν αξιολογηθεί και ιεραρχηθεί κατά σπουδαιότητα.

Το κοινό που έχουν οι αναλυτικές και οι συνοπτικές εκθέσεις είναι ότι αποτελούνται από τρεις ενότητες, οι οποίες είναι ο σκοπός ελέγχου, ο έλεγχος-διαπίστωση και η πρόταση-έκφραση γνώμης. Πιο συγκεκριμένα, στον σκοπό του ελέγχου αναφέρεται ο σκοπός, η φύση, η έκταση του ελέγχου, η χρονική περίοδος του ελέγχου. Στην ενότητα του ελέγχου-διαπίστωση αναπτύσσονται οι αποκλίσεις από τους κανόνες λειτουργίας και εξακριβώνεται η σωστή τήρηση των διαδικασιών-των αποφάσεων. Με την μη εφαρμογή των διαδικασιών και των αποφάσεων της διοίκησης θα πρέπει να επισημανθούν οι επιπτώσεις, τα μειονεκτήματα που προκύπτουν κατά την επισήμανση των αδυναμιών. Η τρίτη ενότητα συσχετίζεται με την έκφραση γνώμης του εσωτερικού ελεγκτή όπου αποσκοπεί στην αναγκαιότητα των διαδικασιών για κάλυψη των αδυναμιών και στην βελτίωση αυτών. Οι προτάσεις έχουν χαρακτήρα συμβουλευτικό, διακατέχονται από επιχειρηματικό πνεύμα για την σκέψη και την κρίση του εσωτερικού ελεγκτή. (Παπαστάθης, 2003)

Η έκφραση της γνώμης του ελεγκτή μπορεί να είναι σύμφωνη γνώμη, γνώμη με επιφύλαξη, αδυναμία έκφρασης γνώμης και άρνηση γνώμης. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, Παπαστάθης, 2003) Αναλυτικότερα, ο ελεγκτής εκφράζει σύμφωνη γνώμη όταν έχει μαζέψει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια, όταν ο ελεγκτής διαπιστώσει ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι καταρτισμένες με βάση τις λογιστικές αρχές, τα λογιστικά πρότυπα και όταν ο ελεγκτής δεν διαπιστώνει παρατηρήσεις οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά τις οικονομικές καταστάσεις. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Όσο αφορά την γνώμη με επιφύλαξη είναι η γνώμη που εκφέρει ο ελεγκτής όταν διαπιστώσει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία ίσως να μην είναι ειλικρινής και αξιόπιστα ή όταν οι παρατηρήσεις του ελεγκτή επηρεάζουν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις όχι σημαντικά ώστε να εμφανίζεται η εικόνα της εταιρίας παραπλανητικά. Οι λόγοι της ύπαρξης της γνώμης με επιφύλαξη είναι ο περιορισμός της έκτασης του ελέγχου από την

ελεγχόμενη εταιρία και η αδυναμία συγκέντρωσης επαρκών, κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, Παπαστάθης, 2003)

Ο ελεγκτής εκφράζει αδυναμία έκφρασης γνώμης στην περίπτωση αδυναμίας της απόκτησης επαρκών και κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων με επιπτώσεις σημαντικές για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Έτσι, ο ελεγκτής δεν μπορεί να εκφράζει την άποψη του με αξιοπιστία όπου κατά επέκταση αρνείται να εκφράσει την γνώμη του. Επιπλέον, ο ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να αναγράψει στην έκθεση ελέγχου, τους σημαντικούς λόγους που τον οδήγησαν στην αδυναμία έκφρασης γνώμης. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Όταν ο ελεγκτής διαπιστώσει ότι επηρεάζεται η εικόνα της εταιρίας σημαντικά με βάση τις παρατηρήσεις (οι οικονομικές καταστάσεις δεν είναι με βάση τις λογιστικές αρχές και τα λογιστικά πρότυπα), ή όταν τα στοιχεία που έχει στην διάθεση του ο ελεγκτής είναι αδύναμα καθώς και όταν στην εξέταση του θέματος εμπλέκονται πολλοί με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σύγκλιση των απόψεων τότε η γνώμη που εκφράζει ο ελεγκτής είναι η αρνητική γνώμη. Σε κάθε περίπτωση, ο ελεγκτής θα πρέπει να αιτιολογεί την άρνηση του να εκφράσει την γνώμη του. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, Παπαστάθης, 2003)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου

4.1 Εισαγωγή

Στο τέταρτο κεφάλαιο επικεντρωνόμαστε στην διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται ο σχεδιασμό του εσωτερικού ελέγχου, οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου ανά τμήμα της επιχείρησης και τέλος η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα συστήματα ERP.

4.2 Σχεδιασμός εσωτερικού ελέγχου

4.2.1 Στόχοι του σχεδιασμού εσωτερικού ελέγχου

Ο σκοπός του σχεδιασμού του ελέγχου (audit planning) είναι ο προσδιορισμός των ελεγκτικών τεκμηρίων όπου ο ελεγκτής πρέπει να συλλέξει ώστε να μπορεί να εκφράσει και να τεκμηριώσει την επαγγελματική του γνώμη για το εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης εταιρίας περιέχουν ουσιώδη λάθη. (Καραμάνης,2008)

Ο ελεγκτής θέλει να πετύχει τους παραπάνω στόχους με βάση τον σχεδιασμό του ελέγχου όπως ο έγκαιρος εντοπισμός των προβλημάτων. Έτσι, ο ελεγκτής κατευθύνει τους περιορισμένους ελεγκτικούς πόρους (εργατοώρες των εκπαιδευμένων και των έμπειρων ελεγκτών) όπου χρειάζεται με απώτερο στόχο να βελτιωθεί ο έλεγχος ως προς την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα του. Επίσης, ο σχεδιασμός ελέγχου βοηθάει τον ελεγκτή στην ανασκόπηση των ελεγκτικών διαδικασιών του ελέγχου ώστε να είναι σε θέση να συντάξει την έκθεση ελέγχου. Τέλος, ο σχεδιασμός ελέγχου διευκολύνει την ενημέρωση, την οργάνωση και την επίβλεψη της ομάδας των ελεγκτών που έχουν αναλάβει τον έλεγχο καθώς και τον καταμερισμό εργασίας στους ελεγκτές. (Καραμάνης, 2008)

4.2.2 Ανάλυση του σχεδιασμού εσωτερικού ελέγχου

Ο σχεδιασμός του ελέγχου ειδικεύεται ανάλογα με τους διάφορους παράγοντες όπως ανάλογα με τον ελεγκτή και με τον πελάτη. Ένας άλλος παράγοντας της

εξειδίκευσης του σχεδιασμού ελέγχου είναι το μέγεθος και η πολυπλοκότητα των εργασιών του πελάτη. Για παράδειγμα, μια μεγάλη ελεγχόμενη εταιρία με πολύπλοκες επιχειρηματικές διαδικασίες θα χρειαστεί ένα αναλυτικότερο σχεδιασμό ελέγχου από ότι μια μικρή ελεγχόμενη εταιρία. Επίσης, μια άλλη εξειδίκευση του σχεδιασμού ελέγχου είναι η γνώση του ελεγκτή για τον πελάτη και τον κλάδο δραστηριότητα του. Εάν ο ελεγκτής γνωρίζει καλά τον κλάδο του πελάτη και τον πελάτη του τότε μπορεί να είναι μικρότερο το επίπεδο του σχεδιασμού ελέγχου. (Καραμάνης, 2008)

Ένας άλλος παράγοντας ειδίκευσης του σχεδιασμού ελέγχου είναι η εμπειρία και η ικανότητα της ελεγκτικής ομάδας. Πιο συγκεκριμένα, όταν έχουμε μια έμπειρη και ικανή ομάδα ελέγχου τότε μπορεί να είναι μικρότερο το επίπεδο του σχεδιασμού ελέγχου. (Καραμάνης, 2008)

Για να ξεκινήσει ο έλεγχος πρώτα θα πρέπει να απαντηθούν κάποια βασικά ερωτήματα όπως τι θα ελεγχθεί και ποιος θα διενεργήσει τον έλεγχο. Θα πρέπει τα παραπάνω ερωτήματα να απαντηθούν ανάλογα με τις δυνατότητες των ελεγκτών και το βαθμό δυσκολίας του έργου. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Έπειτα, ο ελεγκτής θα μαζέψει όλα τα στοιχεία που αφορούν τον έλεγχο όπως σχετικές αποφάσεις, νομικό πλαίσιο και διάφορα αρχεία. Τα συγκεκριμένα στοιχεία θα πρέπει να κατανοηθούν και να χρησιμοποιηθούν με κατάλληλο τρόπο. Στην περίπτωση επαναλαμβανόμενων ελέγχων, ο ελεγκτής θα ανατρέχει σε προηγούμενες εκθέσεις ελέγχων. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Κατά τον σχεδιασμό του ελέγχου, θα πρέπει να καταρτιστεί το πρόγραμμα ελέγχου όπου είναι η βασική προϋπόθεση λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου. Πρόκειται για ένα χρήσιμο εργαλείο όπου καθοδηγεί τον εσωτερικό ελεγκτή από την αρχή μέχρι το τέλος του έργου του. Για να δημιουργηθεί το πρόγραμμα ελέγχου θα ληφθούν υπόψη τα διαθέσιμα στοιχεία και οι πιθανοί κίνδυνοι της εταιρίας. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει πλάνο δράσης διαπιστώνεται η αδυναμία οργάνωσης του Εσωτερικού ελέγχου, η έλλειψη επαγγελματισμού και η προχειρότητα του συγκεκριμένου τμήματος και κατ' επέκταση έχει ως αποτέλεσμα κακή ποιότητα των ελεγκτικών υπηρεσιών. (Παπαστάθης, 2003, Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Σύμφωνα με τον Παπαστάθη 2003 το ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου αποτελείται από 2 επίπεδα. «Το πρώτο επίπεδο αναφέρεται σε ελέγχους υλοποίησης των στρατηγικών αποφάσεων που κρίνουν την πορεία και το μέλλον της επιχείρησης και το δεύτερο επίπεδο, του προγράμματος αναφέρεται σε προγράμματα των επιμέρους λειτουργιών και διαδικασιών των τμημάτων.» (Παπαστάθης, 2003, σελ.141)

Για να σχεδιαστεί το ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου σωστά θα πρέπει να υπάρχει επαρκής γνώση ως προς την λειτουργία του συστήματος της εσωτερικής διοίκησης ώστε να τονιστούν οι αδυναμίες όπου θα πρέπει να διορθωθούν για να μην υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στην επιχείρηση. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να αξιολογήσει τους υψηλούς κινδύνους ώστε να αντιμετωπισθούν οι κίνδυνοι. (Παπαστάθης, 2003)

Σύμφωνα με τους Βασιλείου και τους υπόλοιπους (2017) η μεθοδολογία του σχεδιασμού ελέγχου αποτελείται από την κατανόηση της λειτουργίας της επιχείρησης η οποία ελέγχεται, από την εξέταση των πολιτικών, των διαδικασιών της εταιρίας και από την εξέταση στοιχείων του μόνιμου φακέλου. Άλλα στοιχεία που συσχετίζονται με την μεθοδολογία του σχεδιασμού ελέγχου είναι η επισκόπηση προηγούμενων εκθέσεων ελέγχου, η διενέργεια έρευνας και συνεντεύξεις του προσωπικού της ελεγχόμενης εταιρίας. Επίσης, η μεθοδολογία του σχεδιασμού ελέγχου περιλαμβάνει τις διαδικασίες και τις περιοχές με την μορφή της διαγράμματος ροής όπου θα ελεγχθούν, την καταγραφή των κινδύνων όπου συσχετίζονται με την ελεγχόμενη δραστηριότητα, τον εντοπισμό των δικλίδων ασφαλείας και την αξιολόγηση της επάρκειας των μέτρων ελέγχου.

Στο ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου περιλαμβάνονται και οι έκτακτοι έλεγχοι. Οι συγκεκριμένοι έλεγχοι διακατέχονται από το χαρακτηριστικό ότι δεν προγραμματίζονται αλλά γίνονται αιφνιδιαστικά με την εντολή της διοίκησης ή με πρωτοβουλία του προϊσταμένου της υπηρεσίας όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο. (Παπαστάθης, 2003)

Τα πλεονεκτήματα του προγράμματος ελέγχου είναι ο σωστός σχεδιασμός του ελέγχου, η διευκόλυνση της εξέτασης της ελεγχόμενης δραστηριότητας, η βελτίωση της επιτήρησης των ελεγκτικών εργασιών. Άλλα πλεονεκτήματα του είναι η συσχέτιση του ελεγκτικού έργου που πραγματοποιήθηκε με το προγραμματισμένο έργο και η συμβολή στην αποτροπή επικαλύψεων ελέγχου ή μη ελεγχόμενων περιοχών. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Επίσης, στην κατάρτιση του ετήσιου προγράμματος ελέγχου θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι κίνδυνοι. Αυτό σημαίνει πρακτικά αξιολόγηση των κινδύνων, εντοπισμός των κινδύνων που απειλούν την εταιρία, καταγραφή των κινδύνων. Εκτός τα παραπάνω, ο ελεγκτής θα πρέπει να κατατάξει τους κινδύνους με βάση την σημαντικότητα τους, να συντάξει το πρόγραμμα του ελέγχου σύμφωνα με την κατάταξη τους καθώς και να διενεργήσει τους ελέγχους σύμφωνα με τους κινδύνους για να συντάξει την έκθεση ελέγχου. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Στο ετήσιο πρόγραμμα ελέγχων αναφέρεται η συχνότητα των ελέγχων, τα αντικείμενα ελέγχου. Επίσης, θα αναφέρεται η περίοδος που θα διεξαχθούν οι έλεγχοι καθώς πόσο θα διαρκέσουν. Μια άλλη παράμετρος που πρέπει να λάβει υπόψη του ο ελεγκτής είναι από ποιους θα στελεχωθεί ο έλεγχος, πόσο ειδικευμένος θα είναι ο έλεγχος και να προβλέψει τον χρόνο για ενέργειες μεταγενέστερες (follow-up) έτσι ώστε να διαπιστωθεί εάν υλοποιήθηκαν οι αποφάσεις της διοίκησης. (Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017, Παπαστάθης, 2003)

Στον ετήσιο προγραμματισμό του ελέγχου θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα κριτήρια προσδιορισμού των περιοχών για έλεγχο. Τα οποία είναι η ικανότητα και η εμπειρία του επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου για να επικεντρωθεί στις περιοχές κινδύνου της ελεγχόμενης εταιρίας, ο βαθμός εμπλοκής της διοίκησης και των ελεγχόμενων στον σχεδιασμό του τελικού προγράμματος.

Επιπρόσθετα κριτήρια για τον προσδιορισμό των περιοχών ελέγχου είναι η εξέταση των κινδύνων από τους εσωτερικούς ελεγκτές, ο βαθμός επιχειρηματικού κινδύνου όπου έχει να κάνει με τον βαθμό ανταγωνιστικότητας της εταιρίας σε ευαίσθητους τομείς.

Επιπλέον, ένα άλλο κριτήριο αναφέρεται στην εξέταση της σωστής λειτουργίας της εταιρίας, όπου αξιολογείται η αποτελεσματικότητα της εσωτερικής οργάνωσης με επισήμανση των δυνατών και των αδύνατων σημείων της και κατά πόσο έχει συμμορφωθεί η ελεγχόμενη εταιρία με τους προηγούμενους ελέγχους.

Τέλος, ένα άλλο κριτήριο προσδιορισμού μπορεί να είναι η επάρκεια, η αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και των δικλίδων ασφαλείας. Όπως επίσης, αν υπάρχει η δυνατότητα να επέμβουν οι ελεγχόμενοι κατά την διαχείριση των κινδύνων, ποια άτομα διαχειρίζονται τους σημαντικούς πόρους και κατά

πόσο τα συγκεκριμένα άτομα είναι ικανά για να βελτιώσουν τα αποτελέσματα διαχείρισης.

(Παπαστάθης, 2003, Βασιλείου και οι υπόλοιποι, 2017)

Ο προσδιορισμός των περιοχών ελέγχου εξαρτάται από το αντικείμενο των δραστηριοτήτων, το είδος και το βαθμό των επιχειρηματικών κινδύνων της ελεγχόμενης εταιρίας. Σε περιπτώσεις με μεγάλο επιχειρηματικό κίνδυνο η επιλογή των περιοχών για έλεγχο θα πρέπει να γίνεται από ένα έμπειρο διευθυντή Εσωτερικού Ελέγχου. (Παπαστάθης, 2003)

4.2.3 Τα βήματα του σχεδιασμού εσωτερικού ελέγχου

Το ετήσιο πρόγραμμα ελέγχου αρχικά σχεδιάζεται πριν από τον έλεγχο και μετά από συνάντηση με τους αρμόδιους των τμημάτων που θα ελεγχθούν. Εξελίσσεται κατά το στάδιο του ελέγχου και οριστικοποιείται μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου. Αν έχει ελεγχθεί η συγκεκριμένη περιοχή ελέγχου και ξαναελέγχεται τότε θα προσαρμοστούν οι διαδικασίες και οι συνθήκες σύμφωνα με τις επικρατέστερες. (Παπαστάθης, 2003)

Σύμφωνα με τον Καραμάνη (2008) ο σχεδιασμός ελέγχου περιλαμβάνει τέσσερα βασικά βήματα:

Το πρώτο βασικό βήμα είναι η κατανόηση της επιχείρησης και του περιβάλλοντος της. Ο ελεγκτής θα πρέπει να κατανοήσει την επιχείρηση που θα ελέγξει δηλαδή το περιβάλλον όπου λειτουργεί η εταιρία και το σύστημα εσωτερικών δικλίδων που έχει η επιχείρηση. Στόχος του συγκεκριμένου βήματος του σχεδιασμού ελέγχου είναι να εντοπίσει και να αξιολογήσει ο ελεγκτής τους κινδύνους στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είτε οφείλονται σε λάθη είτε σε απάτες (fraud).

Το δεύτερο βήμα του σχεδιασμού ελέγχου είναι η εκτίμηση των κινδύνων για ύπαρξη σφαλμάτων. Ο σκοπός του βήματος της εκτίμησης κινδύνων για σφάλματα είναι η αξιολόγηση των κινδύνων για ουσιώδη λάθη στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Η διερεύνηση αυτών των κινδύνων γίνεται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αναφέρεται στην εξέταση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι επιπτώσεις των κινδύνων μπορούν να επιδράσουν σημαντικά στην επιχείρηση δηλαδή να τίθεται σε αμφιβολία η

συνέχιση της δραστηριότητας της. Το δεύτερο επίπεδο αποτελείται από την ανάλυση κινδύνων όπου αφορά κινδύνους για κατηγορίες συναλλαγών (πωλήσεις, αγορές κ.λ.π.), υπόλοιπα λογαριασμών ισολογισμού (πελάτες, προμηθευτές, αποθέματα κ.λ.π.) και τις σχετικές γνωστοποιήσεις στο προσάρτημα(π.χ. γνωστοποιήσεις για συνδεδεμένα μέρη).

Το τρίτο βασικό βήμα του σχεδιασμού ελέγχου είναι ο σχεδιασμός του επιπέδου σημαντικότητας (materiality level). Το επίπεδο σημαντικότητας είναι το μέγεθος του σφάλματος στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις όπου υπάρχει η πιθανότητα να επηρεαστούν οι οικονομικές αποφάσεις της εταιρίας. Πιο συγκεκριμένα, ο συγκεκριμένος ορισμός (επίπεδο σημαντικότητας) είναι σημαντικός αφού εάν ένα λάθος δεν ξεπερνάει το επίπεδο αυτό τότε δεν υπάρχει πρόβλημα με τις οικονομικές καταστάσεις και ο ελεγκτής θα εκφέρει σύμφωνη γνώμη. Σε αντίθετη περίπτωση, εάν ένα λάθος υπερβαίνει το επίπεδο σημαντικότητας τότε ο ελεγκτής θα πρέπει να αλλάξει την έκθεση του. Ένας άλλος λόγος σπουδαιότητας του επιπέδου σημαντικότητας είναι ότι χαρακτηρίζεται ως ένα σημαντικό εργαλείο για τον ελεγκτή στον σχεδιασμό των ελεγκτικών δοκιμασιών για ποσοτικά σφάλματα και ορίζεται ως μέγιστο ποσό ανεκτού σφάλματος σύμφωνα με τα συνολικά μεγέθη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Το τέταρτο βήμα του σχεδιασμού ελέγχου είναι το επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου και η στρατηγική ελέγχου. Ο ελεγκτής δεν είναι εφικτό να ελέγξει το 100% των συναλλαγών και των διάφορων άλλων θεμάτων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων λόγω του κόστους. Έτσι, ο ελεγκτής θέτει ένα συγκεκριμένο επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου. Αναλυτικότερα, το συγκεκριμένο επίπεδο ελεγκτικού κινδύνου είναι μια πιθανότητα όπου ο ελεγκτής μπορεί να μην εντοπίσει σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Το επίπεδο του ελεγκτικού κινδύνου που μπορεί να το προσδιορίσει ο ελεγκτής με βάση την επαγγελματική του κρίση, συνήθως ανέρχεται στο 5% και το υπόλοιπο 95% είναι το επίπεδο διασφάλισης. Το επίπεδο διασφάλισης αναφέρεται ως ο βαθμός βεβαιότητας ότι οι ελεγμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις δεν περιέχουν λάθη ή παραλείψεις.

Σύμφωνα με τους Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013,2017) τα βήματα για την διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου είναι η προκαταρκτική έρευνα, η σύνταξη προγράμματος ελέγχου, η επιτόπια εργασία, οι εκθέσεις ελέγχου και κάποιες

μεταγενέστερες ενέργειες. Παρακάτω αναλύονται τα βήματα διενέργειας του εσωτερικού ελέγχου.

Η προκαταρτική έρευνα αναφέρεται στην συγκέντρωση όλων των πληροφοριών και των δεδομένων. Ο σκοπός της προκαταρτικής έρευνας είναι η κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος ελέγχου με λεπτομερή ανάλυση των διαδικασιών που θα ακολουθήσουν. Ένα από τα βήματα που αφορούν την διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου είναι η προετοιμασία. Η προετοιμασία περιέχει το άνοιγμα ή την ενημέρωση του μόνιμου φακέλου, όπου εξαρτάται εάν είναι για έλεγχο πρώτη φορά ή για επαναλαμβανόμενο έλεγχο αντίστοιχα. Επίσης, το προαναφερθέν βήμα για την διενέργεια ελέγχου (η προετοιμασία) περιλαμβάνει την μελέτη προηγούμενων εκθέσεων ελέγχου και φύλλων εργασίας, την εκτίμηση της δραστηριότητας της εταιρίας και την δημιουργία καταστάσεων υπενθυμίσεων (remind lists).

Εκτός από την προετοιμασία, η προκαταρτική έρευνα περιέχει την δημιουργία των ερωτηματολογίων για την αξιολόγηση του συστήματος του εσωτερικού ελέγχου τα οποία χρησιμεύουν στην αρχική εκτίμηση του ελεγκτή πριν ελέγξει το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Επίσης, η προκαταρτική έρευνα περιλαμβάνει την διενέργεια αρχικών συναντήσεων και συνεντεύξεων. Οι αρχικές συναντήσεις πραγματοποιούνται μεταξύ του εσωτερικού ελεγκτή και των αρμόδιων των τμημάτων που θα ελεγχθούν. Οι συγκεκριμένες συναντήσεις θα πρέπει να διεξαχθούν πριν την προκαταρτική έρευνα και μετά από ενημέρωση του διευθυντή του τμήματος που πρόκειται να ελεγχθεί ο συγκεκριμένος τομέας που είναι αρμόδιος. Ο σκοπός των αρχικών συναντήσεων είναι η επεξήγηση του σκοπού του ελέγχου, ο καθορισμός των διοικητικών θεμάτων και η καλύτερη δυνατή συνεργασία του ελεγκτή με την ελεγχόμενη εταιρία.

Επιπλέον, η προκαταρτική έρευνα περιέχει την γνώση του τρόπου λειτουργίας και των στόχων της δραστηριότητας όπου ο ελεγκτής στο συγκεκριμένο βήμα μαζεύει τις πληροφορίες για τις δραστηριότητες που θα ελέγξει. Εκτός αυτού, θα πρέπει να διακατέχεται από την γνώση της διοίκησης και του προσωπικού που συμμετέχει στη δραστηριότητα. Όπως επίσης, ο ελεγκτής θα πρέπει να διενεργεί φυσική επισκόπηση δηλαδή, ο εσωτερικός ελεγκτής αποκτά μια αντίληψη πως πραγματοποιούνται οι δραστηριότητες της εταιρίας μέσω της οπτικής εικόνας.

Άλλα τρία βήματα που περιέχει η προκαταρκτική έρευνα είναι η κατάρτιση διαγραμμάτων ροής διαδικασιών όπου αναλύονται οι λειτουργίες της επιχείρησης, η εκτίμηση των κινδύνων και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της προκαταρκτικής έρευνας όπου έχει αποκτήσει πλέον ο ελεγκτής άποψη για το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

Το δεύτερο βήμα για την διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου είναι η σύνταξη προγράμματος ελέγχου όπου περιέχει την αναλυτική περιγραφή των εργασιών του εσωτερικού ελέγχου. Πιο αναλυτικά, περιγράφονται οι στόχοι του ελέγχου, οι εργαζόμενοι που θα χρειαστούν για να ολοκληρώσουν τον έλεγχο, το ετήσιο κόστος του και ο χρόνος που θα χρειαστεί για την ολοκλήρωση του ελέγχου.

Το τρίτο βήμα της διενέργειας εσωτερικού ελέγχου είναι η επιτόπια εργασία (field-work) όπου συσχετίζεται με τα βήματα του προγράμματος ελέγχου που καταγράφει ο εσωτερικός ελεγκτής. Αναλυτικότερα, η επιτόπια εργασία περιέχει τους ελέγχους διαδικασιών (tests of controls) όπου αποσκοπούν στην επιβεβαίωση ότι οι διαδικασίες είναι αποτελεσματικές, τους ελέγχους τεκμηρίωσης εργασιών (substantive tests) οι οποίοι χρησιμεύουν στον εντοπισμό των σφαλμάτων ώστε να υπάρξουν προτάσεις βελτίωσης.

Εκτός από τα παραπάνω βήματα, η προκαταρκτική έρευνα περιλαμβάνει την έκθεση ελέγχου όπου είναι το αποτέλεσμα από το έργο του ελεγκτή. Ο σκοπός της έκθεσης ελέγχου είναι η ενημέρωση της διοίκησης για τα ευρήματα του ελέγχου. Επίσης, στόχος της έκθεσης ελέγχου είναι η διοίκηση να πράξει κατάλληλα για να βελτιωθεί και να έχει καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

Τέλος, η προκαταρκτική έρευνα περιέχει τις μεταγενέστερες ενέργειες (follow-up) όπου αναφέρονται στην αξιολόγηση των διοικητικών ενεργειών από τους εσωτερικούς ελεγκτές για την επάρκεια, για την αποτελεσματικότητα και για τον χρόνο εφαρμογής τους.

(Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

4.3 Ελεγκτικές διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου

Στο συγκεκριμένο υποκεφάλαιο θα αναφερθώ σε μια σύνθετη διαδικασία όπως είναι οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε τμήμα της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, για κάθε τμήμα της επιχείρησης θα αναφέρω από τι αποτελείται, τον σκοπό του ελέγχου στο συγκεκριμένο τμήμα και τις διαδικασίες που το διακρίνει.

4.3.1 Έλεγχος παγίων περιουσιακών στοιχείων

Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (Διεθνή Λογιστικό Πρότυπο 16) ενσώματα πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι τα υλικά αγαθά που κατέχει η επιχείρηση έτσι ώστε να τα χρησιμοποιήσει στην παραγωγική διαδικασία αγαθών ή υπηρεσιών, ή ακόμα για εκμισθώσεις σε τρίτους για χρονικό διάστημα πάνω από μια λογιστικές χρήσεις. Τα πάγια απεικονίζονται στον ισολογισμό, αναφέρονται ως περιουσιακό στοιχείο της επιχείρησης όπου με την πάροδο του χρόνου αποσβένονται αφού μειώνεται η αξία τους. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Σύμφωνα με το Διεθνή Λογιστικό Πρότυπο 38 ορίζει το άυλο πάγιο περιουσιακό στοιχείο ως «ένα προσδιορίσιμο (identifiable) μη-χρηματικό στοιχείο ενεργητικού χωρίς φυσική υπόσταση». (π.χ. συγγραφικά δικαιώματα, φήμη και πελατεία, ηλεκτρονικό λογισμικό) (Βλάχος, 2008)

Οι σημαντικότεροι στόχοι του ελέγχου των παγίων είναι η διαπίστωση της εφαρμογής των οδηγιών και των αποφάσεων της διοίκησης που συσχετίζονται με τα πάγια, με την εξακρίβωση της αυξημένης απόδοσης των κεφαλαίων που έχουν επενδυθεί στα πάγια και με την απόκτηση των άυλων παγίων περιουσιακών στοιχείων. Άλλοι σκοποί του ελέγχου των παγίων είναι η διερεύνηση της ύπαρξης, της νόμιμης ιδιοκτησίας των παγίων περιουσιακών στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης και η μείωση των κινδύνων που μπορεί να ενέχει η λογιστική παρακολούθηση των παγίων. Καθώς επίσης, ο έλεγχος των παγίων αποσκοπεί στην διαφύλαξη τους (κλοπή, απώλεια, πυρκαγιά) και στην διαχείριση τους. (Κάντζος, 1995, Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπάς, 1999)

Ένας σημαντικός ακόμα σκοπός του ελέγχου των παγίων αποσκοπεί στην σωστή λογιστική παρακολούθηση τους. Όπως επίσης, ο έλεγχος των παγίων αποσκοπεί στην ορθή καταχώρηση τους σε σχέση με την σωστή αξία τους, στον σωστό υπολογισμό των

αποσβέσεων που αντιστοιχούν στα πάγια, στην τήρηση των λογαριασμών παγίων, στην σωστή απεικόνιση των παγίων περιουσιακών στοιχείων στον ισολογισμό και αν οι μέθοδοι αποτίμησης που εφαρμόζονται είναι σωστές. (Κάντζος, 1995, Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Τσακλάγκανος, 2005)

Τα μέσα του εσωτερικού ελέγχου για τον έλεγχο των παγίων περιουσιακών στοιχείων είναι το μητρώο παγίων ώστε να υπάρχει μια πλήρη εικόνα των περιουσιακών στοιχείων με βάση τις αγορές ή τις απομακρύνσεις παγίων ή τις επαληθεύσεις των αποσβέσεων. Ένα άλλο μέσο ελέγχου είναι το σύστημα έγκρισης και διάθεσης πίστωσης όπου με την κάθε απόκτηση του παγίου να υπάρχει η έγκριση από τα αρμόδια στελέχη. Το τρίτο μέσο ελέγχου είναι η γραπτή διαδικασία όπου διακρίνεται σε δαπάνη κεφαλαίου και σε δαπάνες λειτουργίας. Τέλος, ένα επιπλέον μέσο ελέγχου είναι οι περιοδικές φυσικές απογραφές. (Τσακλάγκανος, 2005, Βελέντζας, Κάρταλης και Μπρώνη, 2013)

Σύμφωνα με τον Τσακλάγκανο (2005) μια από τις διαδικασίες του ελέγχου στα πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι η εξακρίβωση ποιες νέες αγορές και βελτιώσεις των παγίων έχουν διενεργηθεί από την ελεγχόμενη εταιρία καθώς και την διερεύνηση της αξίας τους, την εγκυρότητα των συγκεκριμένων αγορών. Όσο αφορά την διαδικασία ελέγχου των παγίων περιουσιακών στοιχείων πρέπει να γίνεται ένας σαφής διαχωρισμός ανάμεσα στα πάγια που χρησιμοποιούνται και στα πάγια που θα χρησιμοποιούνται στο μέλλον.

Υπάρχουν άλλες πέντε διαδικασίες ελέγχου στα πάγια μια από αυτές είναι η εξέταση των παγίων ως προς την σωστή καταχώρηση στα βιβλία της εταιρίας δηλαδή να διαπιστωθεί αν έχουν καταχωρηθεί στην πραγματική αξία τους όπου θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις αξίες της αγοράς και αν οι μειώσεις της αξίας των παγίων έχουν καταχωρηθεί σωστά στα βιβλία της εταιρίας. Οι άλλες τέσσερις διαδικασίες είναι η παρακολούθηση εάν υπάρχουν τα πάγια και αν αντιστοιχούν με τις εγγραφές του μητρώου παγίων, η εξέταση αν έχουν γίνει σωστά οι υπολογισμοί των αποσβέσεων, η εξέταση εάν είναι όλα τα πάγια ασφαλισμένα και αν η ασφαλιστική τους αξία είναι σε λογικά επίπεδα καθώς και ο έλεγχος εάν χρησιμοποιείται η ίδια λογιστική αρχή σε κάθε χρονιά (αξία κτήσης ή τρέχουσα τιμή). (Τσακλάγκανος, 2005)

4.3.2 Έλεγχος αποθεμάτων

Σύμφωνα με το Διεθνή Λογιστικό Πρότυπο 2 τα αποθέματα ορίζονται ως τα στοιχεία του ενεργητικού τα οποία πρόκειται να πουληθούν, είτε βρίσκονται στην παραγωγική διαδικασία ή είναι υλικά τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στην παραγωγική διαδικασία. Στην περίπτωση των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ορίζονται ως αποθέματα τα κόστη των υπηρεσιών όπου για τα οποία δεν έχουν καταχωρηθεί ακόμα τα σχετικά έσοδα. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Οι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των αποθεμάτων είναι η εφαρμογή των οδηγιών της διοίκησης για την αποδοτική διαχείριση των αποθεμάτων, η προστασία των αποθεμάτων από διάφορους κινδύνους (π.χ. κλοπή, πυρκαγιά κ.λ.π.) κατά την λογιστική παρακολούθηση, την διαφύλαξη και την διαχείριση των αποθεμάτων. Επιπρόσθετοι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου αποθεμάτων είναι η μεγιστοποίηση της απόδοσης των κεφαλαίων που έχουν δεσμευτεί για την απόκτηση των αποθεμάτων ή την παραγωγή των αποθεμάτων όπως και η σωστή αποτίμηση των αποθεμάτων τέλους χρήσης. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπάς, 1999)

Ένας σημαντικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου των αποθεμάτων είναι η σωστή λογιστική παρακολούθηση των αποθεμάτων. Όπως επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος των αποθεμάτων όπου αποσκοπεί στην ύπαρξη επαρκούς ποσότητας αποθεμάτων, στην διερεύνηση της ύπαρξης κυριότητας των αποθεμάτων, στην εξακρίβωση της πραγματικής αξίας αποθεμάτων στον ισολογισμό και στην ορθή εκτίμηση του κόστους πωληθέντων. (Κάντζος, 1995, Τσακλάγκανος, 2005, Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Βελέντζας, Κάρταλης και Μπρόνη, 2013)

Μια από τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των αποθεμάτων είναι η σύγκριση των αποτελεσμάτων της απογραφής με τα λογιστικά βιβλία ώστε να διαπιστωθεί αν υπάρχουν διαφορές και να ενημερωθεί η διοίκηση. Άλλες διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των αποθεμάτων είναι η παρακολούθηση των υπολοίπων αποθεμάτων να βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με τους αντίστοιχους προϋπολογισμούς αγορών, η επιβεβαίωση για τα αποθέματα κυριότητας τρίτων ότι βρίσκονται στις αποθήκες της ελεγχόμενης επιχείρησης, ο έλεγχος της ασφάλισης των αποθεμάτων και των συνθηκών όπου εξακολουθούν να ασφαίζονται. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Παρακάτω αναπτύσσονται επιπλέον διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των αποθεμάτων όπως η διερεύνηση εάν υπάρχουν αποθέματα σε ακινησία. Επίσης, ο ελεγκτής προτείνει τρόπους ρευστοποίησης τους στην διοίκηση καθώς και την κατάρτιση του ισοζυγίου κίνησης αποθεμάτων, τον ορισμό του περιθωρίου μικτού κέρδους, την σύγκριση του περιθωρίου μικτού κέρδους με τα προϋπολογισμένα ώστε να προσδιορίσει τις αποκλίσεις. Τέλος, ο ελεγκτής συγκρίνει την κυκλοφοριακή ταχύτητα ανά κατηγορία αποθέματος με τα προϋπολογισθέντα δεδομένα και προσδιορίζει τις αποκλίσεις. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

4.3.3 Έλεγχος χρεογράφων

Ο εσωτερικός έλεγχος των χρεογράφων αποτελείται από τις διαδικασίες οι οποίες θα περιορίσουν τα λάθη ώστε να διασφαλίζεται η ακριβή απεικόνιση των χρεογράφων στα λογιστικά βιβλία. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Οι σκοποί του ελέγχου των χρεογράφων αποτελούνται από την εξέταση εάν ο εσωτερικός έλεγχος είναι επαρκής για τα χρεόγραφα και για τα έσοδα από επενδύσεις χρεογράφων. Έτσι, θα εξεταστούν ως προς την πραγματική ύπαρξη των χρεογράφων, την σωστή εκτίμηση της αξίας τους, την σωστή κατάταξη των χρεογράφων στον ισολογισμό ανάλογα αν είναι βραχυχρόνια ή μακροχρόνια. Άλλοι παράμετροι των χρεογράφων είναι η εξακρίβωση είσπραξης των εσόδων από επενδύσεις χρεογράφων και η εμπρόθεσμη καταχώρηση τους στα λογιστικά βιβλία. (Τσακλάγκανος, 2005)

Σύμφωνα με τον Νεγκάκη και Ταχυνάκη (2013,2017) οι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των χρεογράφων είναι η σωστή καταχώρηση και παρακολούθηση των χρεογράφων στα λογιστικά βιβλία, η ασφαλή φύλαξη και προστασία των χρεογράφων από τους κινδύνους, η υψηλή απόδοση των επενδυμένων κεφαλαίων στα χρεόγραφα, ο έλεγχος ως προς την αποδοτικότητα, η αποτελεσματικότητα διαχείριση των χρεογράφων και η διερεύνηση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης της επιχείρησης σχετικά με τα χρεόγραφα.

Μια διαδικασία του ελέγχου χρεογράφων είναι ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να γίνει διαχωρισμός των στελεχών που ασχολούνται με τις αγοραπωλησίες χρεογράφων, εκείνων που είναι αρμόδιοι για την λογιστική καταχώρηση

τους και των υπαλλήλων που είναι αρμόδιοι για την διαδικασία έγκρισης των χρεογράφων. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Τσακλάγκανος, 2005)

Άλλες ελεγκτικές διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των χρεογράφων είναι ο έλεγχος της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης της επιχείρησης. Αναλυτικότερα, οι αγοραπωλησίες χρεογράφων θα γίνονται μετά από τις σχετικές αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου ή άλλο εξουσιοδοτημένο όργανο. Επιπρόσθετες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου χρεογράφων είναι η διερεύνηση των δικαιολογητικών για τις αγοραπωλησίες χρεογράφων ως προς την καταλληλότητα τους. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Τσακλάγκανος, 2005)

Επίσης, οι ελεγκτικές διαδικασίες των χρεογράφων αφορούν την προστασία των χρεογράφων από διάφορους κινδύνους. Ο εσωτερικός ελεγκτής διενεργεί περιοδικές ελέγχους των χρεογράφων είτε με φυσική καταμέτρηση είτε με επιστολές τρίτων έτσι ώστε να υπάρχει μια δικλίδα ασφαλείας της επιχείρησης από τυχόν λάθη και παραλείψεις. Ένα άλλο κομμάτι που συσχετίζεται με την ασφάλεια των χρεογράφων από τυχόν κινδύνους είναι η φύλαξη τους σε ασφαλές σημείο όπως χρηματοκιβώτιο με ευθύνη αρμόδιου διαχειριστή καθώς και την λεπτομερή καταγραφή των στοιχείων των χρεογράφων που φυλάσσονται στο χαρτοφυλάκιο. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Λουμιώτης, 2010, Τσακλάγκανος, 2005)

4.3.4 Έλεγχος απαιτήσεων

Ο ελεγκτής αποσκοπεί την εξέταση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου κατά την απεικόνιση των υπολοίπων των απαιτήσεων στο τέλος της χρήσης. (Παπάς, 1999)

Απαιτήσεις ονομάζουμε την χρηματική αξίωση της εταιρίας μετά από την πώληση ή την παροχή υπηρεσιών σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Όπου οι συγκεκριμένες απαιτήσεις παρακολουθούνται βραχυπρόθεσμα αφού μετά το κλείσιμο του ισολογισμού θεωρούνται εισπρακτέες. Επίσης, στις απαιτήσεις συμπεριλαμβάνονται κάθε μορφή απαίτησης της εταιρίας έναντι των τρίτων (γραμμάτια εισπρακτέα, χρεώστες διάφοροι, χρεόγραφα). (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, Τσακλάγκανος, 2005)

Βασικότεροι στόχοι του εσωτερικού ελέγχου των απαιτήσεων είναι η διασφάλιση των απαιτήσεων από τους κινδύνους που μπορούν να διατρέχουν, η διαπίστωση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης για ότι συσχετίζεται με τις απαιτήσεις και η σωστή διαχείριση των απαιτήσεων. Ένας επιπλέον στόχος του εσωτερικού ελέγχου των απαιτήσεων είναι η σωστή λογιστική παρακολούθηση τους. Όπως η εξακρίβωση ότι οι απαιτήσεις είναι καταχωρημένες στα λογιστικά βιβλία και δεν έχουν γίνει λάθη ή παραλήψεις, η εξακρίβωση της είσπραξης των απαιτήσεων και ο έλεγχος ως προς την εγκυρότητα των απαιτήσεων που έχουν καταχωρηθεί στα βιβλία. (Τσακλάγκανος, 2005, Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπάς, 1999)

Μια σημαντική διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου των απαιτήσεων είναι η αποστολή επιστολών προς πελάτες για την εξακρίβωση των υπολοίπων από υπεύθυνο υπάλληλο που θα διενεργήσει την συμφωνία λογαριασμών. Επιπρόσθετες διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των απαιτήσεων είναι η τακτική συσχέτιση λογαριασμών με αντίστοιχα *extract* πελατών από αρμόδιο υπάλληλο, ο οποίος δεν καταχωρεί τις συναλλαγές καθώς και η παρακολούθηση των απαιτήσεων ελέγχεται ως προς την κανονική διαδικασία εξόφληση τους. (Λουμιώτης, 2010)

Ακόμη υπάρχουν τέσσερις σημαντικές διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των απαιτήσεων όπως η φύλαξη των επιταγών εισπρακτέων και γραμματίων σε ασφαλές σημείο (π.χ. χρηματοκιβώτιο), η διερεύνηση της ύπαρξης των εγκρίσεων για την χορήγηση πιστώσεων στην περίπτωση καθυστέρησης εξόφλησης απαιτήσεων, ο έλεγχος ως προς την αποτίμηση των απαιτήσεων σύμφωνα με την νομοθεσία, η παρακολούθηση των επισφαλών απαιτήσεων καθώς και ο έλεγχος των στοιχείων των πελατών για τυχών δυσμενή στοιχεία. (Λουμιώτης, 2010)

4.3.5 Έλεγχος διαθεσίμων

Ο εσωτερικός έλεγχος των διαθεσίμων αναφέρεται στις διαδικασίες όπου ο εσωτερικός ελεγκτής αποσκοπεί στον περιορισμό των παραλείψεων ή των λαθών έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπιστία της απεικόνιση τους στα λογιστικά βιβλία. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Ο εσωτερικός έλεγχος των διαθεσίμων είναι αναγκαίος αφού τα διαθέσιμα και κυρίως τα μετρητά είναι ευάλωτα στοιχεία για υπεξαυρέσεις. Επίσης, ένας άλλος λόγος σπουδαιότητας του εσωτερικού ελέγχου των διαθεσίμων είναι ότι τα συγκεκριμένα στοιχεία εμφανίζουν υψηλό κίνδυνο απώλειας. (Παπάς, 1999)

Μια από τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των διαθεσίμων είναι ο καταμερισμός των καθηκόντων του ταμιά και του αρμόδιου για την καταχώρηση των λογιστικών εγγραφών του ταμείου. Έτσι, ο αρμόδιος για τις λογιστικές καταχωρήσεις διεκπεραιώνει το έργο ανεξάρτητα από τον ταμιά που σκοπό έχει τον έλεγχο του ταμείου από τυχόν λάθη με την επαλήθευση των στοιχείων του ταμιά και του αρμόδιου που καταχωρεί τις συναλλαγές του ταμείου. Μια άλλη διαδικασία εσωτερικού ελέγχου των διαθεσίμων είναι η διαπίστωση της συμφωνίας των εισπράξεων και των πληρωμών με τις εντολές του λογιστηρίου καθώς και την επαλήθευση του υπόλοιπου των διαθεσίμων με τις καταχωρήσεις στα λογιστικά βιβλία. (Παπάς, 1999, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Λουμιώτης, 2010)

Επιπλέον, ο έλεγχος του ταμείου θα πρέπει να διενεργείται από τρίτο άτομο που δεν συσχετίζεται με το ταμιά και με τις λογιστικές καταχωρήσεις του ταμείου έτσι ώστε να επιτευχθεί μια αξιόπιστη εικόνα σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ελέγχου. Ακόμη, θα πρέπει να συμφωνούν οι καταθέσεις όψεως της εταιρίας των λογιστικών βιβλίων της με τις καταθέσεις όψεως που υπάρχουν στην τράπεζα. Ένα χρήσιμο εργαλείο για την επίτευξη της παραπάνω επαλήθευσης είναι οι κινήσεις των καταθέσεων όψεως (extrait) που στέλνουν οι τράπεζες ή μέσω e-banking. Όπως και με το ταμείο έτσι και με τις καταθέσεις όψεως θα πρέπει ο έλεγχος των καταθέσεων όψεως να γίνεται από τρίτο ανεξάρτητο άτομο από τον ταμιά και από το αρμόδιο άτομο που συναλλάσσεται με τις τράπεζες. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Παπάς,1999)

Μια ακόμη σημαντική ελεγκτική διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου των διαθεσίμων είναι η πραγματοποίηση τακτικών και κυρίως έκτακτων ελέγχων στο ταμείο ώστε να επιτευχθεί έγκυρο και αξιόπιστο αποτέλεσμα του ελέγχου για τυχόν παραλείψεις και αποκλείσεις. Επίσης, θα πρέπει να φυλάσσονται σε ασφαλές σημείο τα διαθέσιμα και το μπλοκ των επιταγών (π.χ. χρηματοκιβώτιο), να ελέγχονται τα ημερήσια ταμιακά παραστατικά την ίδια ημέρα για την καταλληλότητα τους από τον αρμόδιο προϊστάμενο και να ελέγχεται η έκδοση των επιταγών όπου θα πρέπει να εκδίδονται από τον αρμόδιο

προϊστάμενο και όχι από τον ταμία. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Παπάς, 1999)

4.3.6 Έλεγχος καθαρής θέσης

Σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ (Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς) η καθαρή θέση αναφέρεται ως η υπολειμματική αξία της αφαίρεση του ενεργητικού από τις υποχρεώσεις της επιχείρησης. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Η καθαρή θέση είναι σημαντική για την εταιρία αλλά και για τους πιστωτές της οικονομικής οντότητας. Πιο αναλυτικά, τα ίδια κεφάλαια είναι σημαντικά για την δραστηριότητα της επιχείρησης (δεν επιτρέπεται η διανομή κερδών εάν η καθαρή θέση μειωθεί κάτω από ένα όριο) και για την διασφάλιση των πιστωτών. Σε περίπτωση κυρίως κεφαλαιουχικών εταιριών τα ίδια κεφάλαια είναι η μοναδική εγγύηση των απαιτήσεων των πιστωτών της. (Παπάς, 1999)

Οι βασικότεροι σκοποί του ελέγχου της καθαρής θέσης είναι η παρουσίαση των συγκεκριμένων λογαριασμών της σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η διασφάλιση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης και τον περιορισμό των κινδύνων. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Παπάς, 1999, Κάντζος, 1995)

Άλλοι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου καθαρής θέσης είναι η σωστή καταχώρηση και παρακολούθηση των συγκεκριμένων λογαριασμών στα λογιστικά βιβλία. Πιο αναλυτικά, οι πράξεις που αφορούν την καθαρή θέση να διαπιστωθούν εάν καταχωρήθηκαν σωστά και η επιβεβαίωση της σωστής απεικόνισης των συγκεκριμένων λογαριασμών στον ισολογισμό. (Κάντζος, 1995, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Σύμφωνα με τους Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013,2017) ο εσωτερικός έλεγχος της καθαρής θέσης αποσκοπεί στην υψηλή απόδοση των κεφαλαίων που έχουν επενδυθεί και την εκμετάλλευση των φορολογικών πλεονεκτημάτων σύμφωνα με την νομοθεσία.

Μια από τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου της καθαρής θέσης είναι ο έλεγχος των αποφάσεων των γενικών συνελεύσεων ως προς την νομιμότητα τους από αρμόδιο

όργανο. Μια άλλη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου της καθαρής θέσης είναι η τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας για την εξασφάλιση του ελάχιστου μετοχικού κεφαλαίου καθώς και η διερεύνηση των διοικητικών πράξεων για την μείωση ή την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου όπου θα πρέπει να είναι σύμφωνα με την νομοθεσία, αποδεικνύοντας τις συγκεκριμένες πράξεις με τα σχετικά παραστατικά. (Λουμιώτης, 2010, Παπάς, 1999)

Άλλες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου της καθαρής θέσης είναι ο έλεγχος ως προς τα ειδικά αποθεματικά, όπως εάν χρησιμοποιούνται για τον σκοπό που έχουν δημιουργηθεί, η διερεύνηση των ονομαστικών μετοχών εάν είναι ενημερωμένο το βιβλίο τους σχετικά με τις μεταβιβάσεις των μετοχών, η εξέταση του σωστού σχηματισμού των αποθεματικών όπου πρέπει να είναι σύμφωνα με την νομοθεσία και το καταστατικό της εταιρίας. Υπάρχουν και άλλες τρεις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου της καθαρής θέσης όπως η εξέταση της σωστής καταχώρησης ανά λογαριασμό υπολοίπων στο τέλος της χρήσης, η συσχέτιση των συνόλων πιστώσεων των λογαριασμών με τα αντίστοιχα υπόλοιπα των λογαριασμών της διάθεσης κερδών χρήσης και η εξέταση της σωστής λειτουργίας των λογαριασμών καθαρής θέσης σύμφωνα με την νομοθεσία. (Λουμιώτης, 2010, Παπάς, 1999)

4.3.7 Έλεγχος υποχρεώσεων

Η επιχείρηση έχει δύο κατηγορίες υποχρεώσεων τις μακροχρόνιες και τις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις. Οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις είναι οι υποχρεώσεις οι οποίες θα έχουν εξοφληθεί σε περίοδο μεγαλύτερη των δώδεκα μηνών (> 1 έτη) ενώ οι βραχυχρόνιες θα πρέπει να έχουν εξοφληθεί μέχρι το τέλος της τρέχουσας χρήσης (<1 έτη). (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Ο εσωτερικός έλεγχος των υποχρεώσεων αφορά τον έλεγχο των διαδικασιών που πρέπει να διενεργήσει ο εσωτερικός ελεγκτής έτσι ώστε να περιοριστούν οι παραλείψεις ή τα λάθη και να υπάρχει μια αξιόπιστη απεικόνιση των υποχρεώσεων στα λογιστικά βιβλία. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

Ένας σημαντικός σκοπός του εσωτερικού ελέγχου των υποχρεώσεων είναι η διαπίστωση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης της επιχείρησης. Ένα άλλος σκοπός του εσωτερικού ελέγχου στις υποχρεώσεις είναι η σωστή καταχώρηση και η λογιστική παρακολούθηση των συγκεκριμένων λογαριασμών της οικονομικής οντότητας. Αναλυτικότερα, η σωστή καταχώρηση και η λογιστική παρακολούθηση συσχετίζεται με την σωστή απεικόνιση των υποχρεώσεων στον ισολογισμό με βάση με τα αποδεικτικά λογιστικά στοιχεία και οι υποχρεώσεις απεικονίζονται στο σωστό ύψος τους. (Τσακλάγκανος, 2005, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Βελέντζας, Κάρταλης και Μπρώνη, 2013, Κάντζος, 1995)

Οι διαδικασίες του ελέγχου των υποχρεώσεων σύμφωνα με τον Παπά (1999) είναι η συμφωνία της ύπαρξης των υποχρεώσεων με τα κατάλληλα αποδεικτικά έγγραφα (παραστατικά), η εξέταση της σωστής καταχώρησης των υποχρεώσεων με την συσχέτιση της κατάρτισης ισοζυγίων έτσι ώστε να επαληθεύονται τα καθήκοντα των αρμόδιων και να καθοριστούν με σαφήνεια. Άλλες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των υποχρεώσεων είναι η έκδοση γραμματίων ή η έγκριση συναλλαγματικών όπου θα πρέπει να διεκπεραιώνονται σύμφωνα με τα νόμιμα αποδεικτικά παραστατικά από εξουσιοδοτημένο πρόσωπο, η ακύρωση των εξοφλημένων γραμματίων ή των συναλλαγματικών έτσι ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος της επαναχρησιμοποίησης τους από τρίτους και σε περίπτωση που η επιχείρηση έχει υποχρεώσεις σε ξένο νόμισμα η μετατροπή σε ευρώ να είναι σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές.

Οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου ως προς τα ασφαλιστικά ταμεία και το Δημόσιο σύμφωνα με τον Νεγκάκη και Ταχυνάκη (2013,2017) και τον Λουμιώτη (2010) είναι η σωστή λογιστική καταχώριση των υποχρεώσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία και το δημόσιο, η εμπρόθεσμη εξόφληση των οφειλόμενων εισφορών των ταμείων και των φόρων. Μια άλλη διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου των υποχρεώσεων είναι η εξέταση των φορολογικών εκκρεμοτήτων και άλλων υποθέσεων.

Οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου ως προς τις δανειακές υποχρεώσεις είναι η έγκριση των ορίων χρηματοδότησης από το διοικητικό συμβούλιο της επιχείρησης, η ενημέρωση του διοικητικού συμβουλίου σχετικά με την κατάσταση των δανείων που έχει πάρει η επιχείρηση, η συσχέτιση των λογαριασμών δανείων με τα *extraits* της τράπεζας από υπεύθυνο υπάλληλο ο οποίος δεν διενεργεί τις εξοφλήσεις των δανείων και η

συγκεκριμένη συσχέτιση γίνεται για κάθε μήνα. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Επίσης, οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου ως προς τις δανειακές υποχρεώσεις αφορούν την εξακρίβωση του σωστού υπολογισμού των τόκων των δανείων, την διαπίστωση ότι το πρόγραμμα χρηματοδότησης της επιχείρησης έχει καταρτιστεί σύμφωνα με τις ανάγκες της και την εξέταση της τραπεζικής αγοράς ως προς τους οικονομικότερους όρους για την χρηματοδότηση της επιχείρησης. (Λουμιώτης, 2010, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017)

4.3.8 Έλεγχος εσόδων

Τα έσοδα είναι «τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία εισρέουν στην επιχείρηση, λόγω διαθέσεως των εμπορευμάτων της ή παροχής των υπηρεσιών της». (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, σελ.542)

Οι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των εσόδων είναι η διαπίστωση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοίκησης της επιχείρησης σε σχέση με τις πωλήσεις. Ένας άλλος σκοπός είναι η σωστή λογιστική παρακολούθηση των πωλήσεων στα λογιστικά βιβλία, η εξέταση των δεδουλευμένων εσόδων ότι έχουν καταχωρηθεί και η διαπίστωση ότι τα συγκεκριμένα έσοδα είναι δεδουλευμένα. Άλλοι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των εσόδων είναι ο περιορισμός των κινδύνων επί των πωλήσεων, η διαπίστωση ότι στα έσοδα εμφανίζουν τις πραγματικές συναλλαγές και η διερεύνηση της γνησιότητας των λογιστικών στοιχείων που συσχετίζονται με τα έσοδα. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017, Λουμιώτης, 2010, Παπάς, 1999, Τσακλάγκανος, 2005)

Μια από τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των εσόδων είναι ο έλεγχος ως προς τις πωλήσεις οι οποίες θα πρέπει να διενεργούνται σύμφωνα με τον εγκεκριμένο τιμοκατάλογο του Διοικητικού συμβουλίου της επιχείρησης καθώς και με την παροχή έκπτωσης μέχρι ενός ποσοστού. Άλλες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου επί των εσόδων είναι ο ορισμός των προϋποθέσεων για τις εκπτώσεις σε πελάτες, η εξέταση της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών και η διαπίστωση ότι οι πωλήσεις διενεργούνται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία. Επιπλέον, ο έλεγχος της έκδοσης τιμολογίων

πώλησης από υπεύθυνο υπάλληλο διαφορετικό από τον υπάλληλο που διαπραγματεύεται τις πωλήσεις ή που παρακολουθεί τις συγκεκριμένες συναλλαγές και η εξέταση της έκδοσης «δελτίου εξαγωγής» με την υπογραφή του αρμόδιου αποθηκάριου ή του αγοραστή ή του μεταφορέα είναι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των εσόδων. (Λουμιώτης, 2010)

Ακολουθούν τρεις ακόμα διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των εσόδων όπως η εξέταση της εξαγωγής των αποθεμάτων από τις αποθήκες με βάση τα τιμολόγια πώλησης ή τα δελτία αποστολής. Ακόμα θα πρέπει ο ελεγκτής να επιβεβαιώσει ότι τα παραστατικά πωλήσεων έχουν καταχωρηθεί σωστά στα βιβλία της οικονομικής μονάδας από αρμόδιο υπάλληλο του λογιστηρίου ο οποίος να μην συσχετίζεται με τις υπηρεσίες των πωλήσεων ή της αποθήκης και η συσχέτιση των επιστρεπτέων ειδών με τα στοιχεία του τιμολογίου πώλησης- έκδοση του δελτίου εισαγωγής. (Λουμιώτης, 2010)

Σύμφωνα με τον Παπά (1999) οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των εσόδων είναι η συσχέτιση των παραστατικών των πωλήσεων ώστε να διαπιστωθεί αν έχουν εκπληρωθεί οι όροι της παραγγελίας και να ελεγχθεί εάν υπάρχουν ανεκπλήρωτες παραγγελίες πωλήσεων. Επίσης, θα πρέπει να εξετάζεται εάν οι τιμές που απεικονίζονται στο τιμολόγιο είναι ίδιες με αυτές που εμφανίζονται στα δελτία παραγγελιών και τους τιμοκαταλόγους. Τέλος, να ελέγχεται εάν ο αρμόδιος για την έκδοση των τιμολογίων δεν έχει πρόσβαση στις εισπράξεις ώστε να μην μπορεί να παραποιήσει τα τιμολόγια (εικονικά τιμολόγια) και εάν ο ταμίας δεν έχει πρόσβαση στα πιστωτικά σημειώματα για να αποφευχθεί η παραποίηση των συγκεκριμένων σημειωμάτων (εκπτώσεις πωλήσεων) ώστε να διασφαλιστούν τα έσοδα της επιχείρησης.

4.3.9 Έλεγχος εξόδων

Τα έξοδα αποτελούνται από τα οργανικά έξοδα τα οποία προέρχονται από την λειτουργία της επιχείρησης και από τις ετήσιες επιβαρύνσεις που προκύπτουν από τις αποσβέσεις και τις προβλέψεις. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Οι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των εξόδων είναι ο περιορισμός των λαθών, η γνησιότητα των λογιστικών στοιχείων, η σωστή λογιστική παρακολούθηση των συγκεκριμένων λογαριασμών στα λογιστικά βιβλία. Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος των εξόδων αποσκοπεί στην διαπίστωση της εφαρμογής των αποφάσεων του διοικητικού συμβουλίου σχετικά με τους συγκεκριμένους λογαριασμούς και στην διασφάλιση ότι τα λογιστικά βιβλία διακατέχονται από αξιοπιστία. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης,2013,2017)

Μια από τις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των εξόδων είναι ο καταμερισμός αρμοδιοτήτων έτσι ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος παραποίησης στοιχείων ή λαθών. Πιο συγκεκριμένα, ένας υπάλληλος θα καταχωρεί τα έξοδα και άλλος θα ασχολείται με τις πληρωμές. Ακόμη, άλλες διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των εξόδων είναι η εξέταση των κινήσεων των αναλυτικών λογαριασμών ώστε να ελεγχθούν για τυχόν ασυνήθιστα κονδύλια, η εξέταση των εξόδων της τρέχουσας χρήσης για τυχόν αποκλίσεις με τα αντίστοιχα της προηγούμενης χρήσης, η διασφάλιση ότι έχουν συμπεριληφθεί στα έξοδα όλα που αφορούν την χρήση και η εξέταση των κινήσεων των λογαριασμών τους σύμφωνα με τα παραστατικά τους. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

Ακόμη, υπάρχουν άλλες τρεις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των εξόδων όπως ο έλεγχος των λογιστικών εγγραφών των εξόδων με το ημερολόγιο πληρωμών ώστε να επαληθευτούν τα έξοδα, ο έλεγχος των συγκεκριμένων λογαριασμών εξόδων όπου παρουσιάζουν αυξημένη πιθανότητα αλλοίωσης (διαφήμιση, τυποποίηση αγαθών) και η εξέταση των σημαντικών κονδυλίων που δεν εκπίπτουν σύμφωνα με την νομοθεσία, εάν έχουν συμπεριληφθεί στην φορολογική αναμόρφωση των αποτελεσμάτων για να υπολογιστεί ο φόρος εισοδήματος. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013,2017)

4.3.10 Έλεγχος αμοιβών και εξόδων προσωπικού

Οι αμοιβές του προσωπικού είναι η σημαντικότερη δαπάνη στις περισσότερες εταιρίες και το ύψος της μισθοδοσίας προσεγγίζεται από την εργατική νομοθεσία, την ασφαλιστική και την φορολογική. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Οι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των αμοιβών και εξόδων προσωπικού είναι η σωστή λειτουργία του τμήματος του προσωπικού, η σωστή σύνταξη των μισθοδοτικών

καταστάσεων, η σωστή και η εμπρόθεσμη καταβολή μέσα των υποχρεώσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία και το δημόσιο. Επίσης, άλλοι σκοποί του εσωτερικού ελέγχου των αμοιβών είναι ο περιορισμός των κινδύνων που διακατέχονται οι σχετικοί λογαριασμοί, η συμμόρφωση της επιχείρησης με την ασφαλιστική και την φορολογική ισχύουσα νομοθεσία σχετικά με τις αμοιβές του προσωπικού. Ακόμα, σημαντικοί στόχοι του εσωτερικού ελέγχου των αμοιβών είναι η σωστή εφαρμογή των εργατικών συμβάσεων, η καταχώρηση όλων των αμοιβών καθώς και αυτών που είναι συνδεδεμένες με τις αμοιβές. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Λουμιώτης, 2010, Βελέντζας, Κάρταλης και Μπρόνη, 2013, Παπάς, 1999)

Οι διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των αμοιβών και εξόδων προσωπικού είναι η εξέταση ως προς την ύπαρξη έγκρισης της πρόσληψης του προσωπικού, η διερεύνηση των απαραίτητων δικαιολογητικών για την καταβολή επιδομάτων (π.χ. οικογενειακό επίδομα, επιστημονικό επίδομα), ο έλεγχος της εξόφλησης μισθού μέσω τραπεζικού λογαριασμού και η σωστή λογιστική παρακολούθηση των συγκεκριμένων λογαριασμών. Επίσης, ο έλεγχος ως προς την μισθοδοσία των υπαλλήλων για θέματα όπως οι αποδοχές, οι υπερωρίες, οι κρατήσεις, οι εργοδοτικές εισφορές, τον φόρο μισθωτών υπηρεσιών και ο έλεγχος εάν εφαρμόζεται η ισχύουσα εργατική, ασφαλιστική, φορολογική νομοθεσία είναι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου των αμοιβών προσωπικού. (Λουμιώτης, 2010, Παπάς, 1999, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Βελέντζας, Κάρταλης και Μπρόνη, 2013)

Άλλες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου των αμοιβών προσωπικού είναι η εξέταση της συσχέτισης της μισθολογικής κατάστασης με τα λογιστικά άρθρα της μισθοδοσίας, ο έλεγχος της έγκαιρης πληρωμής των ασφαλιστικών εισφορών, των φόρων μισθωτών υπηρεσιών καθώς και η διαπίστωση ότι η μισθοδοσία καταρτίζεται από υπάλληλο που είναι ανεξάρτητος από τα καθήκοντα του ελέγχου της μισθοδοσίας ή από τα καθήκοντα του ελέγχου πληρωμών της. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, 2017, Παπάς, 1999)

4.4 Αποτελεσματικότητα εσωτερικού ελέγχου με βάση τα συστήματα ERP

4.4.1 Έννοια του πληροφοριακού συστήματος

Το πληροφοριακό σύστημα είναι ένα σύνολο αλληλοσχετιζόμενων στοιχείων ώστε να ληφθούν αποφάσεις και να ελεγχθεί η εταιρία όπου τα αλληλοσχετιζόμενα στοιχεία συλλέγονται, επεξεργάζονται, αποθηκεύονται και τέλος έχουμε τις χρήσιμες πληροφορίες για την εταιρία. Ακόμη, το πληροφοριακό σύστημα είναι ένα εργαλείο όπου συνεργάζονται αρμονικά το ανθρώπινο δυναμικό, τα δεδομένα, οι διαδικασίες και οι πληροφορίες. (Παπουτσή και Γιαννακόπουλος, 2003, Laudon & Laudon, 2007)

Ένας άλλος ορισμός του πληροφοριακού συστήματος είναι ότι αποτελείται από ένα σύνολο οργανωμένων διαδικασιών όπου εφαρμόζεται για να παρέχει πληροφορίες για την λήψη αποφάσεων και τον έλεγχο της οικονομικής οντότητας. (Κύρκος, 2015, Lucas, 1993)

Σύμφωνα με τους Πολλάλης και Βοζίκης (2012) ορίζουν το πληροφοριακό σύστημα ως το σύστημα όπου περιλαμβάνεται από ανθρώπους, διαδικασίες και εξοπλισμό, όπου μέσα από αυτά φυλάσσονται, επεξεργάζονται, αποθηκεύονται και διαχέονται οι χρήσιμες πληροφορίες για την αποτελεσματικότητα των σκοπών της εταιρίας και για την αποδοτική συνεργασία των διαφόρων υποσυστημάτων.

Ο σκοπός του πληροφοριακού συστήματος είναι ο έλεγχος και η τεκμηρίωση των διαδικασιών της εταιρίας. Πιο αναλυτικά, με βάση τις πληροφορίες του πληροφοριακού συστήματος με απώτερο στόχο να παρθούν αποφάσεις και να συμβάλουν στον έλεγχο. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Τα πληροφοριακά συστήματα είναι σημαντικά για τον εσωτερικό έλεγχο και για το πρόσωπο που διενεργεί τον εσωτερικό έλεγχο έτσι ώστε να είναι αποδοτική και αποτελεσματική η δουλειά του. Αυτό σημαίνει ότι οι ελεγκτές θα πρέπει να είναι γνώστες της τεχνολογίας και να την χρησιμοποιούν για την απόκτηση χρηματοοικονομικών στοιχείων ώστε να πραγματοποιούνται αποτελεσματικά οι έλεγχοι. (Λουμιώτης Β., Τζίφας Β., 2017)

Επίσης, τα πληροφοριακά συστήματα χρησιμεύουν στην επίτευξη της στρατηγικής της εταιρίας μέσα από την σωστή και την αποτελεσματική τους λειτουργία. Τα πληροφοριακά συστήματα συνδέονται με την σωστή λειτουργία της οικονομικής

μονάδας όπου έχει αντίκτυπο στην σπουδαιότητα των συγκεκριμένων συστημάτων. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Τα πληροφοριακά συστήματα διακρίνονται με βάση τον τρόπο επεξεργασίας, τον στόχο και τα τρία οργανωσιακά επίπεδα. Πιο αναλυτικά, τα πληροφοριακά συστήματα με βάση τον τρόπο επεξεργασίας έχει τις εξής υποκατηγορίες: το συστήματα επεξεργασίας κατά δεσμίδες (batch) όπου οι συναλλαγές επεξεργάζονται σε δεσμίδες, τα συστήματα επεξεργασίας κατά δεσμίδες σε απευθείας σύνδεση (on line batch) όπου συλλέγονται απευθείας σύνδεση αλλά επεξεργάζονται περιοδικά σε δεσμίδες και τέλος τα συστήματα σε απευθείας σύνδεση πραγματικού χρόνου (on line real time) όπου συλλέγονται και επεξεργάζονται σε πραγματικό χρόνο. (Γκίνογλου, Ταχυνάκης, Πρωτόγερος, 2004)

Με βάση το κριτήριο των στόχων στα πληροφοριακά συστήματα διακρίνονται σε συστήματα επεξεργασίας συναλλαγών (Transaction Processing Systems-TPS) όπου αποσκοπούν στην επεξεργασία των συναλλαγών, σε συστήματα στήριξης αποφάσεων (Decision Support Systems-DSS) όπου αποσκοπούν στην στήριξη των διευθυντικών αποφάσεων και τέλος σε ειδικευμένα συστήματα (Expert Systems) όπου βοηθούν τα διευθυντικά στελέχη στη διάγνωση ή την επίλυση προβλημάτων. (Γκίνογλου, Ταχυνάκης, Πρωτόγερος, 2004)

Το τελευταίο κριτήριο για την κατηγοριοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων είναι τα τρία οργανωσιακά επίπεδα. Όπου αποτελούνται από στρατηγικό επίπεδο όπου χρησιμοποιεί τα συστήματα υποστήριξης διοίκησης (Executive Support Systems-ESS), από το διοικητικό επίπεδο όπου χρησιμοποιεί τα πληροφοριακά συστήματα διοίκησης (Management Information Systems-MIS), από τα συστήματα υποστήριξης αποφάσεων (Decision Support Systems-DSS) και από το εκτελεστικό επίπεδο όπου χρησιμοποιούνται τα συστήματα επεξεργασίας συναλλαγών (Transaction Processing Systems-TPS). (Davenport, 2000, Hitt et al, 2002, Kumar, 2001, Malone et al, 1999, O'Leary, 2000)

Σύμφωνα με τους Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013) το κάθε πληροφοριακό σύστημα διακατέχεται από υποσυστήματα, τα σημαντικότερα υποσυστήματα είναι το λειτουργικό, το πληροφοριακό και το διοικητικό υποσύστημα. Το καθένα από τα παραπάνω έχει

διαφορετικές διαδικασίες. Το λειτουργικό υποσύστημα αποτελείται από τις βασικές λειτουργίες της επιχείρησης όπου αποκτώνται πληροφορίες και επεξεργάζονται στο επόμενο υποσύστημα το οποίο είναι το πληροφοριακό. Το πληροφοριακό υποσύστημα όπως είπαμε και παραπάνω επεξεργάζεται τις πληροφορίες και τις διαμορφώνει έτσι ώστε να μεταβιβαστούν στο διοικητικό υποσύστημα.

Το διοικητικό περιλαμβάνει όλες τις επεξεργασμένες πληροφορίες όπου προέρχονται από τα προαναφερθέντα υποσυστήματα και έχει ως αποτέλεσμα την λήψη αποφάσεων. Αν παρουσιαστεί κάποιο λάθος στα υποσυστήματα του πληροφοριακού συστήματος επηρεάζει την λειτουργία και τα υπόλοιπα υποσυστήματα, είτε άμεσα είτε έμμεσα όπου μπορεί να υπάρξουν σημαντικά προβλήματα. Για αυτό θα πρέπει να δίνεται μεγάλη προσοχή στην ασφάλεια και στην διαχείριση του κάθε υποσυστήματος. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Το κάθε πληροφοριακό σύστημα αποτελείται από τα συστατικά του μέρη. Ένα από τα βασικότερα συστατικά μέρη είναι οι άνθρωποι οι οποίοι χρησιμοποιούν τις πληροφορίες για την λήψη αποφάσεων. Επίσης, οι άνθρωποι αναφέρονται ως ο σημαντικότερος παράγοντας για την πραγματοποίηση του πληροφοριακού συστήματος αφού είναι ο χρήστης. Ένα άλλο συστατικό μέρος είναι οι διαδικασίες που αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές ώστε να καθορίζονται οι τρόποι που θα ενεργήσουν οι άνθρωποι σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Αυτές οι διαδικασίες βοηθούν τον αρμόδιο άνθρωπο να λάβει την χρήσιμη πληροφορία στην κατάλληλη στιγμή και να ορίσει τους τρόπους που θα επεξεργαστούν οι πληροφορίες. (Πολλάλης και Βοζίκη, 2012)

Εκτός από τα προαναφερθέντα συστατικά μέρη υπάρχουν και άλλα βασικά συστατικά μέρη όπως ο εξοπλισμός ή τα μέσα (Software-Hardware) όπου χρησιμεύουν στην φύλαξη, στην διακίνηση και στην επεξεργασία πληροφοριών καθώς και η βάση δεδομένων η οποία είναι η πρώτη ύλη όπου θα πρέπει να επεξεργαστεί σε πληροφορία με την βοήθεια λογισμικού το οποίο επικαλείται ως «σύστημα διαχείρισης βάσεων δεδομένων». Ακόμη ένα συστατικό μέρος του πληροφοριακού συστήματος είναι η τεκμηρίωση όπου αποτελείται από εγχειρίδια, φόρμες και από άλλα είδη γραπτής πληροφορίας έτσι ώστε να οριστεί η χρήση και η λειτουργία του συστήματος. (Πολλάλης και Βοζίκη, 2012)

Τα πληροφοριακά συστήματα χρησιμοποιούν τα δεδομένα της επιχείρησης και τις πληροφορίες από εξωτερικές πηγές ώστε να έχουν τις πληροφορίες που είναι χρήσιμες για την λήψη αποφάσεων σχετικά με τους στόχους που θέλει να επιτύχει η οικονομική οντότητα. (Παπαστάθης,2014)

4.4.2 Συστήματα Προγραμματισμού Επιχειρησιακών Πόρων (Enterprise Resource Planning-ERP)

Οι Salmeron and Lopez (2010) παρουσιάζουν τα συστήματα ERP ως μια «σουίτα» ολοκληρωμένων εφαρμογών λογισμικού όπου σκοπό έχουν την διαχείριση των συναλλαγών. Εφαρμόζοντας τα συστήματα ERP στις διαδικασίες της επιχείρησης με χρήση μιας βάσης δεδομένων, με συγκεκριμένες διαδικασίες και με ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ των τμημάτων της επιχείρησης.

Ένας άλλος ορισμός των συστημάτων ERP είναι ότι αναφέρεται ως μια ακολουθία από υλοποιήσιμα πακέτα εφαρμογών όπου χρησιμοποιούνται σε όλες τις λειτουργίες της επιχείρησης. Παράλληλα έχει πληροφοριακές λύσεις για την αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη διαχείριση των πόρων. Το σύστημα αυτό λειτουργεί οργανωμένα ως ένα ενιαίο σύνολο με βάση τις πληροφορίες του περιβάλλον του. (Πολλάλης και Βοζίκη,2012)

Σύμφωνα με τους Gelinas & Dull & Wheeler (2015) ορίζουν το ERP ως ένα ολοκληρωμένο λογισμικό όπου προσθέτονται οι βασικές επιχειρηματικές και διοικητικές διαδικασίες έτσι ώστε να αποκτάται μια πλήρη εικόνα για την επιχείρηση, για τα οικονομικά στοιχεία της, για το ανθρώπινο δυναμικό της και για την παραγωγή της.

Μια τελευταία προσέγγιση στον ορισμό των συστημάτων των ERP είναι η προσέγγιση τους ως ένα σύστημα διοίκησης επιχειρήσεων όπου παρέχει ολοκληρωμένα σύνολα λογισμικού. Τα ολοκληρωμένα σύνολα λογισμικού χρησιμοποιούνται στην αποτελεσματική ενσωμάτωση ώστε όλες οι διαδικασίες να ενσωματωθούν σε μια επιχείρηση. (Boykin, 2001, Chen, 2001, Yen et al., 2002)

Τα συστήματα ERP χρησιμεύουν ως εργαλεία για τον εσωτερικό έλεγχο τα οποία είναι χρήσιμα εργαλεία για τις καθημερινές εργασίες της οικονομικής οντότητας όπου

περιέχουν μια σειρά λειτουργιών όπου κάθε λειτουργία αλληλοεπιδρά με τις άλλες και περιλαμβάνουν πληροφορίες που είναι αποθηκευμένες στην βάση δεδομένων. (Φιτσιλής, 2015)

Ο σκοπός ενός συστήματος προγραμματισμού επιχειρησιακών πόρων (Enterprise Resource Planning-ERP) είναι η διευκόλυνση της ροής των πληροφοριών όλων των λειτουργιών της επιχείρησης στα πλαίσια της οργάνωσης. ([Shehab et al., 2004](#))

Καλό θα ήταν να αναφερθούμε στην χρησιμότητα των συστημάτων προγραμματισμού επιχειρησιακών πόρων (ERP) όπου σύμφωνα με τους Shehab et al. (2004) αναφέρουν ότι αρχικά χρησιμοποιούνταν από βιομηχανίες. Έπειτα τα συστήματα ERP επεκτάθηκαν στους τομείς της χρηματοοικονομικής, της υγειονομικής περίθαλψης, των ξενοδοχειακών αλυσίδων, της εκπαίδευσης, των ασφαλιστικών εταιριών, των επικοινωνιών και των λιανικών πωλήσεων.

Σήμερα, τα συγκεκριμένα συστήματα παίζουν σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της επιχείρησης. Επίσης, τα συστήματα ERP διασυνδέουν μια επιχείρηση με άλλες από την οπτική γωνία της διαδικτυακής οικονομίας ώστε να δημιουργηθεί το ηλεκτρονικό εμπόριο «business to business». (Boykin, 2001)

Εν συνεχεία υπάρχουν διάφοροι λόγοι για την διαρκή ανάπτυξη των συστημάτων ERP όπως τα συγκεκριμένα συστήματα βελτιώνουν συνεχώς, τις δυνατότητες τους για νέες λειτουργίες της επιχείρησης (διαχείριση παραγγελιών, αποθήκευση δεδομένων, αυτοματοποίηση των πωλήσεων κλπ.). Ένας άλλος λόγος είναι ότι οι κατασκευαστές των συστημάτων ERP επεκτείνουν τα συστήματα σε διαδικτυακές εφαρμογές. Έτσι, οδηγούμαστε σε γρηγορότερη πληροφόρηση και οι πελάτες επιθυμούν τα συστήματα ERP με διαδικτυακή υποστήριξη. Ένας τρίτος λόγος διαρκούς ανάπτυξης των ERP είναι ότι με την δημιουργία του ηλεκτρονικού εμπορίου αυξάνεται η ζήτηση των συστημάτων με διαδικτυακή υποστήριξη. Τέλος, τα συστήματα ERP δεν είναι διαδεδομένα ευρέως ενώ σε άλλες αγορές είναι ανύπαρκτα. (Shehab et al., 2004)

Τα συστήματα ERP είναι χρήσιμα εργαλεία για τον εσωτερικό έλεγχο. Επίσης, τα συστήματα ERP χρησιμεύουν ως εργαλεία για τις καθημερινές εργασίες της εταιρίας και αποτελούνται από διάφορες λειτουργίες όπου ανταλλάσσονται πληροφορίες μεταξύ των

τμημάτων της επιχείρησης και οι πληροφορίες αυτές φυλάσσονται σε μια βάση δεδομένων. (Φιτσιλής, 2015)

4.4.3 Πλεονεκτήματα ERP (Επιχειρησιακά συστήματα σχεδιασμού ενδοεπιχειρησιακών πόρων)

Σύμφωνα με τον Bradford (2008) όπου αναφέρεται στα πλεονεκτήματα των συστημάτων του ERP, τα οποία χρησιμεύουν στην πρόληψη λαθών αφού περιέχουν απλοποιημένη διαδικασία διόρθωσης τους. Κατά συνέπεια, αν εντοπιστεί λάθος θα επεξεργαστεί και θα αποθηκευτεί στο σύστημα ώστε να υπάρχει πρόσβαση σε κάθε τμήμα για την διόρθωση που έγινε ως πρόσθετη πληροφορία.

Οι Shang and Seddon (2002) στην έρευνα τους έχουν κατηγοριοποιήσει τα οφέλη των συστημάτων ERP σε πέντε κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αναφέρεται στα επιχειρησιακά οφέλη όπου είναι η αυτοματοποίηση των καθημερινών εργασιών έτσι μειώνεται το ανθρώπινο δυναμικό για τις συγκεκριμένες εργασίες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους, την αύξηση της παραγωγικότητας και την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών.

Η δεύτερη κατηγορία για τα οφέλη των συγκεκριμένων συστημάτων είναι τα οφέλη διαχείρισης. Τα οφέλη διαχείρισης αποτελούνται από πληροφορίες της βάσης δεδομένων. Έτσι, με την συγκεκριμένη κατηγορία επιτυγχάνεται η έγκυρη ενημέρωση δηλαδή, παρέχονται στην εταιρία πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο ώστε η οικονομική οντότητα να έχει τον έλεγχο όλων των εργασιών της. (Shang and Seddon, 2002)

Η τρίτη στην κατάταξη είναι τα στρατηγικά οφέλη τα οποία αναφέρονται στην εσωτερική και εξωτερική ολοκλήρωση των συστημάτων ERP. Η συγκεκριμένη κατηγορία αποσκοπεί στην προώθηση νέων συμμαχιών, στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην ελάττωση του κόστους και στην βελτίωση της καινοτομίας. (Shang and Seddon, 2002)

Μια άλλη κατηγορία είναι τα οργανωτικά οφέλη όπου προέρχονται από την ολοκλήρωση των διαδικασιών σε προσαρμογή όλων των διατμηματικών διαδικασιών. Επίσης, τα συστήματα ERP βοηθούν στην εσωτερική επικοινωνία των τμημάτων και

κατ' επέκταση στην οργάνωση ενός κοινού οράματος και στην αύξηση των κινήτρων για τους εργαζομένους. (Shang and Seddon, 2002)

Τελευταία κατηγορία σύμφωνα με τους Shang and Seddon (2002) αποτελείται από τα τεχνολογικά οφέλη όπου προέρχονται από την ολοκληρωμένη αρχιτεκτονική ενός συστήματος ERP. Έτσι, τα συγκεκριμένα οφέλη έχουν ως αποτέλεσμα στην ελάττωση του κόστους συντήρησης και τις ανεξάρτητες εφαρμογές έτσι ώστε να υπάρχει μια πιο ευέλικτη διαδικασία για την εισαγωγή νέων εφαρμογών.

Μια άλλη προσέγγιση στα πλεονεκτήματα των συστημάτων ERP είναι ότι δημιουργούνται πολλές ευκαιρίες για την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας. Πιο αναλυτικά, υπάρχει καλύτερος συντονισμός στις εμπορικές και στις παραγωγικές λειτουργίες της επιχείρησης. Με αποτέλεσμα, να παραδίδονται γρηγορότερα τα προϊόντα στους πελάτες και να αποφεύγεται η άσκοπη υπερωρία. Επίσης, καταργούνται η εισαγωγή ίδιων δεδομένων πολλές φορές σε ενοποιημένο συστήματα των λειτουργιών εμπορίας και παρακολουθούνται οι λειτουργίες της εταιρίας από ένα μοναδικό σύστημα. (Τατσιόπουλος και Χατζηγιαννάκης, 2008)

Αλλά πλεονεκτήματα των συστημάτων ERP είναι τα ακόλουθα όπως η ελαχιστοποίηση των εξόδων για τις λειτουργίες της μηχανογραφικής υποστήριξης της εταιρίας, ο καλύτερος προγραμματισμός και η καλύτερη χρήση των πόρων της επιχείρησης καθώς και ο έλεγχος των εργασιών της επιχείρησης. Επίσης, τα συστήματα ERP παρέχουν γρηγορότερες διαδικασίες για τις εργασίες ρουτίνας μέσα από την αυτοματοποίηση των διαδικασιών και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση παραγωγικότητας. Επιπλέον, έχουμε εξοικονόμηση χρόνου των στελεχών διοίκησης αφού ενημερώνονται έγκαιρα όπου βοηθάει στην λήψη αποφάσεων ως προς την ταχύτητα, την ποιότητα και την αποδοτικότητα των αποφάσεων που λαμβάνονται. (Τατσιόπουλος και Χατζηγιαννάκης, 2008)

Υπάρχουν και άλλα πλεονεκτήματα που δεν έχουν αναφερθεί παραπάνω όπως η καλύτερη εξυπηρέτηση πελατών αφού τα συστήματα ERP παρέχουν ακρίβεια και συνέπεια στον χρόνο που θα παραδοθούν τα προϊόντα ή υπηρεσίες ώστε να βελτιωθεί η εικόνα της οικονομικής οντότητας. Βοηθούν επίσης, στην προσαρμογή της εταιρίας ως προς τις μεταβολές της και τις μεταβολές των προτεραιοτήτων των πελατών. Αυτό είναι εφικτό μέσα από ένα ευέλικτο σύστημα αναπροσαρμογής των προγραμμάτων και των

παραγγελιών. Επιπλέον, βοηθάει στην καλύτερη επικοινωνία και την συνεργασία μεταξύ των διαφόρων τμημάτων της οικονομικής οντότητας. Τέλος, τα συστήματα ERP παρέχουν την δυνατότητα για τον επανασχεδιασμό των υφιστάμενων διαδικασιών και του επαναπροσδιορισμού των στόχων της εταιρίας. Ακόμα τα συστήματα ERP παρέχουν ένα χρήσιμο εργαλείο για να προσδιοριστεί νέο πελατολόγιο και περιλαμβάνουν την κατάλληλη υποδομή για το ηλεκτρονικό εμπόριο. (Τατσιόπουλος και Χατζηγιαννάκης, 2008)

4.4.4 Σχέση εσωτερικού ελέγχου και συστημάτων ERP

Η χρήση των υπολογιστών στην επεξεργασία δεδομένων από τις επιχειρήσεις έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια και έχει μεγάλη εφαρμογή στις λογιστικές εργασίες. Ο υπολογιστής βοηθάει στην επεξεργασία δεδομένων και μας παρέχει χρήσιμες πληροφορίες. Οι επιχειρήσεις μπορούν να έχουν ένα μηχανογραφημένο λογιστικό κύκλωμα με βάση τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Το λογιστικό κύκλωμα παρέχεται με την χρήση κάποιου πληροφοριακού συστήματος. Μια άλλη χρήση του πληροφοριακού συστήματος είναι όταν ο εσωτερικός ελεγκτής αποκτά μια εικόνα της επιχείρησης και μπορεί να δώσει λύση στα διάφορα ζητήματα.

Μια επιχείρηση χρειάζεται να διαθέσει σημαντικούς πόρους για την πρόληψη από τα λάθη, τις απάτες και την διασφάλιση ότι οι συγκεκριμένες πληροφορίες των πληροφοριακών συστημάτων είναι έγκυρες, αξιόπιστες καθώς και τα πληροφοριακά συστήματα λειτουργούν με βάση τον σχεδιασμό τους. (Soltani, 2007)

Μετά από τον αυξανόμενο αριθμό σκανδάλων παγκοσμίως η σπουδαιότητα του εσωτερικού ελέγχου και η ασφάλεια των χρήσιμων πληροφοριών για την εταιρία αυξήθηκε έτσι ώστε οι επιχειρήσεις να αποδεχτούν τα πληροφοριακά συστήματα για να βελτιώσουν τις λειτουργίες τους. (Chang et al., 2014)

Καλό θα ήταν να αναφερθούμε στον ορισμό του ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων. Σύμφωνα με τους Καραγιώργος και Πετρίδης (2015) ορίζουν τον έλεγχο πληροφοριακών συστημάτων ως ένα ιδιαίτερο κλάδο της ελεγκτικής. Συγκεκριμένα, αποτελείται από το πληροφοριακό σύστημα όπου περιέχει πέντε στοιχεία όπως το ανθρώπινο δυναμικό, το υλικό, το λογισμικό, τα δεδομένα και τις διαδικασίες. Τα

προαναφερθέντα στοιχεία έχουν ως σκοπό την παραγωγή και την διαχείριση πληροφοριών.

Επίσης, ο έλεγχος πληροφοριακού συστήματος αναφέρεται στην αξιολόγηση των ελέγχων με την βοήθεια της πληροφοριακής τεχνολογίας. Πιο αναλυτικά, πρόκειται για την διαδικασία αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων ώστε να εξακριβωθεί αν τα πληροφοριακά συστήματα μπορούν να εγγυηθούν για την ασφάλεια των στοιχείων του ενεργητικού και για την ασφάλεια των δεδομένων ως προς την ακεραιότητα τους. Ακόμη, ο έλεγχος πληροφοριακών συστημάτων αναφέρεται στην αποτελεσματική τους λειτουργία ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της οικονομικής οντότητας και η αποδοτική διαχείριση της κατανάλωσης των πόρων της. (Ζαχαριάδου, 2017)

Ο παραπάνω ορισμός περιλαμβάνει κάποιες βασικές έννοιες όπου πρέπει να αναλυθούν για να κατανοήσουμε καλύτερα την έννοια του ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων. Με τον όρο διαφύλαξη των στοιχείων ενεργητικού εννοούμε το ενεργητικό που περιέχει το υλικό, το λογισμικό, τα αρχεία δεδομένων, τις κτιριακές εγκαταστάσεις, το συμπληρωματικό εξοπλισμό και το ανθρώπινο δυναμικό. Όπως είναι κατανοητό η διαφύλαξη των στοιχείων ενεργητικού συσχετίζεται με την προστασία των περιουσιακών στοιχείων από βλάβες, καταστροφές ή κλοπές. (Δημητριάδης, 1998)

Ένας άλλος βασικός όρος που χρησιμοποιείται στον ορισμό του ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων είναι η διαφύλαξη της ακεραιότητας των δεδομένων. Η συγκεκριμένη βασική έννοια αναφέρεται σε ιδιότητες όπου διακατέχονται τα πληροφοριακά συστήματα (σαφήνεια, πληρότητα, ακρίβεια, αξιοπιστία) ώστε να διατηρήσει τις ιδιότητες αυτές στο ακέραιο. Το κέρδος της ύπαρξης των παραπάνω ιδιοτήτων πρέπει να καλύπτει το κόστος τους και το υπερβαίνει. (Δημητριάδης, 1998)

Ο όρος της αποτελεσματικής λειτουργίας των πληροφοριακών συστημάτων αναφέρεται στην διαπίστωση ότι το πληροφοριακό σύστημα είναι αποτελεσματικό όπου η διαπίστωση αυτή γίνεται κατά την διάρκεια του σχεδιασμού του. Όταν αναφερόμαστε στην αποτελεσματικότητα του συστήματος εννοείται η επίτευξη των στόχων του. (Δημητριάδης, 1998)

Επίσης, ο ορισμός της αποδοτικής κατανάλωσης συσχετίζεται με ένα αποδοτικό σύστημα όπου βγάζει εις πέρας τους στόχους του με την ελάχιστη χρησιμοποίηση των

εισροών (χρήματα, εργασία, χρόνο λειτουργίας των στοιχείων του συστήματος). (Δημητριάδης, 1998)

Ο σκοπός του ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων είναι η αξιολόγηση τους έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες είναι έγκαιρες, ασφαλείς και αξιόπιστες. Ένας άλλος σκοπός είναι η διαπίστωση ότι τηρούνται οι σχετικοί κανόνες, νόμοι και η βελτιστοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων. Επίσης, ο έλεγχος των πληροφοριακών συστημάτων αποσκοπεί στην ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων και στην πρόληψη των συστημάτων από κάθε είδους κινδύνων. Τέλος, ο έλεγχος των πληροφοριακών συστημάτων αποσκοπεί στην ακεραιότητα των δεδομένων και των πληροφοριακών συστημάτων. (Κυριαζόγλου, 2001)

Ο έλεγχος των συστημάτων της επιχείρησης συσχετίζεται με την ασφάλεια των αρχείων της επιχείρησης και την εγκυρότητα των πληροφοριών των πληροφοριακών συστημάτων. Έτσι, τα είδη ελέγχου χωρίζονται σε δύο κατηγορίες στους γενικούς ελέγχους και τους ελέγχους εφαρμογών. Οι γενικοί έλεγχοι αποτελούνται από την εφαρμογή τους σε όλη την επιχείρηση, όπου εξετάζεται η επάρκεια του συστήματος ελέγχου, η ασφάλεια των αρχείων της οικονομικής οντότητας, η ασφάλεια και η χρήση των προγραμμάτων των υπολογιστών. (Laudon & Laudon, 2009, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013, Champlain Jack J., 2005)

Οι γενικοί έλεγχοι αποτελούνται από υποκατηγορίες αφού όπως έχουμε πει παραπάνω είναι ένα σύστημα εξέτασης ολόκληρου του πληροφοριακού συστήματος. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013) Αναλυτικότερα, οι γενικοί έλεγχοι περιέχουν τους ελέγχους του λογισμικού όπου εξετάζεται η χρήση του λογισμικού συστήματος ώστε να μην υπάρξει μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση στο σύστημα λογισμικού, στο λογισμικό του συστήματος και στα προγράμματα των υπολογιστών. Μια άλλη υποκατηγορία των γενικών ελέγχων είναι οι έλεγχοι υλικού όπου διαβεβαιώνουν την ασφάλεια του υλικού των υπολογιστών και βρίσκουν τις δυσλειτουργίες του εξοπλισμού. (Ζαχαριάδου, 2017)

Στη συνέχεια, υπάρχουν άλλες τέσσερις υποκατηγορίες των γενικών ελέγχων. Όπως, οι έλεγχοι λειτουργίας υπολογιστών οι οποίοι διασφαλίζουν ότι εφαρμόζονται σωστά οι προγραμματισμένες διαδικασίες και η επεξεργασία των δεδομένων. Ακόμη, οι έλεγχοι ασφάλειας δεδομένων περιλαμβάνονται στους γενικούς ελέγχους όπου εξακριβώνεται ότι τα αρχεία της επιχείρησης που αποθηκεύονται σε δίσκους δεν τα

κατέχουν μη εξουσιοδοτημένα άτομα. Επίσης, στους ελέγχους υλοποίησης ελέγχεται η διαδικασία ανάπτυξης των συστημάτων έτσι ώστε να εξακριβωθεί ότι η διαδικασία είναι σωστή ως προς την διαχείριση και τον έλεγχο. Η τελευταία υποκατηγορία των γενικών ελέγχων είναι οι διαχειριστικοί έλεγχοι όπου διασφαλίζουν ότι οι γενικοί και οι έλεγχοι εφαρμογής πραγματοποιούνται σωστά. (Ζαχαριάδου, 2017)

Ο διοικητικός έλεγχος συσχετίζεται με την αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης. Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία όπως ο σχεδιασμός των γενικών μακροχρόνιων σχεδίων όπου ορίζεται το πλαίσιο για τον διοικητικό έλεγχο καθώς επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότητα του και ο σχεδιασμός σχεδίων για την μελλοντική ανάπτυξη των εφαρμογών. Ακόμη, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η προετοιμασία βραχυπρόθεσμων σχεδίων έτσι ώστε να συντονίζονται τα δεδομένα κατά την επεξεργασία τους σε ομάδες, να καταμερίζονται οι ευθύνες, να γίνονται αξιολογήσεις απόδοσης σε τακτά διαστήματα και να αξιολογείται η ανάπτυξη των συστημάτων, ελέγχοντας αν έχουν επιτευχθεί οι στόχοι που έχουν τεθεί. (Νικολάου, 1999)

Ένα άλλο είδος ελέγχου πληροφοριακών συστημάτων είναι οι έλεγχοι για τον περιορισμό της φυσικής πρόσβασης σε πληροφοριακά συστήματα (physical access controls). Ο συγκεκριμένος έλεγχος αφορά τις πληροφορίες και τα δεδομένα που είναι ευαίσθητα. Έτσι, είναι αναγκαίο να υπάρχει πρόσβαση μόνο σε κατάλληλους εργαζομένους σύμφωνα με το οργανόγραμμα και την φύση των αρμοδιοτήτων τους. Γίνεται κατανοητό λοιπόν, η αναγκαιότητα της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων όπου διασφαλίζουν τόσο το hardware όσο και το software από φθορές που τυχόν μπορεί να συμβούν. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Στην διαδικασία του παραπάνω ελέγχου θα πρέπει να ελεγχθεί αν είναι επαρκής η ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων, να οριστεί αν η ανάκτηση δεδομένων είναι επαρκής και να εξεταστεί αν υπάρχουν συμβόλαια ασφαλείας για τα λειτουργικά συστήματα, του λογισμικού, των εφαρμογών και των δεδομένων. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Μια άλλη κατηγορία ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων είναι οι έλεγχοι για τον περιορισμό της λογικής πρόσβασης σε δεδομένα (logical access controls). Ο έλεγχος αυτός αναφέρεται στην λογική πρόσβαση όπου είναι η πρόσβαση σε δεδομένα του συστήματος (software and data). Δηλαδή, αφορά την πρόσβαση που αποκτά κάποιος από

την χρήση του συστήματος. Σε περίπτωση που υπάρξει πρόβλημα με την λογική πρόσβαση μπορεί να περιοριστεί, με την ύπαρξη εγκεκριμένων και μη εγκεκριμένων χρηστών με κωδικούς πρόσβασης που θα διαχωρίζονται οι χρήστες. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Μια άλλη εναλλακτική λύση είναι η συχνή αλλαγή των κωδικών όπου είναι ένα εμπόδιο για την μη διαρροή πληροφοριών. Η συγκεκριμένη λύση είναι χρήσιμη ακόμα και αν κάποιος καταφέρει εν τέλει να αποκτήσει τον κωδικό πρόσβασης αφού θα αλλάζεται συχνά και δεν θα έχει πρόσβαση. Η λογική πρόσβαση μπορεί να ελεγχθεί μέσω των μηχανών παρακολούθησης δηλαδή οι κάμερες που ελέγχουν τον χώρο με την προϋπόθεση ότι υπάρχει ένας εργαζόμενος ασφαλείας που ελέγχει το υλικό και την κατάσταση. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Υπάρχουν και επιπρόσθετα είδη ελέγχων όπου περιλαμβάνουν τους ελέγχους αποθηκευμένων δεδομένων. Πιο αναλυτικά, την διασφάλιση ότι τα αποθηκευμένα δεδομένα είναι σε αρχεία και βάσεις δεδομένων όπου ελέγχονται από κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου αφού είναι σημαντικά για την δραστηριότητα της επιχείρησης. Σε περίπτωση που υπάρξει μεταβολή θα πρέπει να παρακολουθείται ώστε να μην έχουμε παρατυπίες ή λάθη και να υπάρξουν σημαντικές απώλειες. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Έπειτα, έχουμε τους ελέγχους εφαρμογών (application controls) όπου διακρίνονται σε ελέγχους εισόδου, επεξεργασίας και εξόδου εξαρτάται από το στάδιο επεξεργασίας δεδομένων. Όταν εισέρχονται τα δεδομένα στο σύστημα θα πρέπει να ελέγχονται ως προς την εγκυρότητα τα παραστατικά, την ενημέρωση αν έχουν παραληφθεί τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες με βάση αυτά που αναγράφονται στα παραστατικά και αν εκκρεμεί παραγγελία. Κατά την επεξεργασία ο έλεγχος αποσκοπεί στην ακρίβεια των δεδομένων. Τέλος, οι έλεγχοι εξόδου αποσκοπούν στην διασφάλιση των αποτελεσμάτων των δεδομένων ότι είναι ακριβή και ότι έχουν καταμεριστεί κατάλληλα. (Δημητριάδης, 1998, Ζαχαριάδου, 2017, Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Τέλος, υπάρχουν δύο είδη που ανήκουν στις κατηγορίες ελέγχων πληροφοριακών συστημάτων όπως οι έλεγχοι συνέχειας (continuity controls) και οι έλεγχοι αποκατάστασης ζημιών (disaster recovery controls). Οι έλεγχοι συνέχειας αποτελούνται από το βασικό στοιχείο των ελέγχων backup όπου αναφέρονται σαν διαδικασίες

αντιγραφής και επαναφοράς των δεδομένων σε τακτικά χρονικά διαστήματα. Οι έλεγχοι αποκατάστασης ζημιών αναφέρονται στην ανάλυση πιθανών κινδύνων, στις διαδικασίες ασφαλείας και στον υπολογισμό του κόστους αποκατάστασης ζημιών. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Καλό θα ήταν να αναφερθούμε στην αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου και των ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων όπου είναι αναγκαία η χρήση των συστημάτων αυτών. Σύμφωνα με τον Lui (2009) πρώτα ανέπτυξε το περιβάλλον και τα χαρακτηριστικά για τον σχεδιασμό των πληροφοριακών συστημάτων όπου είναι απαραίτητα για τον έλεγχο. Έπειτα, από την παραπάνω ανάλυση πρότεινε μια προσέγγιση όπου δημιουργεί κατάλληλες προδιαγραφές για την βελτίωση του εσωτερικού ελέγχου στις οικονομικές οντότητες.

Επίσης, ο Lui (2009) αναφέρει την ολοκληρωμένη προσέγγιση για την διευκόλυνση ελέγχου ως τέσσερα χαρακτηριστικά σχεδιασμού. Πρώτα, θα πρέπει να υπάρχουν τέτοιοι συνδυασμοί ελέγχων ώστε να δημιουργούνται οι συνθήκες για να παρέχονται καλύτεροι εσωτερικοί έλεγχοι. Έπειτα, το δεύτερο χαρακτηριστικό σχεδιασμού είναι η ύπαρξη της καλής επικοινωνίας μέσα στην επιχείρηση όσον αφορά τις πληροφορίες ώστε να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα ο εσωτερικός έλεγχος. Στην συγκεκριμένη περίπτωση χρήσιμος είναι ο διάλογος με τους εξωτερικούς ελεγκτές όπου ενισχύεται η αμοιβαία αξιοπιστία και δίνονται ευκαιρίες ώστε να εντοπιστούν και να διορθωθούν οι παρατυπίες.

Ένα τρίτο χαρακτηριστικό της ολοκληρωμένης προσέγγισης για την βελτίωση του εσωτερικού ελέγχου είναι ο επανασχεδιασμός των επιχειρηματικών διαδικασιών όπου περιλαμβάνει τέσσερις πτυχές. Πιο αναλυτικά, ο επανασχεδιασμός των επιχειρηματικών διαδικασιών περιέχει τα νέα σημεία ελέγχου, ένα κοινό σημείο πρόσβασης μεταξύ επιχείρησης, πελατών και προμηθευτών. Η Τρίτη πτυχή του επανασχεδιασμού των επιχειρηματικών διαδικασιών είναι η δημιουργία σημείων ελέγχου στα οποία συσχετίζονται με τις επιχειρηματικές διαδικασίες και η τέταρτη πτυχή του είναι οι επιχειρηματικές διαδικασίες οι οποίες πρέπει να είναι σύμφωνες με το νομοθετικό πλαίσιο. Το τελευταίο χαρακτηριστικό είναι η αναβάθμιση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου με την βοήθεια της τεχνολογίας της πληροφορικής. (Lui, 2009)

Οι Gonzales et al. (2012) αναφέρουν ότι με τον έλεγχο αποκτά η επιχείρηση σημαντικά πλεονεκτήματα όπως η μείωση των λογιστικών λαθών, η οργανωτική επικοινωνία και η αύξηση της αποδοτικότητας του ελέγχου. Επίσης, σύμφωνα με τους Alles et al.(2006), Alles et al. (2008) οι συνεχείς μελέτες που έχουν γίνει συμπεραίνουν ότι ο έλεγχος και η παρακολούθηση ίσως βοηθούν τους ελεγκτές και τις επιχειρήσεις για να ανιχνεύσουν τις απάτες.

Τα πιο σημαντικά ερωτήματα για την λειτουργία της ελεγκτικής με την βοήθεια των πληροφοριακών συστημάτων είναι ότι οι ελεγκτές όπου πρέπει να διαθέτουν δεξιότητες έτσι ώστε να ξέρουν να χειρίζονται αποτελεσματικά τα ηλεκτρονικά ελεγκτικά τεκμήρια. Επίσης, υπάρχει η ανάγκη για εσωτερικούς ελεγκτές για το πληροφοριακό σύστημα, για την ασφάλεια των ηλεκτρονικών δεδομένων. Τέλος, υπάρχει η ανάγκη να υποστηρίξονται τα συστήματα από ειδικούς επαγγελματίες ελέγχου της πληροφορικής και να συνεργαστούν μαζί με τους οικονομικούς ελεγκτές. (Kanellou and Spathis, 2013)

Μέσα από έρευνες που πραγματοποίησαν οι Annamalai and Ramayah (2011) σε επιχειρήσεις στην Ινδία διαπίστωσαν ότι τα συστήματα ERP βοηθούν σημαντικά στην ανάπτυξη και στην ευημερία των επιχειρήσεων.

Ένα από τα αντικείμενα που προσπαθεί ο εσωτερικός έλεγχος να καλύψει είναι η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα των λειτουργιών όπου ελέγχεται κατά πόσο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι της επιχείρησης και κατά πόσο διασφαλίζονται οι απαραίτητοι πόροι. Ένα άλλο αντικείμενο είναι η αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και τέλος, η συμμόρφωση με τους νόμους και τους κανόνες. Έτσι, συσχετίζεται ο εσωτερικός έλεγχος με τα πληροφοριακά συστήματα ERP. (Bradford, 2008)

Έπειτα, οι Elbardan et al. (2015), Abdolmohammadi and Boss (2010), Peter et al. (2008) αναφέρουν στην σημαντικότητα του έργου των εσωτερικών ελεγκτών και στην πολυπλοκότητα των συστημάτων ERP όπου έχουν ως αποτέλεσμα το κόστος του εσωτερικού ελέγχου το οποίο έχει γίνει αναπόφευκτο στο πλαίσιο της σωστής εταιρικής διακυβέρνησης.

Ο Madani (2009, p.514) υποστηρίζει ότι «Το σύστημα ERP με τους ολοκληρωμένους, ενσωματωμένους ελέγχους του καθίσταται μια ικανή τεχνολογία για

τους εσωτερικούς ελεγκτές για την υποστήριξη αποτελεσματικών ελέγχων στις λειτουργίες και παρέχει τη διασφάλιση αξιοπιστων πληροφοριών συναλλαγής, συνάδει δε με τους στόχους και τους σκοπούς του οργανισμού». Σύμφωνα με τους Marques et al. (2013) αναφέρονται ότι θα πρέπει να ενσωματωθεί ο εσωτερικός έλεγχος στο σύστημα ERP έτσι θα είναι ευκολότερη η παρακολούθηση των φάσεων των συναλλαγών για να υπάρχουν λύσεις, σωστή παρακολούθηση και έλεγχο των συναλλαγών με την συνεισφορά των συστημάτων ERP.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να αναγνωρίζουν τους κινδύνους των συστημάτων έτσι ώστε να μπορούν να σχεδιάσουν και να εκτελέσουν το έργο τους που πρέπει να φέρουν εις πέρας με ασφάλεια. (Elbardan et al., 2015) Τέλος, οι έλεγχοι που διενεργούνται με την βοήθεια των πληροφοριακών συστημάτων επιτυγχάνουν την αποτελεσματική διαχείριση των πόρων και την μείωση του κινδύνου της οικονομικής οντότητας όπου είναι η κατευθυντήρια γραμμή της ελεγκτικής των πληροφοριακών συστημάτων. (Cordella, 2006)

4.4.5 Διαδικασίες ελέγχου πληροφοριακών συστημάτων

Η διαδικασία του ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων αναφέρεται ως «κύκλος ζωής ελέγχου πληροφορικής τεχνολογίας» όπου σύμφωνα με τους Hunton, Bryant, Bagranoff (2004) περιλαμβάνει τον σχεδιασμό, τον προσδιορισμό κινδύνων, την ανάπτυξη ελεγκτικού προγράμματος, την συλλογή δεδομένων, την διεξαγωγή συμπερασμάτων, την προετοιμασία ελεγκτικής γνώμης και την συνέχιση της διαδικασίας.

Αναλυτικότερα, ο σχεδιασμός είναι το σχέδιο δράσης του ελέγχου όπου ο ελεγκτής πρέπει να είναι γνώστης για το αντικείμενο που θα διενεργηθεί ο έλεγχος και να είναι έμπειρος με τις συγκεκριμένες λειτουργίες και τις πρακτικές του ελέγχου. Το σχέδιο δράσης του ελέγχου περιλαμβάνει τις ενέργειες ελέγχου, το χρονικό διάστημα που πρέπει να έχουν γίνει οι ενέργειες, τα οικονομικά στοιχεία και τις επιπτώσεις από τον έλεγχο. (Hunton, Bryant and Bagranoff, 2004)

Έπειτα, ο προσδιορισμός κινδύνων ορίζεται ως το σημαντικότερο σημείο της διαδικασίας ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων αφού προσδιορίζονται στοιχεία τα οποία περιέχουν σφάλματα και παρατυπίες κατά την διάρκεια ελέγχου. Επίσης, η ανάπτυξη ελεγκτικού προγράμματος περιλαμβάνει τα προγράμματα που σχεδιάζονται με βάση τις ανάγκες της οικονομικής οντότητας και η συγκεκριμένη ενέργεια θα πρέπει να περιέχει τα χαρακτηριστικά στοιχεία της. (Hunton, Bryant and Bagranoff, 2004)

Ακόμα, μια διαδικασία ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων είναι η συλλογή δεδομένων όπου ορίζεται ως «ο πυρήνας του ελεγκτικού έργου». Επίσης, η διαδικασία της συλλογής των δεδομένων βοηθάει τον ελεγκτή στην διατύπωση της γνώμης του. Τα στοιχεία θα πρέπει να είναι κατάλληλα και αποτελεσματικά για να επιτευχθούν οι στόχοι του ελέγχου. Η συλλογή των δεδομένων προέρχονται από το πληροφοριακό σύστημα ή μέσω έρευνας του ελεγκτή όπως υφίστανται στις εκθέσεις εσωτερικού ελέγχου. (Hunton, Bryant and Bagranoff, 2004)

Εκτός από τα προαναφερθέντα υπάρχει η διεξαγωγή συμπερασμάτων όπου αναφέρεται στο ποσοστό επίτευξης των στόχων και στην αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών διαδικασιών. Μια άλλη διαδικασία ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων είναι η προετοιμασία της ελεγκτικής γνώμης όπου αποτελείται από τον τρόπο με τον οποίο θα είναι οργανωμένη και δομημένη η έκθεση ελέγχου. Έτσι, η έκθεση ελέγχου θα μπορεί να γίνει αντιληπτή από την διοίκηση αλλά και από τους υπεύθυνους των συστημάτων πληροφορικής ώστε να έχουν μια ξεκάθαρη εικόνα της κατάστασης. (Hunton, Bryant and Bagranoff, 2004)

Μια ακόμη σημαντική διαδικασία ελέγχου είναι η συνέχιση της διαδικασίας η οποία αναφέρεται ως το τελευταίο στάδιο των διαδικασιών του ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων. Ακόμα, ο ελεγκτής διενεργεί προβλέψεις για τυχόν ανεπαρκείς καταστάσεις όπου μπορεί να εμφανιστούν στο μέλλον. (Hunton, Bryant and Bagranoff, 2004)

Υπάρχει και μια άλλη προσέγγιση στις διαδικασίες ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων σύμφωνα με τους Davis, Schiller and Wheeler (2011) όπου περιλαμβάνουν δύο διαδικασίες, την διαδικασία μέτρησης - αξιολόγησης του κινδύνου και την ηλεκτρονική υπογραφή - διαχείριση key. Η διαδικασία μέτρησης και αξιολόγησης του

κινδύνου (IS Risk Assessment Measurement Procedure) συσχετίζεται με τις διαδικασίες για την δημιουργία ενός μοντέλου κινδύνου έτσι ώστε να βελτιωθούν οι εκχωρημένοι πόροι. Η άλλη διαδικασία της ονομάζεται η ηλεκτρονική υπογραφή και διαχείριση key (Digital Signature and Key Management Procedure) η οποία έχει ως σκοπό την δημιουργία ενός χρήσιμου εργαλείου το οποίο θα χρησιμεύσει στην πιστοποίηση της ποιότητας των υπηρεσιών. Η πιστοποίηση της αυθεντικότητας προσφέρει αξιοπιστία και εμπιστοσύνη στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου. Η πιστοποίηση της αυθεντικότητας μπορεί να εφαρμοστεί σε πολλά επίπεδα ασφάλειας και από διαφορετικές τεχνολογίες.

4.4.6 Ασφάλεια πληροφοριακών συστημάτων

Ασφάλεια ενός πληροφοριακού συστήματος ονομάζουμε το πλαίσιο από αρχές, κανόνες και μέτρα όπου είναι χρήσιμα για την προστασία του. Βέβαια, το συγκεκριμένο ζήτημα της ασφάλειας των πληροφοριακών συστημάτων όπως γίνεται κατανοητό είναι επίκαιρο και περίπλοκο. Η ασφάλεια του πληροφοριακού συστήματος συσχετίζεται με την ασφάλεια και τον έλεγχο των πόρων του πληροφοριακού συστήματος ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι κίνδυνοι από τις υπάρχουσες απειλές. (Walters Melissa L., 2007)

Οι αρχές που διέπουν την ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων είναι η εμπιστευτικότητα, η ακεραιότητα και η διαθεσιμότητα. Πιο αναλυτικά, η εμπιστευτικότητα (confidentiality) είναι η αρχή η οποία είναι συνδεδεμένη με την ιδιωτικότητα και τη μυστικότητα. Εννοούμε ότι σε αρχεία ευαίσθητα δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση χρήστες που δεν έχουν την αυτή την αρμοδιότητα. (Κάτσικας, Γκριτζάλης Δ., Γκριτζάλης Σ., 2004)

Μια άλλη αρχή είναι η ακεραιότητα (integrity) όπου αποτελείται από την δυνατότητα αλλαγής στοιχείων των δεδομένων. Επίσης, επιτρέπεται η πρόσβαση στο σύστημα από κατάλληλους εξουσιοδοτημένους χρήστες έτσι ώστε να διασφαλίζονται τα περιεχόμενα του πληροφοριακού συστήματος. Τέλος, η αρχή της διαθεσιμότητας (availability) αναφέρεται στην δυνατότητα πρόσβασης των πληροφοριών και σε όλους

του πόρους της πληροφορικής τεχνολογίας. (Κάτσικας, Γκρίτζαλης Δ., Γκριτζάλης Σ., 2004)

Για να επιτευχθεί η ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων θα πρέπει να έχουν εντοπιστεί οι κίνδυνοι του συστήματος και να έχουν μειωθεί ή να έχουν εξαλειφθεί η οποία είναι και η επιθυμητή περίπτωση. Χρήσιμα εργαλεία στην ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων είναι η ελεγκτική των πληροφοριακών συστημάτων και ο εσωτερικός έλεγχος. Ο ρόλος της ελεγκτικής των πληροφοριακών συστημάτων συσχετίζεται με την εύρεση των αποκλίσεων από τους επιχειρηματικούς στόχους, την εύρεση των λόγων που προκάλεσαν τις αποκλίσεις και την διατύπωση μέτρων και αλλαγών που πρέπει να διενεργηθούν. (Κάτσικας, Γκρίτζαλης Δ., Γκριτζάλης Σ., 2004)

Τα πληροφοριακά συστήματα ενσωματώνονται με πληροφορίες που επεξεργάζονται με κατάλληλες διαδικασίες των πληροφοριακών συστημάτων. Άρα, η ασφάλεια των συγκεκριμένων συστημάτων συσχετίζονται με την πρόληψη και τον εντοπισμό μη εξουσιοδοτημένων ενεργειών από τους χρήστες. Πιο αναλυτικά, η ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων συνδέεται με την πρόληψη, την ανίχνευση, την αντίδραση, την προστασία και τέλος με τον έλεγχο. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Καλό θα ήταν να αναλύσουμε τα προαναφερθέντα έτσι ώστε να γίνουν περισσότερο κατανοητά. Η πρόληψη (prevention) αφορά την λήψη απαραίτητων μέτρων για την ασφάλεια του πληροφοριακού συστήματος από πιθανές φθορές. Η ανίχνευση (detection) όπου λαμβάνονται μέτρα για να εντοπιστούν παρατυπίες ή ζημιές του πληροφοριακού συστήματος. Η αντίδραση (reaction) όπου είναι μέτρα για την αποκατάσταση ενός πληροφοριακού συστήματος. Η προστασία (protection) αφορά την πρόληψη και την λύση στο ζήτημα που μπορεί να προκύψει στα πληροφοριακά συστήματα. Τέλος, αναφέρεται στον έλεγχο (audit) για να επιτευχθεί η ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων. (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013)

Σύμφωνα με τους Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013) υπάρχουν μοντέλα ασφάλειας για το πληροφοριακό σύστημα. Αυτά τα μοντέλα είναι χρήσιμα για την ανάπτυξη μηχανισμών και των μέτρων προστασίας. Τα πιο γνωστά είναι τα μοντέλο κιβωτισμού, τα μοντέλο του καταλόγου, τα μοντέλο του πίνακα, τα μοντέλο του φίλτρου και τα μοντέλο των επαλλήλων στρωμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Συμπεράσματα-Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

5.1 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με την ανάλυση της εργασίας διαπιστώνεται η σπουδαιότητα και η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας μιας επιχείρησης με την βοήθεια του εσωτερικού ελέγχου. Η χρήση του εσωτερικού ελέγχου συσχετίζεται με την διοίκηση και την διαχείριση της εταιρίας έτσι ώστε να επιτευχθούν οι εταιρικοί στόχοι και να διασφαλιστεί η εταιρία από λάθη ή παρατυπίες. Σε περίπτωση που διαπιστωθούν παρατυπίες θα προκαλέσουν στην οικονομική οντότητα ζημιές. Με βάση τις έρευνες που έχουν διενεργηθεί, γίνεται κατανοητό ότι ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στην σωστή και αποδοτική λειτουργία των επιχειρήσεων, στην σωστή διαχείριση των εταιρικών πόρων. Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στην βελτίωση των λειτουργιών της επιχείρησης ώστε να αποδίδει μεγαλύτερο όφελος στην εταιρία μέσα από την λήψη κατάλληλων αποφάσεων.

Μέσα από την βιβλιογραφική επισκόπηση παρατηρείται ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι ενήμερες για τα οφέλη που αποδίδει ο εσωτερικός έλεγχος και δεν ενσωματώνουν τον εσωτερικό έλεγχο στα τμήματα των επιχειρήσεων. Σε περίπτωση που ενημερωθεί η επιχείρηση για τον εσωτερικό έλεγχο δεν εφαρμόζεται λόγω υψηλού κόστους υλοποίησής του.

Προχωρώντας στην έρευνα διαπιστώθηκε ότι η υλοποίηση ενός αποδοτικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης χρειάζεται ο εσωτερικός ελεγκτής να

γνωρίζει τις βασικές αρχές, το ρυθμιστικό πλαίσιο καθώς και το έργο του να διέπεται από αυτές. Ασχέτως από το μέγεθος της εταιρίας ή την νομική της μορφή είναι αναγκαίο ο εσωτερικός ελεγκτής να είναι γνώστης του κώδικα δεοντολογίας και το έργο του να διακατέχεται από τα διεθνή πρότυπα επαγγελματικής εφαρμογής εσωτερικού ελέγχου. Έτσι, ο εσωτερικός ελεγκτής είναι κατοχυρωμένος ως το επάγγελμα του ώστε να μην τίθεται θέμα ότι δεν ανταποκρίθηκε αποτελεσματικά στα καθήκοντα του. Επίσης, ο εσωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να είναι γνώστης του επαγγέλματος και να έχει αποκτήσει την επαγγελματική εμπειρία ώστε να αποδίδει έγκυρες επαγγελματικές υπηρεσίες.

Εκτός από τον κώδικα δεοντολογίας και τα διεθνή πρότυπα επαγγελματικής εφαρμογής του εσωτερικού ελέγχου στο κεφάλαιο 3 έχουν αναπτυχθεί και οι βασικές έννοιες του εσωτερικού ελέγχου. Η εννοιολογική προσέγγιση του κεφαλαίου 3 είναι χρήσιμη ώστε να μπορεί ο αναγνώστης να κατανοήσει τον όλο προβληματισμό της συγκεκριμένης εργασίας ακόμα και τα συμπεράσματα.

Επιπλέον, ο εσωτερικός έλεγχος για να λειτουργεί σωστά θα πρέπει να συνδέεται αρμονικά με τις λειτουργίες της επιχείρησης ώστε να αποδίδεται η επιθυμητή ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου. Όπως έχει αναφερθεί το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου είναι ένα σπουδαίο εργαλείο για την ανίχνευση και την διαχείριση κινδύνων των επιχειρήσεων. Για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός, η κάθε επιχείρηση θα χρειαστεί ένα καλά οργανωμένο σύστημα ελέγχου. Έτσι, διασφαλίζεται η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου καθώς και η συσχέτιση του με τις οικονομικές αναφορές. Δηλαδή, όσο πιο ποιοτικό εσωτερικό έλεγχο έχουμε τόσο πιο καλές οικονομικές αναφορές θα έχουμε.

Ακόμη, ο εσωτερικός έλεγχος αποτελείται από διαφορετικές διαδικασίες ανάλογα το τμήμα της επιχείρησης που ελέγχεται. Ενδεικτικά, έχουμε έλεγχο των παγίων περιουσιακών στοιχείων, έλεγχο των αποθεμάτων, έλεγχο χρεογράφων, έλεγχο απαιτήσεων, έλεγχο διαθεσίμων, έλεγχο καθαρής θέσης, έλεγχο υποχρεώσεων, έλεγχο εσόδων, έλεγχο εξόδων, έλεγχο αμοιβών και εξόδων προσωπικού.

Εκτός από τις διαδικασίες των επιμέρους τμημάτων της επιχείρησης στο κεφάλαιο 4 αναλύεται πρωτίστως ο σχεδιασμός του εσωτερικού ελέγχου. Θα πρέπει να έχει γίνει σχεδιασμός του ελέγχου για να βοηθήσει στην αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα του ελέγχου πριν από κάθε εκτέλεση του εσωτερικού ελέγχου. Ο σχεδιασμός του εσωτερικού ελέγχου λαμβάνει υπόψη του, τις παραμέτρους όπου θα τον ειδικεύσει στα

μέτρα της επιχείρησης. Οι παράμετροι αυτοί είναι το μέγεθος και η πολυπλοκότητα των εργασιών του πελάτη, η γνώση του ελεγκτή για τον πελάτη και τον κλάδο δραστηριότητα του και η εμπειρία και η ικανότητα της ελεγκτικής ομάδας. Έπειτα, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ετήσιο πρόγραμμα με τα βήματα του ελέγχου όπου δεν θα αποκλίνει ο εσωτερικός έλεγχος για επιτευχθούν οι σκοποί για τους οποίους γίνεται ο έλεγχος.

Έπειτα, η παρούσα εργασία αναλύει την αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου με βάση τα πληροφοριακά συστήματα ERP ώστε να υπάρχει μια βάση δεδομένων που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο ελεγκτής για να έχει μια εικόνα της εταιρίας. Στο συγκεκριμένο υποκεφάλαιο αναλύεται η έννοια του πληροφοριακού συστήματος, το πληροφοριακό σύστημα ERP, τα πλεονεκτήματα των συστημάτων ERP, η σχέση του εσωτερικού ελέγχου με τα πληροφοριακά συστήματα ERP, οι διαδικασίες ελέγχου πληροφοριακών συστημάτων και η ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων. Επίσης, τα πληροφοριακά συστήματα βοηθούν στην επίτευξη του εσωτερικού ελέγχου, στην ανίχνευση παρατυπιών και επίτευξη των εταιρικών στόχων.

Εν κατακλείδι, δίνονται απαντήσεις στο πιο σημαντικό ερώτημα ποιες είναι οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου που περιλαμβάνει ανά τμήμα η επιχείρηση. Η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου συσχετίζεται με την πρόληψη για την μη εμφάνιση σφαλμάτων, με την επίτευξη επιχειρηματικών στόχων, με τον εντοπισμό απόκλιση των αποφάσεων της διοίκησης της επιχείρησης.

5.2 Περιορισμοί της εργασίας

Στην συγγραφή της παρούσας εργασίας δεν αναπτύχθηκε η ειδίκευση μιας συγκεκριμένης μορφής εταιρίας όπως ναυτιλιακής εταιρίας, ασφαλιστικής κ.λ.π. για την εφαρμογή των διαδικασιών του εσωτερικού ελέγχου στα επιμέρους τμήματα της εταιρίας. Εκτός τούτου, η εργασία περιορίστηκε στην ανάπτυξη ενός πιο γενικού πλαισίου εφαρμογής των βασικών αρχών του εσωτερικού ελέγχου και δεν ειδικεύτηκε σε μορφή ή σε μέγεθος της εταιρίας όπου διακατέχονται από ιδιαιτερότητες όπου μπορεί να διαπιστώσει ο εσωτερικός ελεγκτής κατά την διενέργεια του ελέγχου.

5.3 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Εξετάζοντας τη σχετική βιβλιογραφία για τον εσωτερικό έλεγχο που αποτελεί το κύριο αντικείμενο αυτής της ερευνητικής μου προσπάθειας, θα κατέληγα στο συμπέρασμα ότι η διαδικασία του εσωτερικού ελέγχου είναι πολύ σημαντική για την βελτίωση της οικονομικής αποτελεσματικότητας. Πιστεύω ότι θα πρέπει ο εσωτερικός έλεγχος να μελετηθεί περαιτέρω σαν κύριος μοχλός ανάπτυξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Όλες οι επιχειρήσεις πρέπει να υπόκεινται στις διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου. Με δεδομένο ότι στις μη ανεπτυγμένες χώρες οι εσωτερικοί έλεγχοι είναι ανύπαρκτοι ή ανεπαρκής θα ήταν καλό να μελετηθούν τα κενά ή τα προβλήματα που υπάρχουν. Έτσι, ώστε οι μηχανισμοί του εσωτερικού ελέγχου να βελτιωθούν για να καταστήσουν τις επιχειρήσεις επικερδής και αποτελεσματικές.

Επίσης, ένα άλλο θέμα για μελέτη μπορεί να είναι η ανάδειξη των αδυναμιών του εσωτερικού ελέγχου ώστε να επιτευχθούν πιο αποτελεσματικά οι έλεγχοι. Έτσι, οι ελεγκτές θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τέτοιου είδους προβλήματα καθώς και θα είναι υποψιασμένος για τυχόν περιορισμούς και αδυναμίες.

Μια τελευταία πρόταση για έρευνα θα μπορούσε να είναι ο εσωτερικός έλεγχος ως εργαλείο βελτίωσης της παραγωγικής διαδικασίας της εταιρίας ώστε να επιτυγχάνεται η κερδοφορία της επιχείρησης. Με απώτερο στόχο να ενσωματώνουν τον εσωτερικό έλεγχο σε υγιής εταιρίες ανεξάρτητα αν χαρακτηρίζεται η εφαρμογή του υποχρεωτική ή προαιρετική.

BIBΛIOΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αληφαντής Γ., (2016), Ελεγκτική βάσει των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων, Αθήνα: Διπλογραφία
- Αληφαντής Γ., (2018), Ελεγκτική βάσει των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων, Εκδόσεις: Διπλογραφία
- Βασιλείου Δ., Ηρειώτης Ν., Μενεξιάδης Μ., Μπάλιος Δ., (2017), Εσωτερικός έλεγχος για επιχειρήσεις και οργανισμούς, Εκδόσεις: Rosili
- Βελέντζας Γ., Κάρταλης Ν., Μπρώνη Γ., (2013), Ελεγκτική και εσωτερικός έλεγχος, Θεσσαλονίκη
- Βλάχος Χ., (2008), Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 2009, α' τόμος, πέμπτη έκδοση, Εκδόσεις: Παπαζήσης
- Γκίνογλου Δ., Ταχυνάκης Π., Πρωτόγερος Ν., (2004), Λογιστικά Πληροφοριακά Συστήματα-Μηχανογραφημένη Λογιστική, Εκδόσεις: Rosili
- Δημητριάδης Α., (1998), Ελεγκτική Συστημάτων Πληροφόρησης (EDP Auditing), Εκδόσεις: Νέων Τεχνολογιών
- Ζαχαριάδου Δ., (2017), Λογιστική-ελεγκτική και πληροφοριακά συστήματα, Θεσσαλονίκη
- Καζαντζής Χ., (2006), Ελεγκτική και Εσωτερικός έλεγχος (μια συστηματική προσέγγιση εννοιών, αρχών και προτύπων, Εκδόσεις: Business Plus
- Κάντζος Κ., (1995), Ελεγκτική: θεωρία και πρακτική, Εκδόσεις: Σταμούλης Α.Ε.
- Καραγιώργος Θ., Πετρίδης Α., (2015), Μηχανογραφημένη Λογιστική-Θεωρία και Πράξη, εκδόσεις αφοί Θ. Καραγιώργου Ο.Ε. Θεσσαλονίκη
- Καραμάνης Κ., (2008), Σύγχρονη ελεγκτική: θεωρία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα, Αθήνα: Ο.Π.Α.
- Κάτσικας Κ., Γκρίτζαλης Δ., Γκρίτζαλης Σ., (2004), Ασφάλεια Πληροφοριακών Συστημάτων, Εκδόσεις: Νέων Τεχνολογιών, Αθήνα
- Κυριαζόγλου Ι., (2001), Έλεγχος Συστημάτων Πληροφορικής, Εκδόσεις Anubis
- Κύρκος Ε., (2015), Επιχειρηματική Ευφυΐα & Εξόρυξη Δεδομένων, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, ΕΜΠ, Αθήνα

- Λουμιώτης Β., (2010), Ελεγκτική, 4 Έκδοση, Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαίδευσης Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών
- Λουμιώτης Β. και Τζίφας Β., (2017), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελεγκτικής (ΔΠΕ), ΙΕΣΟΕΛ, Αθήνα
- Μπαλής Θ., (1998), Σύγχρονη ελεγκτική: εσωτερικός έλεγχος, Αθήνα: Σταμούλης
- Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π., (2013), Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής & εσωτερικού ελέγχου: σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, Αθήνα: Διπλογραφία
- Νεγκάκης Χ. και Ταχυνάκης Π., (2017), Ελεγκτικές-εσωτερικός έλεγχος: θεωρία και εφαρμογές, Εκδόσεις: Διπλογραφία
- Νικολάου Α., (1999), Λογιστικά Πληροφοριακά Συστήματα, τόμος α΄, Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα
- Παπάς Α., (1999), Εισαγωγή στην Ελεγκτική, Εκδόσεις: Μπένου
- Παπαστάθης Π., (2003), Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος (Internal audit) στις επιχειρήσεις- οργανισμούς και η πρακτική εφαρμογή του, ά τόμος, Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση
- Παπαστάθης Π., (2014), Ο σύγχρονος εσωτερικός έλεγχος (Internal audit) και η πρακτική εφαρμογή του, Αθήνα: Ιδιωτική Έκδοση
- Παπουτσή Ι., Γιαννακόπουλος Δ., (2003), Πληροφοριακά Συστήματα Διοίκησης, Εκδόσεις: Σύγχρονη Αττική
- Πολλάλης Α. Γ., Βοζίκης Π. Α., (2012), Πληροφοριακά Συστήματα Διαχείρισης Επιχειρησιακών Πόρων-Στρατηγικές & Εφαρμογές, Εκδόσεις: Utopia, Αθήνα
- Τατσιόπουλος Η. και Χατζηγιαννάκης Δ., (2008), Επιχειρησιακή Οργάνωση με τη βοήθεια πληροφοριακών συστημάτων SAP, Εκδόσεις Παπασωτηρίου
- Τσακλάγκανος Α., (2005), Ελεγκτική, Εκδόσεις: Κυριακίδη Α.Ε.
- Φιτσιλής Π., (2015), Σύγχρονα Πληροφοριακά Συστήματα Επιχειρήσεων, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, ΕΜΠ, Αθήνα

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abbott, L.J., Daugherty, B., Parker, S., Peters, G.F., (2016), Internal Audit Quality and Financial Reporting Quality: The Joint Importance of Independence and Competence. *Journal of Accounting Research*, vol. 54, issue 1, pp. 3-40.
- Abdolmohammadi M., Boss S., (2010), Factors associated with IT audits by the internal audit function, *International Journal of Accounting Information Systems*, Vol.11, No.3, pp.140-151
- Aksoy, T., Bozkus, S., (2012), Establishment of Effective Internal Audit Function: Recommendations for Best Practice. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, vol.8, No 9, pp. 1283-1290.
- Al-Twajry, A., Brierley, J., Gwilliam, D., (2003), The Development of Internal Audit in Saudi Arabia: an Institutional Theory Perspective. *Critical Perspectives on Accounting*, vol. 14, issue 5, pp. 507-531
- Ali, A., Ahmi, A., Ahmad, W.N.W., (2018), The Current State of the Internal Audit Research: a Bibliometric Analysis.
- Alles G.M., Kogan A., Vasarhelyi A. M, (2006), Continuous monitoring of business process controls: a pilot implementation of a continuous auditing systems at Siemens, *International Journal of Accounting Information Systems*, Vol.7, pp.137-161
- Alles G.M., Kogan A., Vasarhelyi A.M, (2008), Putting continuous auditing theory into practice: lessons from two pilot implementations, *Journal of Information Systems*, Vol.22, No.2, pp.195-214
- Alzeban, A., Sawan, N., (2015), The Impact of Audit Committee Characteristics on The Implementation of Internal Audit Recommendations. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, vol. 24, pp. 61-71
- Annamalia C., Ramayah T., (2011), Enterprise resource planning (ERP) benefits survey of Indian manufacturing firms An empirical analysis of SAP versus Oracle package, *Business Process Management Journal*, Vol.17, No.3, pp.495-509
- Arena, M., Azzone, G., (2009), Identifying Organizational Drivers of Internal Audit Effectiveness. *International Journal of Auditing*, vol.13, issue 1, pp.43-60

- Ashbaugh-Skaife, H., Collins, D.W., Kinney, W.R., (2007), The Discovery and Reporting of Internal Control Deficiencies Prior to SOX-Mandated Audits. *Journal of Accounting and Economics*, vol.44, issue 1-2, pp. 166-192
- Bradford M., (2008), *Modern ERP, Select, Implement & Use Today's Advanced Business Systems*, H&M Books (ISBN: 978-0-557-01291-6)
- Boykin R.F., (2001), Enterprise resource planning software: a solution to the return material authorization problem, *Computers in Industry*, Vol.45, pp.99-109
- Champlain J., (2005), *Auditing Information System*, Wiley, UK
- Chang I-S, Yen C. D., Chang I. C., Jan D., (2014), Internal framework for a compliant ERP system, *Information & Management*, SI pp.187-205
- Chen I.J., (2001), Planning for ERP systems: analysis and future trend, *Business Process Management Journal*, Vol.7, No.5, pp.374-386
- Cheng, M., Dhaliwal, D., Zhang, Y., (2013), Does Investment Efficiency Improve After the Disclosure of Material Weaknesses in Internal Control Over Financial Reporting? *Journal of Accounting and Economics*, vol.56, issue 1, pp.1-18.
- Chevers, J., Chevers, D., Murnoe, T., (2013), The Internal Audit Process and Good Governance: Toward a Research Model. *Academy of Business Research*, vol.1, pp. 48-58.
- Christ, M., Masli, A., Sharp, N., Wood, D., (2015), Rotational Internal Audit Programs and Financial Reporting Quality: Do Compensating Control Help? *Accounting, Organizations and Society*, vol.44, pp.37-59.
- Cook-Winkle, (1976), *Auditing: Philosophy and Technique*
- Cordella A., (2006), Transaction costs and information systems: does IT add up? *Journal of Information Technology*, Vol.21, pp.195-202
- Coram, P., Ferguson, C., Moroney, R., (2006), The Importance of Internal Audit in Fraud Detection.
- Davenport T., (2000), *Mission Critical: Realizing the Promise of Enterprise Systems*, Boston, MA: Harvard Business School Press
- Davis C., Schiller M., Wheeler K., (2011), *IT Auditing, Using Controls to Protect Information Assets*, Second Edition, McGraw-Hill, USA

- Doyle, J., Ge, W., McVay, S., (2007), Determinants of Weaknesses in Internal Control Over Financial Reporting. *Journal of Accounting and Economics*, vol.44, issue 1-2, pp. 193-223.
- Drogalas, G., Siopi, S., (2017), Risk Management and Internal Audit: Evidence from Greece. *Risk Governance & Control: Financial Markets & Institution*, vol.7, issue 3, pp. 104-110.
- Elbardan H., Ali M., Choneim A., (2015), The dilemma of internal audit function adaption: The impact of ERP and corporate governance pressures, *Journal of Enterprise Information Management*, Vol.28, No.1, pp.93-106
- Felix, W., Gramling, A., Maletta, M., (2001), The Contribution of Internal Audit as a Determinant of External Audit Fees and Factors Influencing This Contribution. *Journal of Accounting Research*, vol.39, No. 3, pp. 513-534.
- Feng, M., Li, C., McVay, S., (2009), Internal Control and Management Guidance. *Journal of Accounting and Economics*, vol.48, pp. 190-209.
- Gelinas U., Dull R., Wheeler P., (2015), *Accounting Information Systems*, Tenth Edition, Cengage Learning, Stamford (USA)
- Gonzalez C.G., Sharma N.P., Galletta F.D., (2012), The antecedents of the use of continuous auditing in the internal auditing context, *International Journal of Accounting Information Systems* 13, pp.248-262
- Hay, D., Knechel, W.R., Ling, H., (2008), Evidence on the Impact of Internal Control and Corporate Governance on Audit Fees. *International Journal of Auditing*, vol.12, issue 1, pp. 9-24.
- Hitt L., Wu D. & Zhou X., (2002), Investment in Enterprise Resource Planning: Business Impact and Productivity Measures, *Journal of Management of Information*
- Hunton J., Bryant S. and Bagranoff N., (2004), *Core concepts of information technology auditing*, Wiley, UK
- Jokipii, A., Meo, F.D., (2019), Internal Audit Function Characteristics and External Auditors' Co-sourcing in Different Institutional Contexts. *International Journal of Auditing*, vol.23, issue 2, pp. 292-307

- Kanellou A., Spathis C., (2013), Accounting benefits and satisfaction in an ERP environment, *International Journal of Accounting Information Systems* 14, pp.209-234
- Karagiorgos, T., Drogalas, G., Gotzamanis, E., Tampakoudis, I., (2010), Internal Auditing as an Effective Tool for Corporate Governance. *Journal of Business Management*, vol.2, No. 1, pp. 15-23.
- Krishnan, J., (2005), Audit Committee Quality and Internal Control: An Empirical Analysis. *The Accounting Review*, vol.80, No. 2, pp. 649-675
- Kumar K., (2001), Technology for Supporting Supply Chain Management, *Communication of the ACM*, Vol.44, No.6, pp.58-61
- Laudon, K.C. & Laudon P.L. (2007), *Πληροφοριακά Συστήματα Διοίκησης*, 6th Edn, USA: Prentice Hall
- Laudon & Laudon, (2009), *Πληροφοριακά Συστήματα Διοίκησης*, Εκδόσεις: Κλειδάριθμος
- Lucas, R.E. Jr, (1993), Making a miracle, *Econometrica*, Vol. 61, No.2, pp. 251-272
- Lui Y., (2009), Multi-tactics to Enable Better Internal Control by Information System Integration, *The 1st International Conference on Information Science and Engineering*, pp.2976-2979
- Madani H., (2009), The role of internal auditors in ERP-based organizations, *Journal of Accounting & Organizational Change*, Vol. 5, Iss.4, pp.514-526
- Mahzan, N., Yan, C.M., (2014), Harnessing the Benefits of Corporate Governance and Internal Audit: Advice to SME. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, vol.115, pp.156-165.
- Malone T., Crowston K., Lee J., & Pentland B., (1999), Tools for Inventing Organisations: Toward a Handbook of Organisational Processes, *Management Science*, Vol.45, No.3, pp.425-443
- Marques F.P.R., Santos D. M. H., Santos C., (2013), Organizational transactions with real time monitoring and auditing, *The Learning Organization*, Vol.20, Iss.6, pp.390-405

- Newman, W., Comfort, M., (2018), Investigating the Value Creation of Internal Audit and Its Impact on Company Performance. *Academy of Entrepreneurship Journal*, vol.24, issue 3, pp. 1-21.
- Noguchi, M., Batiz-Lazo, B., (2010), The Auditors' Reporting Duty on Internal Control: The Case of Building societies, 1956-1960. *Accounting, Business & Financial History*, vol.20, issue 1, pp. 41-66.
- Nyakundi, D.O., Nyamita, M.O., Tinega, T.M., (2014), Effect of Internal Control Systems on Financial Performance of Small and Medium Scale Business Enterprises in Kisumu City, Kenya. *International Journal of Social Sciences and Entrepreneurship*, vol.1, issue 11, pp. 1-15.
- O'Leary D., (2000), *Enterprise Resource Planning Systems: System Life Cycle, Electronic Commerce and Risk*, New York: Cambridge University Press
- Peter S., DeLone W., McLean E., (2008), Measuring information systems success: models, dimensions, measures and interrelationships, *European Journal of Information Systems*, Vol.17, No.3, pp.236-263
- Petrascu, D., Tieanu, A., (2014), The Role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection. *Procedia Economics and Finance*, vol.16, pp.489-497
- Pinto, J., Pereira, A.C., Imoniana, J.O., Peters, M.R.S., (2014), Role of Internal Audit in Managerial Practice in Organisations, *African Journal of Business Management*, vol.8, pp.68-79.
- Prawitt, D., Smith, J., Wood, D.,(2009), Internal Audit Quality and Earnings Management. *The Accounting Review*, vol.84, No.4, pp. 1255-1280
- Ronkko, J., Paananen, M., Vakkuri, J., (2017), Exploring the Determinants of Internal Audit: Evidence from Ownership Structure. *Internal Journal of Auditing*, vol.22, issue 1, pp. 1-15.
- Salmeron L. J., Lopez C., (2010), A multicriteria approach for risks assessment in ERP maintenance, *The Journal of Systems and Software* 83, pp.1941-1953
- Sawalqa, F.A., Qtish, A., (2012), Internal Control and Audit Program Effectiveness: Empirical Evidence from Jordan. *International Business Research*, vol.5, No. 9, pp. 128-137.

- Shang S., Seddon B.P., (2002), Assessing and managing the benefits of enterprise systems: the business manager's perspective, *Information System Journal*, Vol.12, pp.271-299
- Shanmugam, J.K., Ali, A., Haat, M.H.C., (2012), Internal Control, Risk Management and Fraud Prevention Measures on SMEs: Reliability and Validity of Research Instrument. 3rd International Conference on Business and Economic Research (3rd Icerber 2012) Proceeding, pp.475-494.
- Stanciu, V., (2016), Trends and Priorities in Internal Audit. *The Audit Financiar Journal*, vol.XIV, No. 9, pp. 1003-1008.
- Shehab E.M., Sharp M.W., Supramaniam L., Spedding T.A., (2004), Enterprise resource planning: An integrative review, *Business Process Management Journal*, Vol.10, No.4, pp.359-386
- Soltani B., (2007), *Auditing An International Approach*, Prentice Hall, Financial Times, Pearson Education Limited
- Vanstraelen, A., Schelleman, C., (2017), Auditing Private Companies: what do we know? *Accounting and Business Research*, vol.47, issue 5, pp.565-584
- Yee, C., Sujan, A., James, K., Leung, J., (2008), Perceptions of Singaporean Internal Audit Customers Regarding the Role and Effectiveness of Internal Audit. *Asian Journal of Business and Accounting*, vol.1, issue 2, pp. 147-174.
- Walters M., (2007), A draft of an information systems security and control course, *Journal of information systems*, Vol.21, Spring
- Yen D.C., Chou D.C., Chang J., (2002), A synergic analysis for web based enterprise resource planning systems, *Computer Standard & Interfaces*, Vol.24, No.4, pp.337-346
- Zhang, Y., Zhou, J., Zhou, N., (2007), Audit Committee quality, Auditor Independence, and Internal Control Weaknesses. *Journal of Accounting and Public Policy*, vol.26, pp. 300-327
- Ζαφειράκου, Η., Ταχυνάκης, Π., (2007), The Internal Audit of the Greek Companies: Empirical Evidence. «SPOUDAI», vol. 57, issue 1, pp. 58-79.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, 2011, διαθέσιμο:
<https://www.hiia.gr/images/pgallery/hiia%20brochures/Brochure9-2011low.pdf>
- Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, 2017, Κανονιστική πράξη 004/2017 ΦΕΚ Β' 3916/07-11-2017 «Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας της IFAC», διαθέσιμο:
http://www.elte.org.gr/images/files/pdf/kanonistikes/kanonistiki_praksi_004_2017.pdf
- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, 2017, Διεθνή Πρότυπα, διαθέσιμο:
<https://global.theiia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standards-2017-Greek.pdf>
- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδας, Κώδικας Ηθικής, διαθέσιμο:
<https://global.theiia.org/translations/PublicDocuments/Code-of-Ethics-Greek.pdf>